

УНИВЕРЗИТЕТ У НИШУ

ПРАВНИ ФАКУЛТЕТ

**Заступљеност осуђеница у јавном дискурсу у  
Републици Србији кроз медијско извештавање**

(мастер рад)

Ментор  
Проф. др Миомира Костић

Студент  
Јасмина Насковић

Број индекса: 009/25-О

Ниш, 2026.

## Садржај:

|                                                                                                                                     |    |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----|
| I УВОД .....                                                                                                                        | 1  |
| II КРИМИНОЛОШКЕ КАРАКТЕРИСТИКЕ ЖЕНСКОГ ПРЕСТУПНИШТВА У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ.....                                                        | 5  |
| III ИСТОРИЈСКИ И САВРЕМЕНИ РАЗВОЈ ИНСТИТУЦИОНАЛНОГ ИЗВРШЕЊА КАЗНЕ ПРЕМА ЖЕНАМА .....                                                | 10 |
| IV ПРАВИЛА УЈЕДИЊЕНИХ НАЦИЈА ЗА ПОСТУПАЊЕ ПРЕМА ОСУЂЕНИМ ЖЕНАМА И АЛТЕРНАТИВНЕ МЕРЕ ЗА ЖЕНЕ ПРЕСТУПНИКЕ (БАНКОЧКА ПРАВИЛА).....     | 12 |
| V ЕВРОПСКА ЗАТВОРСКА ПРАВИЛА И ПРЕПОРУКЕ САВЕТА ЕВРОПЕ .....                                                                        | 14 |
| VI ПОЛОЖАЈ ОСУЂЕНИЦА У СИСТЕМУ ИЗВРШЕЊА КРИВИЧНИХ САНКЦИЈА.....                                                                     | 17 |
| 6.1. Права осуђеница .....                                                                                                          | 17 |
| 6.1.1. Право на смештај и хигијенско-санитарни услови.....                                                                          | 18 |
| 6.1.2. Право на исхрану и одевање .....                                                                                             | 19 |
| 6.1.3. Право на здравствену заштиту .....                                                                                           | 20 |
| 6.1.4. Посебна права трудница и мајки које негују децу у затвору .....                                                              | 21 |
| 6.1.5. Право на рад, одмор и накнаду за рад.....                                                                                    | 22 |
| 6.1.6. Право на образовање и стручно усавршавање осуђеница .....                                                                    | 24 |
| 6.1.8. Право на правну помоћ, жалбени поступак и заштиту од дискриминације .....                                                    | 26 |
| 6.1.9. Право на верски живот, културне и спортске активности.....                                                                   | 28 |
| 6.1.10. Специфичности услова издржавања казне и ресоцијализација .....                                                              | 29 |
| 6.2. Обавезе кућног реда и правила колективног живота у установи.....                                                               | 30 |
| 6.3. Дисциплинска одговорност и казне унутар затвора.....                                                                           | 35 |
| VII СПЕЦИФИЧНОСТ ТРЕТМАНА ТРУДНИЦА, ПОРОДИЉА И МАЈКИ.....                                                                           | 39 |
| 7.1. Анализа случаја Фахрете Шљивић .....                                                                                           | 42 |
| 7.2. Анализа случаја: „Мајка је хтела да заштити ћерку“ (Случај Верице Мамутовић).....                                              | 45 |
| VIII МЕТОДОЛОШКИ НАЦРТ ЕМПИРИЈСКОГ ИСТРАЖИВАЊА.....                                                                                 | 47 |
| 8.1. Анализа извештавања у електронским медијима и на интернет порталима .....                                                      | 49 |
| 8.1.1. Анализа чланка „Савет Европе похвалио затворски систем и капацитете у Србији“ .....                                          | 51 |
| 8.1.2. Анализа чланка „Ковачевић: Бивши осуђеници могу да се поправе уз велики труд“ .....                                          | 53 |
| 8.1.4. Анализа чланка „Осуђенице добиле сертификате о обуци“ .....                                                                  | 57 |
| 8.1.5. Анализа чланка „Теодора Викторовић преминула током издржавања казне за убиство мајке и бабе“ ..                              | 59 |
| 8.1.6. Анализа чланка „Убица сестре пуштена данас на привремену слободу због болести“ .....                                         | 61 |
| 8.1.7. Анализа чланка „Јапанска осуђеница на смрт се удавила храном“ .....                                                          | 62 |
| 8.1.8. Анализа чланка „Убила пензионерку, покрала пацијента, запалила зграду, бацала црну магију...“ .....                          | 63 |
| 8.1.9. Анализа чланка „Бебе иза затворских зидина“ .....                                                                            | 65 |
| 8.1.10. Анализа чланка „У Србији само ова жена служи затворску казну од 40. година: осуђена 2017. године заједно са супругом“ ..... | 67 |
| 8.1.11. Анализа чланка „Осуђенице уживале у позоришним представама: У КПЗ у Пожаревцу обележен Међународни дан људских права“ ..... | 69 |
| 8.1.12. Анализа чланка „Осуђенице: Уместо маски нуде нам бојанке“ .....                                                             | 70 |
| 8.1.13. Анализа чланка „Мртву бебу крила 10 дана испод кревета: Нема доказа да је осуђеница убила новорођенче у затвору“ .....      | 71 |

|                                                                                                                                                                     |     |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| 8.1.14. Анализа чланка „Тешко је у затвору, али није лако ни после њега: Живот у једином женском затвору у Србији“ .....                                            | 73  |
| 8.1.15. Анализа чланка „Осуђенице у Пожаревцу шију гардеробу за децу без родитељског старања“ .....                                                                 | 74  |
| 8.1.16. Анализа чланка „Катанац, три брушалтера, кадица, лавор... 100 ствари које осуђенице морају имати код себе да би преживеле затворске дане у Пожаревцу“ ..... | 75  |
| 8.1.17. Анализа чланка „Женски затвор по препорукама заштитника грађана: Предузете мере за труднице, дојилје и осуђенице са децом“ .....                            | 77  |
| 8.1.18. Анализа чланка „Какав је живот у затворима у Србији“ .....                                                                                                  | 78  |
| 8.2. Телевизијски дискурс: Визуелна конструкција и социолошке импликације .....                                                                                     | 80  |
| 8.3. Телевизијски дискурс: Визуелна градња приче и утицај на јавност .....                                                                                          | 82  |
| 8.4. Како се у телевизијским прилозима прича прича о животу у затвору .....                                                                                         | 83  |
| 8.5. Резултати истраживања: Медијска слика у јавности наспрам институционалне реалности .....                                                                       | 85  |
| IX ЕМПИРИЈСКО ИСТРАЖИВАЊЕ: ПЕРЦЕПЦИЈА ЈАВНОСТИ О МЕДИЈСКОЈ СЛИЦИ ОСУЂЕНИХ ЖЕНА .....                                                                                | 86  |
| 9.1. Испитаник бр. 1 - профил: мушкарац, 58 година, средња стручна спрема .....                                                                                     | 87  |
| 9.2. Испитаник бр. 2 - профил: жена, 26 година, студенткиња психологије .....                                                                                       | 88  |
| 9.3. Испитаник бр. 3 - профил: мушкарац, 42 године .....                                                                                                            | 90  |
| 9.4. Испитаник бр. 4 - профил: жена, 62 године .....                                                                                                                | 92  |
| 9.5. Испитаник бр. 5 - профил: мушкарац, 35 година .....                                                                                                            | 93  |
| 9.6. Испитаник бр. 6 - профил: жена, 48 година .....                                                                                                                | 95  |
| 9.7. Испитаник бр. 7 - профил: мушкарац, 33 године .....                                                                                                            | 96  |
| 9.8. Испитаник бр. 8 - профил: жена, 35 година .....                                                                                                                | 98  |
| 9.9. Испитаник бр. 9 - профил: мушкарац, 27 година .....                                                                                                            | 99  |
| 9.10. Испитаник бр. 10 - профил: мушкарац, 44 године .....                                                                                                          | 100 |
| 9.11. Анализа резултата истраживања .....                                                                                                                           | 102 |
| X СТАТИСТИЧКИ ПРЕГЛЕД ПРОФИЛА ЖЕНСКОГ КРИМИНАЛИТЕТА У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ .....                                                                                        | 104 |
| XI ПЕНОЛОШКИ ТРЕТМАН И СТАТУС ОСУЂЕНИХ ЖЕНА (ПОДАЦИ УПРАВЕ ЗА ИЗВРШЕЊЕ КРИВИЧНИХ САНКЦИЈА) .....                                                                    | 107 |
| XII ЗАКЉУЧАК .....                                                                                                                                                  | 110 |
| XIII ПОПИС КОРИШЋЕНЕ ЛИТЕРАТУРЕ .....                                                                                                                               | 114 |
| XIV ПОПИС ОСТАЛЕ ИСТРАЖИВАЧКЕ ГРАЂЕ .....                                                                                                                           | 115 |
| XV САЖЕТАК .....                                                                                                                                                    | 116 |
| XVI SUMMARY .....                                                                                                                                                   | 117 |
| XVII БИОГРАФИЈА СТУДЕНТА .....                                                                                                                                      | 118 |

## I УВОД

Питање положаја жена унутар пенолошког система и система извршења кривичних санкција представља једну од најкомплекснијих и дуго занемариваних тема у оквиру кривичноправне науке. Историјски посматрано, како криминологија као наука о узроцима и појавним облицима криминалитета, тако и пенологија као наука која се бави извршењем кривичних санкција и третманом осуђених лица, биле су примарно андроцентрично оријентисане. Разлог за то лежи у неумољивој статистици: мушких извршилаца кривичних дела је кроз историју, па све до данас, било далеко више него женских. Због ове квантитативне доминације, целокупан затворски систем - од архитектуре објеката, преко безбедносних протокола, па све до програма третмана и ресоцијализације - дизајниран је према мери, потребама и карактеристикама мушких затвореника. Овакав приступ дуго је остављао специфичне потребе осуђених жена невидљивим за ширу научну, али и стручну јавност.

Међутим, савремена криминологија, под утицајем феминистичких теорија и виктимолошких студија, почиње јасно да диференцира женски криминалитет као посебан феномен. Женски криминалитет се разликује од мушког по својој етиологији (узроцима), феноменологији (начину извршења) и структури. Највећи број жена извршава кривична дела која су ненасилне природе - попут имовинских деликата, крађа или деликата повезаних са злоупотребом и препродајом наркотика. Када се и појави као извршилац насилних кривичних дела, статистика показује да је жена најчешће реаговала на дугогодишње породично или партнерско насиље, што њеном преступништву даје потпуно другачију виктимолошку и психолошку димензију у односу на мушке починиоце.

Када жена ступи у казнено-поправну установу, она са собом доноси специфичан биолошки, психолошки и социјални пртљак. У Републици Србији постоји само једна установа намењена за извршење казне затвора према женама, а то је Казнено-поправни завод за жене у Пожаревцу<sup>1</sup>. Чињеница да постоји само један завод ове врсте у целој држави ствара специфичне пенолошке изазове. За разлику од мушкараца који казну могу издржавати у различитим заводима широм Србије (што омогућава близину породици), жене су изоловане на једној географској локацији. Ово често доводи до слабљења или

---

<sup>1</sup> С. Константиновић-Вилић, Н. Петрушић, Жене, закони и друштвена стварност, Књига друга, Женски истраживачки центар за едукацију и комуникацију, СБЕН, Ниш, 2010, стр. 417-437.

потпуног кидања породичних веза, што је за жене, као примарне старатеље деце у већини друштава, емоционално и психолошки разорно. Права осуђеница на смештај, исхрану, одевање, а нарочито на специфичну здравствену заштиту која обухвата гинеколошку негу, те права трудница и мајки које децу негују у затвору, представљају кључне тачке у којима се тестира хуманост једног правосудног система.

Казнена политика и систем извршења не смеју се свести на просту ретрибуцију (одмазду), већ њихов примарни циљ мора бити специјална превенција кроз ресоцијализацију. Међутим, ресоцијализација се не завршава у тренутку када се капије Казнено-поправног завода затворе и када осуђеница одслужи своју казну. Напротив, прави и најтежи испит за једну бившу осуђеницу почиње у постпеналном периоду. Управо у том постпеналном контексту кључну улогу преузима јавни дискурс, који је у савременом друштву готово у потпуности посредован и диктиран од стране медија. Штампани медији, телевизија и електронски портали нису само пуки преносиоци информација; они су активни креатори друштвене стварности и вредносних судова. Начин на који медији извештавају о криминалитету генерално, а посебно о женском криминалитету, директно утиче на степен емпатије, разумевања или, пак, осуде коју ће друштво имати према тим женама<sup>2</sup>.

Нажалост, савремени медијски пејзаж у Србији често карактерише трка за тиражом и кликовима, што доводи до доминације сензационализма, таблоидизације и комерцијализације информативног садржаја. Када медији извештавају о женама које су у сукобу са законом, они неретко упадају у замку двоструке стигматизације. Жена која изврши кривично дело не осуђује се само због кршења правне норме, већ и због кршења друштвених и традиционалних родних улога (као мајка, супруга, кћерка).

Медијски написи често садрже емотивно набијен речник, задирање у приватност, откривање породичних прилика и потенцирање детаља који немају никакву информативну вредност, већ служе искључиво за буђење осуђујућих импулса код публике. Оваква медијска слика ствара дубок јаз између онога што представља *институционалну стварност* (напоре унутар завода да се те жене рехабилитују и описмене, радно оспособе и припреме за живот на слободи) и *друштвене перцепције* (која те жене трајно обележава као девијантне и опасне). Друштвена стигма, потхрањивана

---

<sup>2</sup> Ibid.

неадекватним медијским извештавањем, подиже невидљиви зид испред бивших осуђеница у тренутку када покушавају да пронађу посао, обнове старатељство над децом или се једноставно врате у своју примарну средину. Повратнички криминалитет код жена често је директна последица управо ове друштвене изолације и немогућности постпеналног прихвата.

Овај мастер рад је стога позициониран на критичној тачки пресека између две научне области: правне (пенолошке) и комуниколошке (медијске). Његова сврха је да кроз ригорозну научну методологију утврди у којој мери медијско извештавање у Републици Србији прати, рефлектује или пак искривљује права и обавезе осуђеница загарантоване домаћим и међународним законодавством.

Предмет овог мастер рада јесте свеобухватна теоријска, правна и емпиријска анализа усклађености између позитивноправног положаја, односно права и обавеза осуђеница у Републици Србији и начина на који се тај статус приказује у јавном дискурсу и кроз медијско извештавање. Овај предмет се детаљније развија кроз структурирање истраживања кроз две фундаменталне целине. Прва целина представља детаљну, систематску анализу појединачних законских права и обавеза осуђеница у току издржавања казне, што обухвата анализу услова смештаја, норматива, просторних и хигијенско-санитарних услова прилагођених специфичним потребама жена, затим квалитета исхране, калоријске вредности и обезбеђивања адекватне одеће, као и права на здравствену заштиту са посебним освртом на доступност гинеколошке неге. У оквиру овог дела посебна пажња се посвећује правима трудница и мајки које негују децу у затвору, праву на рад, одмор и накнаду за рад, праву на образовање и стручно оспособљавање ради припреме за постпенални период, праву на контакт са спољним светом, правну помоћ, као и њиховим законским обавезама, поштовању кућног реда и дисциплинској одговорности<sup>3</sup>. Друга димензија предмета рада јесте емпиријско истраживање кроз анализу медијског материјала како би се утврдило како штампани и електронски медији у Републици Србији извештавају о овим темама и у којој мери медијска слика у јавности рефлектује, репродукује или дисторзира затворску стварност, посебно кроз задирање у приватност, потенцирање дисторзија и креирање медијске презентације насупрот институционалној реалности.

---

<sup>3</sup> Чл. 75–85, 93–98 и 101–106. Закона о извршењу кривичних санкција, *Службени гласник РС*, бр. 55/2014.

Циљеви истраживања су јасно подељени на научни и практични, при чему научни циљ тежи ка дескрипцији, класификацији и вредновању медијских текстова и прилога како би се утврдило да ли у извештавању преовлађује аналитички и етички приступ који доприноси бољем разумевању казнено-поправног система и ресоцијализације, или се предност даје комерцијалном аспект јавног информисања који може довести до стигматизације. Практични циљ је усмерен на деконструисање начина на који медији селекују, обликују и пласирају информације о овој популацији, те како се кроз анализу наслова и наратива успоставља однос између егзактног правног статуса осуђеница и слика које се о њима конституишу у јавном простору.

Друштвени значај рада огледа се у преиспитивању утицаја који јавни дискурс има на ефикасност дистанце према бившим осуђеницама, с обзиром на то да присуство стигматизације, стереотипа и сензационализма у јавности директно утиче на процесе њиховог повратног социјалног интегрисања и прихватања у заједницу. Како би се ове поставке научно провериле, у раду се поставља општа хипотеза која гласи да јавни дискурс о женама на издржавању казне затвора у Републици Србији, обликован путем водећих штампаних и електронских медија, у значајној мери ставља фокус на дескрипцију кривичног дела и личне карактеристике преступница, док су суштинске информације о њиховим стварним пенолошким правима, обавезама и процесима ресоцијализације ређе заступљене<sup>4</sup>. Из ове претпоставке произилази прва посебна хипотеза која истиче да степен аналитичности, објективности и поштовања етичких стандарда (попут Кодекса новинара Србије) показује виши степен усклађености са правним стандардима у традиционалним информативно-политичким дневним листовима у односу на изразито комерцијализоване медијске формате, као и друга посебна хипотеза која наводи да је адекватно и професионално презентовање законских права и обавеза осуђеница у медијима нужен предуслов за смањење друштвене стигме и успешну реализацију специјалне превенције.

За потребе израде мастер рада биће примењен методолошки плурализам који укључује три главне научне методе. Догматско-правни метод примењује се као базични алат за унутрашњу текстуалну анализу и тумачење норми Устава РС, Закона о извршењу кривичних санкција, Закона о јавном информисању и медијима, као и међународних аката, пре свега Правила Уједињених нација за поступање према осуђеним женама (Бангкокка

---

<sup>4</sup> Ibid.

правила) и Европских затворских правила, са циљем прецизног дефинисања правног оквира права и обавеза осуђеница<sup>5</sup>. Метод анализе садржаја, као примарни емпиријски алат, користи се квантитативно за утврђивање фреквенције објављивања чланака о осуђеницама у дневним листовима „Политика“, „Данас“ и „Вечерње новости“ током изабраног временског периода, и квалитативно за дубинску деконструкцију медијског текста кроз анализу наслова, лексичког избора, употребе фотографија и визуелних или наративних прилога унутар штампе, као и одабраних информативних прилога и документарних емисија фокусираних на живот унутар Казнено-поправног завода за жене у Пожаревцу. Напоследку, компаративни метод користи се за упоређивање начина на који различити медији извештавају о истим догађајима, као и за компарацију добијених медијских наратива са званичним и независним извештајима надлежних државних органа о стању у казнено-поправним установама за жене, укључујући извештаје Министарства правде, Заштитника грађана о стању људских права и извештаје Комитета Савета Европе за спречавање мучења (ЦПТ).

У оквиру методолошког оквира истраживања, поред наведених научних метода, примењена је и квалитативна метода интервјуа кроз испитивање ставова и перцепција јавности. Овај део емпиријског истраживања спроведен је на узорку од 10 испитаника различитог пола, узраста и степена образовања, уз коришћење полуструктурираног упитника. Циљ ових интервјуа био је да се у пракси провере теоријске поставке и сагледа на који начин медијски садржаји обликују јавно мњење, стварају социјалну дистанцу према осуђеним женама и утичу на њихову будућу постпеналну реинтеграцију.

## **II КРИМИНОЛОШКЕ КАРАКТЕРИСТИКЕ ЖЕНСКОГ ПРЕСТУПНИШТВА У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ**

Научно утемељено проучавање криминалитета жена захтева одлучно напуштање традиционалних, родно неутралних парадигми које су деценијама доминирале домаћом криминолошком мишљу. Дуго времена је женски криминалитет третиран маргинално или искључиво кроз статистичке корекције мушког деликвентног понашања. *„Криминолошке теорије су дуго у највећој мери занемаривале материјалну реалност у којој жене живе, третирајући жене које врше кривична дела било као биолошке аномалије било као*

---

<sup>5</sup> Ibid.

психолошке девијације. Међутим, за правилно разумевање женског криминалитета неопходно је испитати структурална ограничења, сиромаштво и начине на које патријархалне контроле обликују како њихово повиновање друштвеним нормативима, тако и њихово девијантно понашање<sup>6</sup>.”

Међутим, савремена криминолошка теорија и пракса указују да се женско преступништво у Републици Србији мора посматрати кроз призму специфичних квантитативних и квалитативних обележја која га јасно диференцирају у односу на мушки криминалитет. Ова диференцијација није само резултат статистичких варијација, већ дубоких структурних, социјалних, економских и културних чинилаца који дефинишу положај жена у савременом српском друштву. Са квантитативног аспекта, жене у укупној маси криминалитета у Републици Србији представљају изразиту мањину. Званични статистички подаци Републичког завода за статистику и извештаји Управе за извршење кривичних санкција Министарства правде Републике Србије конзистентно показују да се проценат пунолетних осуђених жена у укупној популацији осуђених лица традиционално креће у релативно стабилним оквирима између 5% и 8%. Ова статистичка константа присутна је и у већини европских правосудних система, што наводи многе на закључак о универзалности родног јазу у преступништву<sup>7</sup>.

Медијско извештавање о криминалитету, посебно кроз заступљеност жена осуђеника у јавном дискурсу, открива дубоко укоренење стереотипе и родне предрасуде. Анализа штампаних медија попут британских и домаћих листова показује да се жене које почине кривична дела често посматрају кроз призму одступања од традиционалних родних улога. Уместо објективног информисања, у јавном дискурсу се често ствара сензационалистичка слика која наглашава емотивност, морални пад или пак потпуну девијатност, чиме се додатно продубљују друштвене стигме<sup>8</sup>.

Међутим, квантитативна потентност женског криминалитета не сме се посматрати искључиво кроз број правноснажних осуда. У криминолошкој науци се често поставља

---

<sup>6</sup> P. Carlen, *Women, Crime and Poverty*, Milton Keynes – Philadelphia, 1988, str. 20; преузето 14.09.2026. са [https://www.google.rs/books/edition/Women\\_Crime\\_and\\_Poverty/9ERnEQAAQBAJ?hl=sr&gbpv=1](https://www.google.rs/books/edition/Women_Crime_and_Poverty/9ERnEQAAQBAJ?hl=sr&gbpv=1)

<sup>7</sup> Републички завод за статистику, *Пунолетни учиниоци кривичних дела у Републици Србији (2025)*, Београд, 2026.

<sup>8</sup> M. Wykes, *News, Crime and Culture*, London – Sterling, Virginia, 2001, str. 140; преузето 12.09.2026. год. са [https://www.google.rs/books/edition/News\\_Crime\\_and\\_Culture/9ERnEQAAQBAJ?hl=sr&gbpv=1&dq=%E2%80%A2%09Carlen,+P.,+\(1988\).+Women,+Crime+and+Poverty.+London:+Macmillan+Press.&pg=PA218&printsec=fro ncover](https://www.google.rs/books/edition/News_Crime_and_Culture/9ERnEQAAQBAJ?hl=sr&gbpv=1&dq=%E2%80%A2%09Carlen,+P.,+(1988).+Women,+Crime+and+Poverty.+London:+Macmillan+Press.&pg=PA218&printsec=fro ncover)

питање тамне бројке женског криминалитета. Због специфичних друштвених улога, веће социјалне контроле у приватној сфери и традиционалних стереотипа који жене перципирају као „блажа” и „мање опасна” бића, одређени облици деликвенције које чине жене остају непрепознати, непријављени или се блаже санкционишу од стране правосудних органа. Оваква селективност званичне статистике захтева опрез приликом доношења закључака о стварном обиму женског преступништва. Статистичка стабилност учешћа жена у укупном криминалитету од 5% до 8% потврђује тезу да биолошки и психолошки фактори сами по себи не могу објаснити деликвентно понашање, већ је неопходно анализирати шири социолошки контекст и утицај родно засноване друштвене структуре.

Када је реч о квалитативној структури женског криминалитета у Србији, евидентна је висока заступљеност одређених категорија кривичних дела која одражавају економску и друштвену маргинализацију женске популације. На првом месту се налазе имовинска кривична дела (као што су крађе, ситне крађе, преваре и утаје), док се одмах иза њих налазе кривична дела повезана са злоупотребом и недозвољеним прометом опојних дрога (производња, држање и стављање у промет опојних дрога). Оваква структура криминалитета је у директној вези са феноменом „феминизације сиромаштва”, који означава континуирани раст броја жена које живе испод границе сиромаштва, суочене са незапосленošћу, несигурним радним ангажманом и одсуством адекватне социјалне подршке. У ситуацијама акутне егзистенцијалне кризе, самохране мајке или социјално угрожене жене често улазе у зону ситне имовинске деликвенције ради обезбеђивања основних средстава за живот својих породица. Такође, када је реч о кривичним делима у вези са наркотицима, истраживања показују да су жене најчешће ангазоване на маргиналним позицијама у ланцима трговине дрогом - као курири или лица која чувају мање количине дроге за локалну препродају - често под директним утицајем или принудом мушких партнера или чланова криминалних група<sup>9</sup>.

Посебну криминолошку специфичност и предмет интензивних научних дебата представља насилнички криминалитет жена, а нарочито најтежа кривична дела против живота и тела, укључујући и кривично дело убиства. Иако жене чине изричиту мањину

---

<sup>9</sup> С. Константиновић-Вилић, Н. Петрушић, Жене, закони и друштвена стварност, Књига друга, Женски истраживачки центар за едукацију и комуникацију, СБЕН, Ниш, 2010, стр. 179–188.

међу извршиоцима убистава, анализи ових случајева у криминолошкој литератури се поклања изузетна пажња због специфичне динамике њиховог извршења . Анализа судских предмета и криминолошких студија у Републици Србији показује да су тешка кривична дела против живота и тела која изврше жене најчешће ситуационог карактера и да су лоцирана искључиво унутар породичне и партнерске сфере. За разлику од мушкараца, чије се насиље често испољава у јавном простору, према непознатим лицима и са елементима примарне агресије, деликвенција жена у домену насиља рефлектује сасвим другачију етиолошку матрицу. Ова дела се врло често јављају као директна, трагична реакција на дуготрајно, системско, физички и психички брутално породично или партнерско насиље које су те жене претрпеле од стране жртве (мужа, ванбрачног партнера или члана породице) током дугог временског периода. У овом контексту, у савремену криминолошку и педолошку теорију у Србији снажно се уводи концепт **„синдрома злостављане жене”** (енгл. *battered woman syndrome*) као кључног етиолошког и психопатолошког фактора.

Динамика извршења ових кривичних дела јасно указује на то да жене ретко делују са позиције примарне агресије или хијерархијске моћи. Напротив, њихова деликвенција је најчешће крајњи, очајнички израз дубоке социјалне, психолошке и егзистенцијалне виктимизације, у ситуацијама када су институционални механизми заштите од насиља заказали или када жртва није имала друге излазе да заштити сопствени физички интегритет и живот. Ова сазнања имају непроцењиву вредност како за правилно правно квалификовање дела и утврђивање постојања евентуалне нужне одбране или прекорачења граница нужне одбране, тако и за обликовање адекватних педолошких третмана и програма ресоцијализације у установама за извршење казне затвора<sup>10</sup>.

Један од најочљивијих педолошких проблема у пракси Републике Србије јесте екстремна неравномерност у расподели смештајних капацитета. Док за мушку осуђену популацију постоји разграната и територијално децентрализована мрежа казнено-поправних завода различитог степена сигурности (затворени, полуотворени и отворени типови) распоређених у различитим регионима земље, женска популација се суочава са апсолутним монополом једне централне институције.

---

<sup>10</sup> С. Константиновић-Вилић, Н. Петрушић (приред.), *Жене, закони и друштвена стварност, Књига прва*, Женски истраживачки центар за едукацију и комуникацију, СБЕН, Ниш, 2010, стр. 311.

Целокупна затворска популација осуђених жена најчешће је концентрисана у Казнено-поправном заводу за жене у Пожаревцу. Оваква централизација и постојање само једног завода за целе државне границе производи озбиљне системске последице:

- **Физичка удаљеност и прекид породичних веза:** За разлику од мушкараца чије су казнено-поправне установе чешће ближе њиховим местима пребивалишта, жене се упућују на издржавање казне у установе које су често географски веома удаљене од њихових породица, родитеља или деце. Велика удаљеност драстично повећава трошкове и логистичке тешкоће путовања, што за последицу има ређе посете или потпуни изостанак контакта са ужом породицом.
- **Немогућност редовног виђања деце и растројство родитељских улога:** Издржавање казне затвора посебно деструктивно погађа жене које су мајке малолетне деце. Док мушкарци у затвору у пракси много чешће успевају да задрже бар део родитељске везе (јер бригу о деци традиционално преузимају мајке или шира породица на истом или ближем терену), жене су суочене са радикалним и физичким прекидом мајчинске функције. Недостатак адекватних просторних капацитета за дуже и квалитетније контакте мајки и деце унутар завода, као и немогућност честих посета због удаљености, стварају трауматичне психолошке последице како за саме осуђенице, тако и за њихову децу, што директно руши темеље будуће ресоцијализације и реинтеграције.

Поред институционалних и пенолошких тешкоћа, положај жена у кривичноправном систему је тесно повезан и са специфичним третманом који оне уживају у јавном мњењу, социјалној сфери и медијском извештавању. Анализа јавног дискурса показује да се женски криминалитет третира са неупоредиво већом строжијом и моралистичком осудом у односу на мушки<sup>11</sup>.

- **Двоструки стандарди и морална паника:** Мушки криминалитет се у колективној свести и медијима често некритички перципира кроз призму „очекиваних” девијантних образаца или социолошки „прихватљивијег” агресивног понашања. Са друге стране, када жена почини кривично дело - а посебно ако је реч о делима са елементима насиља, тешким делима против живота и тела или делима која излазе

---

<sup>11</sup> Ibid.

из оквира традиционалних родовних улога - јавни дискурс реагује са израженим сензационализмом, моралној паници и отвореним презиром.

- **Друштвена стигматизација и тежа реинтеграција:** Жене-преступнице се у медијима и јавности често посматрају кроз стереотипне крајности: или као бића која су починила „двоструки грех” јер су прекршила како закон тако и традиционалне норме пасивности, нежности и мајчинства, или се потпуно поништава њихов субјективитет. Овакав амбијент ствара притисак јавности који далеко превазилази оквире правно изречене санкције. Због изражене друштвене стигматизације, женама је након издржавање казне и пуштања на слободу неупоредиво теже да се врате нормалном животу, нађу запослење, поврате старатељство над децом и реинтегришу у заједницу, што их трајно гура у зону социјалне маргинализације.

### **III ИСТОРИЈСКИ И САВРЕМЕНИ РАЗВОЈ ИНСТИТУЦИОНАЛНОГ ИЗВРШЕЊА КАЗНЕ ПРЕМА ЖЕНАМА**

Историјски развој институционалног извршења казне лишења слободе према женама у Србији карактерише дуготрајан и мукотрпан прелазак са апсолутне пенолошке невидљивости ка постепеном препознавању специфичних, родно детерминисаних потреба ове категорије осуђених лица. У деветнаестом и првој половини двадесетог века, у периоду формирања и развоја савременог српског државног и правосудног система, осуђене жене су казне затвора издржавале у оквиру заједничких, мушких казнено-поправних установа. У тим установама оне су физички биле издвојене у посебна одељења или „женске ћелије”, али потпуно лишене било каквог специфичног програма поступања, стручног третмана или уважавања њихових основних биолошких, психолошких и породичних специфичности<sup>12</sup>. Овакав традиционални приступ почивао је на имплицитној претпоставци да су затворска правила и архитектура универзални и родно неутрални. У пракси је то значило да су услови живота, рада, исхране и дисциплиновања били у потпуности скројени према стандардима и мерилима за мушке затворенике, који су чинили огромну већину затворске популације. Жене су у таквом систему биле изложене двострукој маргинализацији: с једне стране, делиле су тешке услове институционалног

---

<sup>12</sup> Константиновић-Вилић, С., Костић, М. (2019). *Пенологија*. Ниш: Правни факултет Универзитета у Нишу, стр. 97–204.

затварања обележене недостатком хигијенских и здравствених услова, а с друге стране, суочавале су се са додатном, снажном друштвеном осудом и моралном стигматизацијом. Пошто су прекршиле не само позитивне кривичне законе већ и дубоко укорењене традиционалне, патријархалне норме о „пожељном женском понашању”, оне су у јавној свести третиране као „двоструки грешници”, што је њихову ресоцијализацију чинило готово немогућом.

Кључну и суштинску прекретницу у институционалном развоју извршења кривичних санкција према женама у Србији представља одлука о оснивању посебне, специјализоване установе — **Казнено-поправног завода за жене у Пожаревцу**, који и данас има статус једине затворске установе овог типа у Републици Србији у којој све пунолетне осуђене жене издржавају изречене казне затвора. Изоловањем женске затворске популације у специјализовану установу створени су нормативни, просторни и организациони предуслови за напуштање репресивног модела и развој хуманијег пенолошког третмана. До тада су затвори били организовани искључиво према логици безбедности и силе, док је специјализација завода омогућила да се фокус полако помера ка специфичним потребама жена, укључујући организацију радног ангажмана прилагођеног женском профилу, унапређење здравствене заштите и успостављање хуманијих облика контакта са спољним светом и породицом<sup>13</sup>.

Савремени развој Казнено-поправног завода за жене у Пожаревцу обележен је интензивним напорима да се институционални третман у потпуности усклади са савременим домаћим законодавством (Законом о извршењу кривичних санкција), али и са високим међународним и европским стандардима, међу којима посебно место заузимају *Правила Уједињених нација за поступање према осуђеним женама и алтернативне мере за жене преступнице* (позната као **Банкочка правила**), као и *Европска затворска правила*. У фокусу савременог пенолошког приступа у Пожаревцу налазе се следећи кључни аспекти:

- **Архитектонска и функционална реорганизација:** Прелазак са класичних паноптичких и застарелих ћелијских система ка отворенијим павиљонским

---

<sup>13</sup> С. Константиновић-Вилић, Н. Петрушић, Жене, закони и друштвена стварност, Књига друга, Женски истраживачки центар за едукацију и комуникацију, СБЕН, Ниш, 2010, стр. 417–437;

тимовима који омогућавају динамичнији колективни живот, смањење осећаја изолације и бољу контролу међуљудских односа.

- **Психосоцијална подршка и третман:** Увођење специјализованих стручних програма (психолошко саветовање, третмани за сузбијање зависности од дрога и алкохола, програми управљања бесом и превенције насиља), будући да значајан број осуђених жена иза себе има искуства тешке виктимизације, траума или дуготрајног породичног насиља.
- **Посебна заштита материнства и родитељства:** Модернизација и посебно уређење одељења за труднице и мајке са децом, у складу са законским нормативима који омогућавају да дете борави са мајком у установама до одређеног узраста, уз обезбеђивање оптималних психофизичких, здравствених и социјалних услова за негу и правилан развој детета у затворском окружењу.

**Радно ангажовање и образовање:** Проширење палете радних активности, занатских обука и образовних програма како би се осуђеницама омогућило стицање званичних сертификата и квалификација, што директно утиче на смањење стопе рецидива и олакшава њихову постпеналну реинтеграцију.

Савремени институционални третман жена у Републици Србији тежи одлучном сузбијању појаве *затворске депурације* и институционалне десоцијализације. Главни циљ више није пука изолација и кажњавање, већ свеобухватно јачање личних капацитета осуђеница за самосталан, законит и социјално конструктиван живот након изласка на слободу. То се чини кроз континуирано настојање да се затворски услови хуманизују, права штите, а систем прилагоди комплексној психофизичкој и социјалној конституцији женске затворске популације<sup>14</sup>.

#### **IV ПРАВИЛА УЈЕДИЊЕНИХ НАЦИЈА ЗА ПОСТУПАЊЕ ПРЕМА ОСУЂЕНИМ ЖЕНАМА И АЛТЕРНАТИВНЕ МЕРЕ ЗА ЖЕНЕ ПРЕСТУПНИКЕ (БАНКОЧКА ПРАВИЛА)**

Најзначајнији, најувезанији и у потпуности свеобухватни међународни документ који је посвећен искључиво специфичностима женске затворске популације јесу *Правила Уједињених нација за поступање према осуђеним женама и алтернативне мере за жене*

---

<sup>14</sup> Константиновић -Вилић, С., Костић, М. (2019). *Пенологија*. Ниш: Правни факултет Универзитета у Нишу, стр. 97–204.

*преступнике*, која су широм света позната као **Банкочка правила** (енгл. *Bangkok Rules*), усвојена од стране Генералне скупштине Уједињених нација 2010. године (Резолуција УН 65/229)<sup>15</sup>. Овај документ представља директну, неопходну допуну традиционалним *Стандардним минималним правилима УН за поступање са затвореницима* (познатим као **Правила Нелсон Мандела**). Банкочка правила су настала као снажан израз дубоке научне и емпиријске спознаје да родно неутралан приступ затворским правилима ма колико на први поглед изгледао равноправно и правично у пракси суштински генерише дубоку институционалну дискриминацију према женама.

Историјски гледано, готово сви затворски системи широм света били су пројектовани и организационо структурирани према мерилима, физичким потребама и карактеристикама мушке затворске популације. Банкочка правила су први пут на глобалном нивоу деконструисала овај мит о „универзалном затворенику”, постављајући темеље за развој родно осетљивог пенолошког права и праксе. Банкочка правила садрже укупно 70 детаљно разрађених правила која покривају све фазе кривичног поступка и извршења санкција - од процеса судског одлучивања и алтернативних мера, преко пријема у затворску установу, па све до здравствене заштите, родитељства, радног ангажовања и постпеналне припреме.

- **Свеобухватна процена приликом пријема:** Правила експлицитно захтевају да се приликом пријема осуђене жене у затвор изврши детаљна, мултидисциплинарна процена њених медицинских, психолошких, социјалних и безбедносних потреба. Посебан акценат ставља се на откривање скривених траума, историје физичког, сексуалног или економског злостављања, што представља кључни предуслов за превенцију рецидива и деструктивног понашања.
- **Заштита менталног здравља и превенција самоповређивања:** Имајући у виду статистички значајно већу стопу депресије, анксиозности, посттрауматичног стресног поремећаја и покушаја самоповређивања међу затвореницама у поређењу са мушкарцима — што је готово увек директна последица тешке претходне виктимизације — Банкочка правила налажу обавезну доступност специјализоване психолошке и психијатријске подршке унутар установе.

---

<sup>15</sup> Правила Уједињених нација за поступање према осуђеним женама и алтернативне мере за жене преступнике (Банкочка правила), Резолуција Генералне скупштине УН 65/229, 2010.

- **Специфични хигијенско-санитарни стандарди:** Документ стриктно регулише услове смештаја и хигијене, захтевајући потпуно несметан, бесплатан и редован приступ основним средствима за личну хигијену која су прилагођена биолошким и родитељским потребама жена, укључујући континуирано снабдевање хигијенским улошцима и адекватну негу током менструалног циклуса, што је у ранијој пракси често било запостављано или коришћено као средство дисциплинске контроле<sup>16</sup>.

Један од најважнијих доприноса Банкочних правила јесте постављање потпуно нових, хуманијих стандарда у домену очувања веза између мајке и детета. Документ изричито захтева да одлука о томе да ли ће новорођенче или мало дете боравити са мајком у затвору мора увек и искључиво бити руковођена **најбољим интересом детета**, а никако казненом логиком или степеном безбедности мајке. У складу са овим стандардима, затворске установе су дужне да обезбеде посебно прилагођена одељења (јаслице) која архитектуром и атмосфером што мање подсећају на класични затворски амбијент, уз обезбеђивање стручне педијатријске неге, квалитетне пренаталне и постнаталне здравствене заштите за труднице и мајке. Кроз оваква решења, Банкочка правила јасно промовишу принцип **позитивне дискриминације** - односно увођења специјализованих, родно специфичних мера које су неопходне како би се остварила стварна, а не само формална равноправност жена у оквиру тешког и рестриктивног казнено-извршног система.

## V ЕВРОПСКА ЗАТВОРСКА ПРАВИЛА И ПРЕПОРУКЕ САВЕТА ЕВРОПЕ

У ширим европским оквирима, кључни нормативни ослонац, стандард и институционални путоказ за дефинисање права, положаја и третмана осуђених лица представљају **Европска затворска правила** (енгл. *European Prison Rules*), која су усвојена кроз Резолуцију Комитета министара држава чланица Савета Европе, пре свега кроз актуелну и свеобухватну *Препоруку Рец (2006)*. Овај значајни међународни документ почива на фундаменталном, неповредивом правном и етичком принципу да је **сама чињеница лишавања слободе казна по себи**, те да услови смештаја, организације живота и третмана унутар затворских установа ни на који начин не смеју додатно деградирати људско достојанство, физички интегритет или непотребно продубљивати

---

<sup>16</sup> Ibid.

патњу осуђеног лица<sup>17</sup>. Европска затворска правила не представљају само апстрактни списак декларативних норми, већ стриктне стандарде чију примену кроз редовне и ванредне теренске посете детаљно надгледа *Европски комитет за спречавање мучења и нечовечних или понижавајућих поступака или кажњавања (ЦПТ)*. Унутар своје опште систематике, Европска затворска правила садрже и посебне, експлицитне одредбе које правно обавезују све државе чланице Савета Европе да унутар својих националних казнено-извршних система у потпуности уваже специфичне, родно условљене потребе женске затворске популације. Тиме се директно сузбија дубоко укорееена институционална дискриминација која је деценијама настајала услед примењивања „родно слепих” закона.

Препоруке Савета Европе снажно и конзистентно инсистирају на томе да затворске управе и државни органи не смеју примењивати пасивне или родно неутралне моделе управљања затворима, већ су дужни да кроз позитивне законске мере развију диференциране, специјализоване програме третмана који у потпуности узимају у обзир специфичну социјалну, економску, здравствену и психолошку рањивост жена. Овај софистицирани приступ у пракси имплицира неколико кључних правних и организационих стандарда:

- **Апсолутна забрана сваког облика дискриминације на основу рода:** Захтева се да жене имају потпуно једнак правни и фактички приступ свим облицима рада, стручног оспособљавања, формалног и неформалног образовања, као и културним, спортским и рекреативним активностима под истим или повољнијим условима као и мушки затвореници, при чему се садржаји морају строго прилагодити стварним потребама, амбицијама и животном профилу женске популације.
- **Реформа рада у женским затворима:** У складу са препорукама Савета Европе, радне активности у установама за затворенице не смеју бити засноване на застарелим, родно стереотипним моделима који жене традиционално усмеравају искључиво на потцењене, мање плаћене и неперспективне послове (попут пасивних кројачких, праоничких или чистачких ангажмана). Напротив, захтева се развој савремених радних програма који омогућавају стицање сертификованих вештина,

---

<sup>17</sup> Препорука Рец (2006) Комитета министара државама чланицама о Европским затворским правилима, Савет Европе.

дигиталне писмености и тржишно одрживих квалификација које ће женама омогућити лакше запошљавање након пуштања на слободу.

- **Здравствена заштита са акцентом на гинеколошку и репродуктивну негу:** Европски стандарди налажу да затворски здравствени систем мора у потпуности одговарати специфичним биолошким потребама жена, што подразумева редовне превентивне гинеколошке прегледе, адекватну негу током трудноће, порођаја и постнаталног периода, као и пуну доступност психолошке помоћи у случајевима акутне трауматизације.

Савет Европе кроз своје препоруке посебно наглашава пресудну важност одржавања редовног, квалитетног и неометаног контакта са спољним светом и широм породицом, препознајући дубоку социолошку и психолошку чињеницу да прекид породичних и емоционалних веза код жена оставља далеко теже, дуготрајније и разорније психосоцијалне последице у поређењу са мушкарцима.

За разлику од мушких затвореника, код којих се у великом броју случајева партнерска или породична подршка одржава током издржавања казне, жене-затворенице су статистички много чешће изложене потпуном напуштању, разводу и социјалној изолацији од стране ужог и ширег круга породице<sup>18</sup>. Оваква изолација директно генерише дубоку депресију, губитак животне мотивације и повећава ризик од рецидива. У циљу превазилажења ових негативних ефеката, Европска затворска правила и пракса Савета Европе дефинишу следеће превентивне међународне препоруке:

- **Флексибилни режими посета и савремени облици комуникације:** Проширење правних и фактичких могућности за чешће телефонске разговоре, писану комуникацију, као и увођење савремених, дигиталних форми контакта (контролисаних видео-позива), што је од кључне важности за оне затворенице чије се породице, а нарочито децу, налазе на великим географским удаљеностима од Казнено-поправног завода у Пожаревцу.
- **Заштита мајчинства и родитељског континуитета као императив:** Омогућавање веће флексибилности у коришћењу ванзаводских погодности, отворенијих облика посета за децу и интензивне сарадње са надлежним центрима за социјални рад. Савет Европе децидирано истиче да је очување родитељске улоге

---

<sup>18</sup> Ibid.

и контакта са децом **примарни заштитни фактор од рецидивизма** и апсолутни темељ за успешну постпеналну ресоцијализацију, реинтеграцију и повратак нормалном друштвеном животу након истека казне затвора.

## **VI ПОЛОЖАЈ ОСУЂЕНИЦА У СИСТЕМУ ИЗВРШЕЊА КРИВИЧНИХ САНКЦИЈА**

Положај осуђених лица у систему извршења кривичних санкција Републике Србије темељи се на свеобухватном и чврстом систему правних гаранција којима се трајно обезбеђује заштита основних људских права и неприкосновеног људског достојанства. Ова права су недвосмислено загарантована највишим правним актом - Уставом Републике Србије, као и низом домаћих законских прописа који детаљно разрађују сложену материју извршења кривичних санкција. Поред домаћег законодавства, положај осуђеница у Казнено-поправном заводу у Пожаревцу директно је условљен и доследним прихватањем, интегрисањем и применом међународних стандарда који дефинишу права, слободе и обавезе лица лишених слободе. Успешно интегрисање ових међународних стандарда у правни и институционални поредак Републике Србије представља нужан, неминован услов за законито, правично и хумано поступање према осуђеним женама. У наставку овог поглавља биће детаљно анализиран нормативни статус осуђеница, са посебним и пажљиво усмереним освртом на права која су им загарантована Уставом, законом и међународним документима, које су у законској обавези да поштују током издржавања изречене казне затвора<sup>19</sup>.

### **6.1. Права осуђеница**

Основни, темељни циљ савременог система извршења кривичних санкција у Републици Србији јесте успешна ресоцијализација и постпенална реинтеграција осуђеног лица у друштво, која се објективно не може постићи без апсолутног поштовања основних људских права осуђених лица. Ова загарантована права се у пракси остварују кроз широку лепезу законских механизма и институционалних гаранција, почевши од права на адекватан смештај, правилну исхрану и хигијену, преко права на свеобухватну здравствену заштиту и редовно радно ангажовање, па све до права на неометано

---

<sup>19</sup> С. Константиновић-Вилић, М. Костић, *Извршење казни и других кривичних санкција у Републици Србији*, Ниш, 2005, стр. 42.

одржавање квалитетних веза са породицом и широм заједницом. Осуђенице, као део посебно осетљиве, рањиве и специфичне затворске популације, уживају додатну, појачану правну заштиту у складу са домаћим прописима и међународним стандардима, посебно када је реч о институционалној заштити мајчинства, родитељства и специфичних здравствено-хигијенских потреба. Уставни оквир, заједно са систематским Законом о извршењу кривичних санкција, прецизно дефинише границе, услове и начине у којима се ова права остварују, уз императивну законску обавезу државе и управе затворске установе да континуирано обезбеђују услове који су у потпуности усклађени са узвишеним начелом поштовања људског достојанства.

#### **6.1.1. Право на смештај и хигијенско-санитарни услови**

Право на адекватан смештај током издржавања кривичне санкције лишења слободе представља један од фундаменталних предуслова за очување физичког и менталног здравља, као и личног дигнитета сваке осуђенице. Ово право је у правном систему Републике Србије чврсто утемељено у највишим правним актима - *Уставу Републике Србије* и *Закону о извршењу кривичних санкција*. Законски нормативи децидно прописују просторне стандарде који се морају кумулативно испунити: свакој осуђеној жени која се налази на издржавању казне затвора мора се обезбедити минимум 4 квадратна метра простора у заједничким спаваоницама, односно одговарајућа квадратура у случају појединачног смештаја. Свака просторија у којој осуђенице бораве, било да је реч о спаваоницама, дневним боравцима или радним просторијама, мора у потпуности одговарати савременим грађевинским, здравственим и хигијенским стандардима, што имплицира довољан волумен ваздуха, адекватно загревање током зимског периода и ефикасну природну или вештачку вентилацију<sup>20</sup>. Прозори на затворским собама морају бити пројектовани тако да омогућавају сталан прилив природне светлости и свежег ваздуха, док вештачко осветљење мора бити изведено на начин који омогућава несметан рад или читање, без изазивања напрезања или здравствених тегоба.

Када је реч о женској затворској популацији у јединој специјализованој установи у земљи - Казнено-поправном заводу за жене у Пожаревцу, квалитет смештаја се у научној пенолошкој литератури посматра превазилажењем пуких просторних димензија и

---

<sup>20</sup> Чл. 63. и чл. 79. Закона о извршењу кривичних санкција, *Службени гласник РС*, бр. 55/2014;

директно се везује за прилагођеност хигијенско-санитарних услова. Биолошка и анатомско-физиолошка конституција жена, праћена специфичностима репродуктивног циклуса, захтева знатно виши степен доступности и опремљености санитарних чворова у односу на мушке затворе. Санитарни уређаји и просторије за туширање морају бити конструисани тако да у сваком тренутку омогућавају потпуну визуелну приватност, чиме се елиминише ризик од институционалног понижења и деперсонализације. Подзаконски акти и затворски кућни ред изричито обавезују управу завода да осуђеницама обезбеди неограничен и континуиран приступ топлој и хладној води, као и редовно, бесплатно снабдевање средствима за одржавање личне и интимне хигијене. Занемаривање ових услова унутар установа укупне контроле не води само ка здравственим ризицима (попут ширења инфективних и дерматолошких обољења), већ директно урушава психолошку стабилност осуђеница, због чега савремени пенолошки третман инсистира на стриктном поштовању и контроли ових стандарда<sup>21</sup>.

#### **6.1.2. Право на исхрану и одевање**

Право на адекватну исхрану ужива статус апсолутног и неotuђивог права у оквиру извршног кривичног права. То значи да се ово право не може ограничити, суспендовати нити укинути ни под којим околностима, укључујући и ситуације када је према осуђеној жени покренут дисциплински поступак или изречена најтежа дисциплинска мера (упућивање у самицу). *Закон о извршењу кривичних санкција* прописује да храна која се припрема у затворској кухињи мора бити квалитетна, хигијенски исправна, нутритивно избалансирана и калоријски довољна да задовољи све биолошке и радне потребе организма. Стандардни дневни оброци морају имати минималну енергетску вредност од 3.000 калорија за осуђенице које нису радно ангажоване, док се за оне које обављају теже физичке послове та вредност пропорционално повећава. Јеловник се саставља унапред, уз обавезан надзор лекара или затворског медицинског особља, и мора садржати оптималан однос беланчевина, масти, угљених хидрата и неопходних витамина. Такође, закон намеће обавезу уважавања верских и културних уверења осуђеница, што значи да се за време верских постова или услед специфичних религијских дијеталних правила морају

---

<sup>21</sup> С. Константиновић-Вилић, М. Костић, *Извршење казни и других кривичних санкција у Републици Србији*, Ниш, 2005, стр. 46–47.

обезбедити адекватни алтернативни оброци. Посебан медицински режим исхране обавезан је за осуђенице са хроничним обољењима (дијабетес, кардиоваскуларне тегобе), као и за труднице и мајке које доје децу унутар завода.

У погледу права на одевање, казнено-поправна установа има стриктну дужност да свим осуђеним женама које немају сопствену одећу обезбеди бесплатне комплете одеће, рубља и обуће. Ови одевни предмети морају бити у потпуности прилагођени сезонским и климатским приликама (летња и зимска гардероба), морају бити чисти, уредни и одговарајућих величина<sup>22</sup>. Савремено пенолошко законодавство је у потпуности напустило концепт деградирајућих, униформних и обележавајућих затворских одела која су имала за циљ моралну деградацију и жигосање преступника у прошлости. Данашња затворска одећа за жене мора бити функционална и цивилног изгледа, чиме се штити сопствени идентитет и самопоштовање осуђеница. Поред самог уручивања одеће, управа завода је дужна да организује редовно прање, дезинфекцију и одржавање личних вешераја унутар затворских блокова, као и благовремену замену дотрајалих ствари, чиме се задовољавају како естетски, тако и строги епидемиолошки критеријуми колективног смештаја.

### **6.1.3. Право на здравствену заштиту**

Право на здравствену заштиту лица лишених слободе представља један од најважнијих индикатора усклађености целог пенолошког система са међународним стандардима људских права. Начело еквивалентности здравствене заштите налаже да жене које се налазе на издржавању казне затвора морају имати приступ медицинској нези која је по свом обиму, квалитету и доступности идентична оној која се пружа грађанима у слободној заједници. Приликом самог ступања у установу, свака осуђеница подлеже обавезном, свеобухватном општем медицинском прегледу. Током овог пријемног тријажног поступка отвара се затворски здравствени картон, евидентирају се затечена хронична обољења, проверава се евентуално присуство инфективних болести и документују сви евентуални знакови претрпљеног физичког злостављања из претпенолског периода. Затворска амбуланта мора бити адекватно опремљена лековима и основним дијагностичким средствима, а у ситуацијама када природа болести захтева

---

<sup>22</sup> Чл. 82–85 . Закона о извршењу кривичних санкција, *Службени гласник РС*, бр. 55/2014.

специјалистичке прегледе, сложеније хемотерапије или хируршке интервенције, затворска управа је дужна да хитно организује безбедан транспорт осуђеница у надлежне цивилне здравствене установе или у Специјалну затворску болницу.

Посебну пенолошку и биолошку специфичност у оквиру женског завода представља обавеза обезбеђивања континуиране, специјализоване и лако доступне гинеколошке неге. Ова нега не сме бити сведена на повремене редовне прегледе у случају хитних стања, већ мора бити део системске превентивне политике завода. У том контексту, затворски лекари су дужни да спроводе редовне скрининг програме за рано откривање малигних обољења репродуктивног система (пре свега Папа тестове и ултразвучне прегледе грлића материце и јајника), као и редовне палпаторне и мамографске прегледе у циљу превенције карцинома дојке. Осуђеним женама морају бити доступна и савремена контрацептивна средства, као и стручна подршка и саветовалишта за планирање породице.

Поред физичког аспекта, здравствена нега мора обухватити и дубинску психолошку и психијатријску подршку. Статистички подаци и клиничка пракса показују да женска затворска популација бележи знатно више стопе анксиозности, депресије, поремећаја исхране, психосоматских тегоба и посттрауматског стресног синдрома (PTSD) у односу на мушке затворенике. Ови поремећаји су најчешће директна егзистенцијална последица претрпљеног дуготрајног кућног или сексуалног насиља, те акутне трауме услед раздвајања од примарне породице и деце, због чега медицинска служба мора развијати прилагођене терапијске програме и психосоцијалне радионице<sup>23</sup>.

#### **6.1.4. Посебна права трудница и мајки које негују децу у затвору**

Законски и институционални положај трудница и осуђених мајки које се налазе на издржавању казне затвора представља највишу тачку хуманизације казнено-извршног система и директну практичну апликацију принципа позитивне родно осетљиве дискриминације. Када се током издржавања казне утврди трудноћа, или уколико жена на издржавање казне ступи у дијагностикованом гравидитету, њој се аутоматски признаје посебан правни и медицински статус. Труднице имају апсолутно право на појачан, редован надзор лекара специјалисте гинекологије и акушерства, прилагођен и калоријски

---

<sup>23</sup> Чл. 113-118. Закона о извршењу кривичних санкција, *Службени гласник РС*, бр. 55/2014.

обогаћен режим исхране који одговара њиховим физиолошким потребама, као и на ослобађање од свих послова који би могли бити физички напорни или потенцијално ризични за развој плода. Сам порођај се без изузетка обавља у цивилним здравственим установама (клиникама за акушерство), при чему позитивни законски прописи Србије стриктно забрањују да се у матичној књизи рођених као место рођења детета наведе назив казнено-поправног завода, чиме се новорођенче трајно штити од социјалне стигматизације.

Након порођаја, осуђеној мајци се признаје законско право да задржи дете уз себе и непосредно га негује и подиже до навршене друге године живота детета. За потребе реализације овог права, унутар Казнено-поправног завода за жене у Пожаревцу успостављено је посебно, строго изоловано одељење за труднице и породиље са децом. Овај простор је и архитектонски и функционално потпуно из дисциплинског и репресивног затворског контекста одвојен у правцу јаслица и дечијих домова. Собе су опремљене дечијим креветима, повијалицама, играчкама и свим техничким капацитетима за припрему специфичне дечије нутритивне хране и кашица. Одељење поседује сопствени дечији парк на отвореном, који је потпуно реорганизован тако да на њему нема затворских стражарских кула, бодљикаве жице или решетака, како се код детета не би развила свест о институционалној затворености.

Током овог двогодишњег периода, унутар завода је обезбеђено континуирано присуство педијатра и дечијих медицинских сестара који заједно са мајком помно прате психомоторни, емоционални и вербални развој детета. Целокупан амбијент има за примарни циљ да у потпуности неутралише разорне ефекте институционализације и призонизације на дечију психу, омогућавајући формирање здраве и непрекинуте сигурне емоционалне везе између мајке и новорођенчета у његовим најранијим, формативним годинама одрастања<sup>24</sup>.

#### **6.1.5. Право на рад, одмор и накнаду за рад**

Радно ангажовање осуђених жена унутар казнено-извршног система Србије посматра се као један од најважнијих инструменталних елемената општег програма

---

<sup>24</sup> С. Константиновић-Вилић, М. Костић, *Извршење казни и других кривичних санкција у Републици Србији*, Ниш, 2005, стр. 49–51.

ресоцијализације, а не као облик додатне репресије или ретрибуције. *Закон о извршењу кривичних санкција* изричито наглашава да рад осуђених лица мора бити сврсисходан и усмерен на одржавање, развијање и стицање нових знања и професионалних вештина које ће осуђеницама омогућити лакшу интеграцију на тржиште рада након отпуста из установе. Рад је добровољан, а приликом распоређивања осуђенице на конкретно радно место, затворска управа и Служба за третман дужни су да у потпуности узму у обзир њено здравствено стање, психофизичке способности, претходну стручну спрему, изражене личне афинитете, али и процену пенолошког ризика<sup>25</sup>.

У Казнено-поправном заводу за жене у Пожаревцу, врсте послова који су доступни осуђеницама подељене су у неколико основних категорија. Највећи део производних капацитета обухвата рад у специјализованим занатским и индустријским погонима унутар завода, са посебним фокусом на текстилну индустрију (кројење и шивење одеће, постељине и других текстилних производа), што осуђеницама омогућава стицање сертификованих занатских вештина. Другу категорију чине послови на затворској економији, који обухватају пољопривредну производњу, пластенички узгој поврћа и цвећарство. Трећу групу чине режијско-услужни послови који су неопходни за свакодневно функционисање саме установе, као што су рад у затворској кухињи, вешерају, на одржавању чистоће, занатским поправкама или у затворској продавници (кантини).

Правни статус радно ангажованих осуђеница у великој мери рефлектује опште стандарде радног права у слободној заједници, уз неопходна пенолошка прилагођавања. Радно време осуђеница прописано је законом и износи максимално 40 часова недељно, при чему су заштићене свим општим мерама безбедности и здравља на раду, укључујући обавезу коришћења заштитне опреме на специфичним радним местима. Осуђенице које су у континуитету радно ангажоване одређени временски период (најмање шест месеци непрекидно) стичу законско право на плаћени годишњи одмор у трајању од најмање 18, а највише 30 радних дана. Током годишњег одмора, оне уживају право на накнаду за рад, а сам одмор се издржава у посебним, за то одређеним затворским просторијама, или се под одређеним законским условима може одобрити његово коришћење изван завода, у кругу породице, што представља значајну прогресивну погодност.

---

<sup>25</sup> Ibid.

Финансијска компензација (накнада) за рад представља обавезно законско право и износи најмање 20% од минималне зараде у Републици Србији, у сразмери са оствареним часовима рада и ефикасношћу. Накнада за рад се уплаћује на лични депозит осуђенице који се води код затворске управе. Закон децидно регулише располагање овим средствима: осуђена жена има право да проценат од своје зараде (најчешће до 70%) троши током издржавања казне за куповину личних потрештина, штампе, дувана или хигијене у затворској продавници, као и за телефонске разговоре и слање писама. Преостали део средстава се обавезно чува на њеном уштедном депозиту и уручује јој се у готовини у тренутку отпуштања са издржавања казне, чиме се обезбеђује почетни финансијски капитал неопходан за прве дане постпепалне транзиције<sup>26</sup>.

#### **6.1.6. Право на образовање и стручно усавршавање осуђеница**

Право на образовање једно је од основних људских права које не престаје лишавањем слободе. Унутар Казнено-поправног завода за жене у Пожаревцу, програми образовања и стручног усавршавања конципирани су тако да директно одговоре на изазове са којима се жене суочавају након изласка на слободу. Статистика показује да велики проценат осуђеница долази на издржавање казне са ниским степеном образовања или без икаквих квалификација, што их чини изузетно рањивим на тржишту рада и често их враћа у зачарани круг криминала<sup>27</sup>.

Програми унутар завода подељени су на неколико нивоа:

1. **Функционално основно образовање одраслих:** Намењено неписменим или полуписменим осуђеницама, како би стекле елементарну писменост и завршиле основну школу.
2. **Стручно оспособљавање и сертифициване обуке:** Завод организује практичне курсеве за дефицитарна занимања на тржишту рада, прилагођена савременим економским токовима. То укључује обуке за кројење и шивење (у оквиру затворске текстилне радионице), фризерске и козметичке услуге, рад у затворској пекари, рачунарско описмењавање, као и обуке у области хортикултуре и органске пољопривреде на затворској економији.

---

<sup>26</sup> *Ibid.*

<sup>27</sup> Чл. 122–124 и 95-97. Закона о извршењу кривичних санкција, *Службени гласник РС*, бр. 55/2014.

Кључни пенолошки и правни аспект ових обука огледа се у чињеници да **дипломе и сертификати који се издају осуђеницама нигде не садрже ознаку да су стечени у затвору**. Сертификате издају акредитоване образовне институције и стручне школе. Тиме се издавањем из затворске средине спречава аутоматска стигматизација и етикетање код будућих послодаваца.

Стручно усавршавање има директан и мерљив утицај на смањење стопе рецидивизма. Пружањем конкретног заната и економске алтернативе, бившим осуђеницама се омогућава финансијска независност (што је посебно важно за жене које су претходно биле у економски зависним или насилним партнерским односима). Поред економског фактора, образовање током казне има снажан психолошки утицај: оно подиже нарушено самопоштовање, развија радне навике, структурише затворско време и трансформише идентитет осуђенице из пасивне особе са криминалном прошлошћу у квалификовану радницу са будућношћу.

#### **6.1.7. Право на контакт са спољним светом**

Одржавање континуираног и квалитетног контакта са спољним светом представља један од најважнијих заштитних фактора у пенолошком третману осуђених жена. Као што је претходно наглашено кроз Препоруке Савета Европе, прекид породичних веза код жена оставља далеко теже психосоцијалне последице у односу на мушке затворенике, због чега *Закон о извршењу кривичних санкција* гарантује неколико модалитета ове комуникације: право на посете чланова породице и других блиских лица, право на телефонске разговоре, као и неограничено право на писмено дописивање<sup>28</sup>.

Право на посете реализује се у посебно опремљеним просторијама завода у прописаним временским интервалима, а његов обим зависи од категоризације и режима у којем се осуђеница налази (затворено, полуотворено или отворено одељење). За разлику од затвореног режима где се посете одвијају под појачаним надзором, у полуотвореном и отвореном одељењу осуђеницама су на располагању знатно флексибилнији услови, укључујући право на посете у посебним просторијама без присуства затворског особља (тзв. „љубавне собе” или просторије за породичне посете). Поред тога, у оквиру прогресивног система погодности, осуђеницама које показују висок степен

---

<sup>28</sup> Чл. 89–93. Закона о извршењу кривичних санкција, *Службени гласник РС*, бр. 55/2014

ресоцијализације омогућавају се изласци у град током викенда, као и одсутна посета породици у трајању од неколико дана, што има непроцењиву вредност за очување брачних и партнерских односа.

Посебан пенолошки и хуманитарни изазов представља очување мајчинске улоге када су деца изван затвора. Из тог разлога, телефонски разговори и дописивање нису само средство информисања, већ инструмент за очување емоционалне стабилности породице. Могућност да редовно чују глас детета и учествују у доношењу важних породичних одлука на даљину, драстично смањује ниво затворске анксиозности код осуђеница. Савремена затворска пракса настоји да просторије за посете деце прилагоди њиховом узрасту (увођењем играчака и пријатних боја), како би се неутралисао институционални шок код најмлађих. Континуитет у вршењу родитељске улоге не само да помаже деци да лакше преброде период раздвојености, већ код саме осуђенице гради снажан осећај одговорности и сврхе, што представља најјачу брану против рецидивизма и кључну платформу за њену реинтеграцију у заједницу након издржане казне<sup>29</sup>.

#### **6.1.8. Право на правну помоћ, жалбени поступак и заштиту од дискриминације**

Право на правну помоћ и заштиту од дискриминације чини темељни процесно-правни оквир којим се у Републици Србији осигурава законитост у поступању према лицима лишеним слободе и спречава сваки облик институционалне самовоље. Ово право је загарантовано Уставом Републике Србије и детаљно разрађено одредбама Закона о извршењу кривичних санкција, који свакој осуђеној особи пружа механизме да штити своје достојанство и основна људска права током издржавања казне.

Свака осуђена жена има неотуђиво право на стручну правну помоћ, што у пракси значи да јој је омогућено да током свих фаза извршења казне несметано комуницира са изабраним адвокатом или пуномоћником. Заводска управа је законом обавезна да обезбеди услове за ову комуникацију који гарантују потпуну поверљивост, без присуства затворског особља и без права на увид у садржину писмене преписке или надзор над разговорима који се односе на правно заступање, чиме се штити начело адвокатске тајне и омогућава осуђеници да у сваком тренутку има јасан увид у свој правни статус.

---

<sup>29</sup> Ibid.

Када је реч о заштити права у случају њихове повреде, систем предвиђа прецизан унутрашњи механизам притужби. Осуђена жена има право да поднесе писмену притужбу управнику завода уколико сматра да је изложена незаконитом поступању, вербалном или физичком злостављању, или да су услови унутар установе у супротности са законским нормативима. Управник завода је законски обавезан да сваку притужбу детаљно размотри, испита наводе путем унутрашњих контролних механизма и у строго прописаном року донесе писмено, образложено решење. Уколико осуђеница није задовољна одлуком управника или ако одлука уопште не буде донета, она има право на приговор Одељењу за надзор при Управи за извршење кривичних санкција Министарства правде, које спроводи инспекцијски надзор над радом завода<sup>30</sup>.

Поред унутрашњег система надзора, права осуђених жена су додатно заштићена кроз спољне и независне државне институције. Заштитник грађана (Омбудсман) има законско овлашћење да врши контролу рада казнено-поправних установа и прима притужбе осуђених лица на поступање администрације, при чему у оквиру ове институције делује и Национални механизам за превенцију тортуре (NPM). Овај механизам спроводи редовне и ненајављене обиласке завода како би се утврдило да ли се према лицима лишеним слободе поступа у складу са законом и међународним стандардима, а њихови јавни извештаји и препоруке представљају кључну полугу за отклањање уочених неправилности.

Додатно, право на заштиту од дискриминације, које је гарантовано Уставом Републике Србије, остварује се и путем обраћања Поверенику за заштиту равноправности. Свака осуђеница која сматра да је изложена дискриминацији на основу пола, националности или било ког другог личног својства има право да покрене поступак пред Повереником, који води притужбени поступак и доноси мишљења и препоруке у циљу сузбијања дискриминаторног понашања у раду државних органа, укључујући и заводске установе. Овај заокружен систем, који комбинује управни надзор, право на правну помоћ и контролу од стране независних тела, осигурава да се свака сумња у повреду закона исконтролише кроз више инстанци, чиме се гарантује правна сигурност и поштовање права сваке осуђене жене.

---

<sup>30</sup> Ibid.

### 6.1.9. Право на верски живот, културне и спортске активности

Право на слободу вероисповести и практиковање верских обреда лица лишених слободе представља једно од основних људских права зајемчених *Уставом Републике Србије*, међународним конвенцијама и *Законом о извршењу кривичних санкција*<sup>31</sup>. Ово право се унутар казнено-поправних установа не посматра као пука административна повластица, већ као важан сегмент очувања менталне стабилности и духовног интегритета осуђених лица. Законодавац изричито прописује да затворска управа мора омогућити свим осуђеницама, без обзира на њихову верску припадност, потпуну слободу исповедања вере, присуствовање заједничким верским обредима који се организују унутар завода, као и право на држање и коришћење верске литературе, симбола, календара и других предмета потребних за личну молитву.

У Казнено-поправном заводу за жене у Пожаревцу, остваривање овог права подразумева редовне и несметане посете свештених лица из различитих традиционалних верских заједница које делују у Републици Србији (Српске православне цркве, Римокатоличке цркве, Исламске заједнице и других). Затворска управа је дужна да обезбеди посебну, за то прилагођену и достојанствену просторију у којој свештено лице може обављати литургије, молитве, исповести или духовне разговоре са осуђеницама, уз строго поштовање приватности за време ових разговора.

Поред духовних разговора, право на верски живот је у непосредној вези са правом на специфичну исхрану; завод је у обавези да током трајања великих верских постова (православних, католичких) или празника попут Рамазана, јеловник прилагоди религиозним прописима и дијеталним рестрикцијама осуђеница, омогућавајући им да без препрека практикују своја уверења.

Паралелно са верским животом, организација културних, забавних и спортских активности заузима значајно место у свакодневном затворском режиму и има директан, научно потврђен утицај на процес ресоцијализације и смањење пенолошког рецидивизма. На затварање у институцију укупне контроле женска популација често реагује пасивизацијом и емоционалним повлачењем, због чега Служба за третман развија креативне и спортске програме са циљем да се неутралише затворски летарг и развију социјалне вештине. Осуђеним женама је на располагању затворска библиотека са богатим

---

<sup>31</sup> Чл. 125. Закона о извршењу кривичних санкција, *Службени гласник РС*, бр. 55/2014.

књижним фондом, као и могућност укључивања у различите креативне секције: литерарну, ликовну, драмску или музичку групу. Кроз ове секције организују се интерне забавне приредбе, позоришне представе, па чак и изложбе радова које имају терапијски карактер (арт терапија). Спортске активности, попут редовних вежби у затворској теретани или организовања турнира на отвореним спортским теренима завода, примарно служе као вентил за акумулирану напетост, анксиозност и стрес, истовремено промовишући тимски дух, дисциплину и здраве животне навике које су осуђеницама неопходне за успешан повратак у друштвену средину.

#### **6.1.10. Специфичности услова издржавања казне и ресоцијализација**

Режим издржавања казне затвора према позитивном законодавству Републике Србије почива на принципу прогресије, што подразумева да се степен ограничавања слободе и права осуђеног лица директно усклађује са његовим понашањем, залагањем на раду и општим степеном ресоцијализације. У складу са *Законом о извршењу кривичних санкција*, унутар Казнено-поправног завода за жене у Пожаревцу постоје три основна типа одељења која дефинишу режим свакодневног живота: затворено, полуотворено и отворено одељење. Ова категоризација омогућава јасну диференцијацију осуђеница на основу претходне криминалне историје, висине изречене казне, примарне процене степена безбедносног ризика коју врши Стручни тим завода приликом пријема, као и актуелног пенолошког владања<sup>32</sup>.

- **Затворено одељење** карактерише највиши степен обезбеђења, стални физички и технички надзор, као и значајна ограничења у погледу кретања и комуникације унутар самог завода. У ово одељење се по правилу распоређују осуђенице којима је изречена дуготрајна казна затвора, повратнице, као и лица код којих је почетна процена ризика указала на висок степен друштвене опасности или склоност ка бекству и деструктивном понашању.
- **Полуотворено одељење** представља прелазни режим са умереним мерама обезбеђења и надзора. Кретање осуђеница унутар овог блока је знатно слободније, а радне и рекреативне активности су организоване са већим степеном

---

<sup>32</sup> С. Константиновић-Вилић, М. Костић, *Извршење казни и других кривичних санкција у Републици Србији*, Ниш, 2005, стр. 132–139.

самосталности. Ово одељење служи као кључна спона у прогресивном систему, где се тестира спремност осуђенице за преузимање веће личне одговорности.

- **Отворено одељење** функционише са минималним мерама обезбеђења и потпуно почива на унутрашњој дисциплини и самоконтроли осуђеница. Овде су баријере и стражарски надзор сведени на минимум, а осуђеницама се често омогућава радно ангажовање изван круга завода (на отвореној економији или у цивилним предузећима), што представља директну припрему за потпуни повратак у друштво. Напредовање кроз третман, односно прелазак из неповољнијег у повољнији затворски режим (нпр. из затвореног у полуотворено или из полуотвореног у отворено одељење), није аутоматски процес заснован искључиво на протеклом времену, већ је дубоко условљен индивидуалним залагањем.

Стручни тим завода, који чине васпитачи, психолози, социјални радници и пенолошки стручњаци, врши периодичне, редовне евалуације остварених резултата у оквиру прецизно дефинисаног Програма поступања за сваку осуђеницу. Основни критеријуми за напредовање обухватају активно учешће у терапијским и едукативним програмима, одсуство дисциплинских прекршаја, квалитетан и одговоран однос према радним обавезама, као и видну промену ставова према извршеном кривичном делу. Овај прогресивни систем има снажну мотивациону функцију: он јасно ставља до знања осуђеници да квалитет и услови њеног свакодневног живота у затвору директно зависе од њених сопствених одлука и напора, чиме се сузбија деструктивни синдром призонизације и институционалне зависности<sup>33</sup>.

## **6.2. Обавезе кућног реда и правила колективног живота у установи**

Паралелно са широким спектром зајемчених права, боравак унутар институције укупне контроле, каква је Казнено-поправни завод за жене у Пожаревцу, подразумева и стриктно поштовање законских обавеза кућног реда и правила колективног живота. Ови нормативи су детаљно регулисани посебним *Правилником о кућном реду казнено-поправних завода* и имају за циљ успостављање безбедне, структурисане и предвидиве средине која је неопходна за заједнички суживот већег броја лица на ограниченом

---

<sup>33</sup> Ibid.

простору<sup>34</sup>. Поштовање кућног реда представља прву дужност сваке осуђенице од тренутка ступања у установу, а спремност на прихватање ових правила директно утиче на укупну оцену њеног владања и даљи напредак кроз прогресивни пенолошки третман.

У оквиру сваке казнено-поправне установе, одржавање стабилног реда, дисциплине и опште сигурности представља темељни предуслов за несметано функционисање целокупног система извршења кривичних санкција. Током издржавања казне затвора, свако осуђено лице има законску дужност да се понаша строго у складу са важећим прописима, подзаконским актима, правилима кућног реда, као и према конкретним усменим или писаним налозима овлашћених службених лица, осим у ситуацијама када би извршење неког налога очигледно представљало противправно поступање.

Закон изричито прописује да се у циљу очувања реда и безбедности у заводу могу примењивати само она средства и мере које су јасно предвиђене законским оквиром и пратећим прописима, и то искључиво у оној мери која је апсолутно неопходна за остваривање овог циља. Приликом сваке интервенције важи строги принцип сразмерности и нужности, што значи да се ни под којим условима не сме применити строжа мера од оне која је преко потребна с обзиром на све околности конкретне ситуације, природу опасности и стварно понашање осуђеног лица. Све предвиђене мере за очување реда и безбедности стриктно се деле на две велике групе: **мере принуде** и **посебне мере**<sup>35</sup>.

Мере принуде представљају најинтензивнији облик интервенције надлежне службе за обезбеђење и оне се могу активирати искључиво онда када не постоји други начин да се у тренутку отклони озбиљна опасност или спречи настанак тежих последица.

Закон прецизно утврђује исцрпну листу ситуација у којима је примена ових мера правно оправдана:

- Спречавање бекства осуђеног лица из установе или током спровођења;
- Ефикасно одбијање и спречавање физичког напада усмереног према било ком другом лицу у заводу (било да је реч о запосленима, другим осуђеницима или трећим лицима);
- Спречавање наношења телесних повреда другима;

---

<sup>34</sup> Правилник о кућном реду казнено-поправних завода и окружних затвора, Службени гласник РС, бр. 110/2014;

<sup>35</sup> Чл. 142–148. Закона о извршењу кривичних санкција, Службени гласник РС, бр. 55/2014.

- Ефикасно заустављање самоповређивања када осуђени покушава да науди самом себи;
- Спречавање проузроковања знатне материјалне штете на имовини установе;
- Савладавање активног или пасивног отпора осуђеног лица.

Закон јасно прави правну разлику између врста отпора. **Активни отпор** обухвата свако супротстављање законитим службеним мерама, радњама и наређењима путем физичког заклањања, држања за лица или предмете, отимања, отвореног физичког сукоба, или стављања у изглед да ће неко лице бити нападнуто. Са друге стране, **пасивни отпор** се дешава када се осуђени супротставља тако што се оглушује о наређења или намерно заузима пасивне положаје тела (попут клечања, седења, лежања или потпуне несарадње и опуштања тела) како би онемогућио службену радњу<sup>36</sup>. Мере принуде се изузетно могу применити и према сваком другом лицу које противправно покушава да ослободи осуђеника или противправно уђе у затворени простор установе, с тим што се такво лице задржава све до доласка надлежних припадника полиције.

У погледу конкретних облика, систем познаје следеће мере принуде:

1. Употреба физичке снаге;
2. Везивање лица;
3. Физичко издвајање;
4. Употреба службене гумене палице;
5. Употреба шркова са водом;
6. Употреба хемијских средстава;
7. Употреба ватреног оружја.

Приликом избора одређене мере принуде, припадници обезбеђења су дужни да увек примене оно средство које у конкретној ситуацији најмање угрожава живот и здравље лица према којем се примењује, а које је истовремено довољно ефикасно да савлада отпор и буде у потпуности сразмерно претећој опасности<sup>37</sup>.

Пре саме примене мере принуде, лице се мора јасно и усмено упозорити на намеру службених лица (осим у ситуацијама изненадног, истовременог или немогућег одлагања напада где би упозорење угрозило безбедност). Употребу шркова са водом и хемијских

---

<sup>36</sup> Ibid.

<sup>37</sup> Чл. 142–148. Закона о извршењу кривичних санкција, *Службени гласник РС*, бр. 55/2014.

средстава због њиховог потенцијалног дејства може наредити искључиво управник завода. Непосредно након примене било које мере принуде (са изузетком мере обичног везивања), закон прописује обавезан и хитан лекарски преглед осуђеног лица ради утврђивања здравственог стања и постојања повреда. Овај преглед се обавезно понавља и у периоду између дванаестог и двадесетчетвртог часа од тренутка примене мере. Овлашћени лекар сачињава детаљан извештај који обавезно садржи наводе самог осуђеника о начину настанка повреда, као и стручно мишљење о узрочно-последичној вези између примењене мере и евентуалних повреда. Комплетна документација се без одлагања доставља управнику завода, који је у обавези да о свакој употреби принуде обавести директора Управе за извршење кривичних санкција у року од 24 часа.

Употреба **ватреног оружја** представља апсолутну крајњу нужду и дозвољена је само када се ниједном другом мером не може постићи неопходни безбедносни циљ: односно ради одбијања истовременог или несредно предстојећег противправног напада којим је директно угрожен нечији живот; ради спречавања бекства осуђеника из затвора затвореног типа са посебним обезбеђењем; или приликом спровођења опасних лица осуђених на дугогодишње казне затвора. Ватрено оружје се ни у ком случају не сме употребити уколико би се тиме створила опасност да се озбиљно угрози живот неког другог недужног лица. О сваком случају употребе ватреног оружја управник завода је дужан да одмах обавести директора Управе, надлежног јавног тужиоца и судију за извршење.

У ситуацијама када се унутар казнено-поправне установе појави озбиљна опасност од бекства, насилничког понашања, самоповређивања или друга врста угрожавања сигурности коју није могуће отклонити редовним путем, закон омогућава изузетно изрицање и примену такозваних **посебних мера**.

Ове мере имају превентивни и безбедносни карактер, а њихово одређивање у надлежности је управника завода (или лица које он овласти), и то искључиво на писмени и детаљно образложени предлог руководиоца одређене организационе јединице. Зависно од процене ситуације, према једном осуђеном лицу може бити истовремено примењена и више посебних мера, али се њихово извршење мора моментално обуставити чим престану разлози због којих су биле прописане<sup>38</sup>.

---

<sup>38</sup> Чл. 149–155. Закона о извршењу кривичних санкција, *Службени гласник РС*, бр. 55/2014

Систем познаје следеће посебне мере:

- **Одузимање и привремено задржавање ствари:** Ова мера се примењује тако што се од осуђеног привремено одузимају и чувају предмети и ствари чије је поседовање у редовним околностима у затвору иначе дозвољено, али у конкретној ситуацији представљају безбедносни ризик<sup>39</sup>.
- **Смештај у посебно осигурану просторију без опасних ствари:** Ово је врста изолације која се одређује када постоји изражена опасност да ће осуђени нанети повреде себи или другима. Ова мера може непрекидним током трајати најдуже до 48 часова, а њено одређивање условљено је претходним позитивним или стручним мишљењем лекара. О сваком смештају у ову просторију одмах се обавештава надлежни судија за извршење, а током трајања мере над осуђеником се обавезно спроводи појачан надзор.
- **Смештај под појачан надзор:** Ова мера се примењује искључиво у заводима затвореног типа, затвореног типа са посебним обезбеђењем или у посебним затвореним одељењима установе. Изриче се решењем управника оном осуђеном лицу које својим понашањем континуирано ремети ред, подстиче друге на немире и тиме озбиљно угрожава укупну безбедност завода. Решење се доноси на предлог службе за третман или службе за обезбеђење, а осуђени има законско право жалбе судији за извршење (при чему жалба не одлаже извршење решења). Ова мера подлеже обавезном преиспитивању на свака три месеца.
- **Усамљење:** Представља једну од најстрожих посебних мера која се изриче осуђеном лицу које својим понашањем упорно и тешко ремети ред, чиме представља озбиљну опасност за друге око себе. Управник завода може решењем изрећи ову меру (уз претходно мишљење лекара) у максималном непрекидном трајању до три месеца, с тим што се током једне календарске године може применити највише два пута. Усамљењем се осуђеном потпуно онемогућава контакт са другим осуђеницима. Међутим, закон строго прописује да се ова мера извршава у прописано уредним просторијама, уз обавезан боравк на свежем ваздуху од најмање један час дневно, као и уз омогућавање читања књига, штампе, рада, праћења телевизијског програма или слушања радија. Осуђени има право

---

<sup>39</sup> Чл. 142–148. Закона о извршењу кривичних санкција, *Службени гласник РС*, бр. 55/2014.

жалбе судији за извршење, а управник је дужан да меру одмах прекине уколико стручна служба или лекар утврде да даљи боравак у усамљењу штети здрављу.

- **Тестирање на заразне болести или психоактивне супстанце:** Ова мера се примењује у случајевима постојања основане сумње да је осуђени захваћен заразном болешћу или да користи опојне дроге. Узетни узорци (крви и мокраће) испитују се по правилима медицинске струке. Закон изричито наглашава да је за тестирање на вирус ХИВ-а и вирус хепатитиса Ц неопходно искључиво претходно прибављено сопствено и добровољно пристајање осуђеног лица<sup>40</sup>.

### **6.3. Дисциплинска одговорност и казне унутар затвора**

Одржавање унутрашње дисциплине у казнено-поправној установи захтева прецизно дефинисање правила чије кршење представља дисциплинску одговорност осуђеног лица. Према законским одредбама, дисциплински преступи су подељени на две категорије: теже и лакше повреде права, реда, безбедности и других прописаних облика понашања. Уколико осуђени за време издржавања казне затвора учини кривично дело за које је законом прописана новчана казна или казна затвора до једне године, он ће за то дело одговарати дисциплински, у складу са одредбама Кривичног законика. Закон такође строго штити принцип правне сигурности кроз забрану да се према истом осуђеном лицу више пута примењује дисциплинска мера за потпуно исту радњу дисциплинског преступа<sup>41</sup>.

**Тежи дисциплински преступи** обухватају најозбиљнија кршења затворског режима која непосредно угрожавају безбедност људи и имовине. У ове преступе спадају: бекство или покушај бекства из установе; подстрекивање, припрема или организовање побуне; неовлашћено напуштање круга завода; било какав облик физичког или психичког насиља и злостављања других лица; прављење, поседовање или коришћење опасних ствари или средстава за комуникацију на даљину (као што су мобилни телефони); израда или уношење предмета погодних за напад или бекство; физичко спречавање приступа овлашћеним лицима у било који део завода; уништење или оштећење имовине већег обима; намерно или грубом непажњом проузроковано угрожавање туђег здравља;

---

<sup>40</sup> Ibid.

<sup>41</sup> Чл. 159–168. Закона о извршењу кривичних санкција, *Службени гласник РС*, бр. 55/2014.

производња, поседовање или конзумирање опојних дрога и психоактивних супстанци; грубо занемаривање личне хигијене (осим ако је узроковано болешћу); бављење играма на срећу; отпор према обавезним здравственим прегледима или мерама против зараза; подстрекивање других на теже преступе; занемаривање радних обавеза са тежим последицама; обучавање других у извршењу кривичних дела на основу личног или туђег искуства; тежа злоупотреба проширених права и погодности; недолично, увредљиво или насилничко понашање према запосленима; противправно присвајање туђих ствари; одбијање обавезног тестирања на психоактивне супстанце, као и поновљање најмање три лакша дисциплинска преступа у периоду од три месеца.

**Лакши дисциплински преступи** обухватају повреде мањег интензитета које ремете свакодневни ред и организацију живота. То су: ометање других осуђеника у раду или слободним активностима; неовлашћено удаљавање из круга завода; изношење алата и материјала са радног места; међусобна купопродаја одеће, обуће, лекова и других предмета; коцкање; припремање хране или напитака ван за то предвиђених места; тетовирање или пирсинг себе или других у заводу; лакше оштећење имовине или нарушавање изгледа установе; неовлашћено улажење у службене просторије; мање злоупотребе посебних права; поседовање ствари које нису дозвољене; недисциплиновано, непристојно или агресивно понашање; недозвољена израда предмета; пушење ван одређених зона; занемаривање радних дужности без тежих последица; одбијање извршења службеног налога; неовлашћено коришћење туђих ствари; омогућавање уласка неовлашћеним лицима у затворске просторе; увредљиво понашање према било коме на основу личних својстава, као и давање нетачних података од значаја за остваривање права<sup>42</sup>.

За учињене дисциплинске преступе надлежни органи изричу одговарајуће дисциплинске мере чији је циљ не само кажњавање, већ пре свега превенција и успостављање нарушеног реда. Закон познаје пет врста дисциплинских мера:

- **Укор:** Изриче се у ситуацијама када је због благе природе преступа осуђеног потребно само усмено упозорити без примене тежих санкција.
- **Ограничење или забрана примања пакета:** Може трајати у непрекидном трајању до три месеца.

---

<sup>42</sup> Ibid.

- **Одузимање додељених проширених права и погодности:** Изриче се у трајању до три месеца, при чему се осуђеном привремено ускраћују раније стечена права на погодности.
- **Ограничење или забрана располагања новцем у заводу:** Такође се може изрећи у трајању до три месеца.
- **Упућивање у самицу:** Ово је најстрожа дисциплинска мера која се изриче искључиво за теже дисциплинске преступе, и то у слободно време или током целог дана и ноћи. Ова мера у редовним околностима не може трајати дуже од 15 дана, док се у случају постојања више тежих преступа у стицају може изрећи у трајању до 30 дана. Укупан боравак осуђеног лица у самици не сме прећи укупно шест месеци у току једне календарске године.

Закон прописује посебне услове за извршење мере самице како би се заштитило физичко и психичко здравље осуђеника. Просторија у којој се ова мера извршава мора имати најмање четири квадратна метра и десет кубних метара простора, мора бити прозрачна, довољно осветљена природним и вештачким светлом, примерено загрејана и опремљена основним намештајем (креветом, постељином, столом и столицом). Осуђеном се мора обезбедити неограничен приступ води за пиће и санитарним уређајима, могућност читања и писања књига или штампе, као и обавезан боравак на свежем ваздуху у трајању од најмање један час дневно<sup>43</sup>.

Одмах након започињања извршења ове мере, као и свакодневно током њеног трајања, обавезан је лекарски преглед ради праћења здравственог стања. Управник завода је дужан да одмах прекине извршење самице уколико стручни лекар писмено утврди да даљи боравак у изолацији озбиљно угрожава здравље осуђеног лица. Такође, управник може самостално обуставити меру и пре њеног истека уколико процени да је она већ постигла своју васпитну сврху. За све дисциплинске мере осим укора постоји могућност њиховог условног одлагања до три месеца.

Поступак утврђивања дисциплинске одговорности и изрицања санкција строго је формализован како би се у потпуности заштитила права осуђеног лица, спречила било каква арбитарност или злоупотреба службеног положаја. Надлежност за вођење поступка и доношење одлука стриктно је подељена: за теже дисциплинске преступе поступак води

---

<sup>43</sup> Ibid.

и одлуку доноси посебна **дисциплинска комисија** коју чине три члана (при чему председник комисије обавезно мора бити дипломирани правник), док за лакше преступе одлучује управник завода или одређено овлашћено лице. Важно је напоменути да лице које подноси предлог за покретање поступка не може бити уједно и члан дисциплинске комисије која о том предлогу одлучује.

Предлог за покретање дисциплинског поступка мора се поднети у року од 48 часова од тренутка сазнања за учињени преступ и почињено дело. У циљу очувања сигурности и несметаног вођења поступка, управник завода може донети одлуку да се осуђени из безбедносних разлога издвоји од осталих лица у трајању до 48 часова (при чему се ово време касније урачунава у изречену меру самице). Такође, лице које се налази на отвореном или полуотвореном режиму, а против којег је покренут поступак за тежи прекршај, може бити привремено смештено у затворени део завода до окончања поступка (с тим што се ово време не урачунава у самицу). Током поступка, осуђени се обавезно саслушава, његови наводи и одбрана се пажљиво проверавају, а изводе се и други потребни докази уз вођење уредног записника. Осуђени има зајемчено **право на стручну правну помоћ**, о чему мора бити писмено обавештен већ приликом уручивања предлога за покретање поступка.

Дисциплински поступак се завршава доношењем писаног решења. Против коначног решења осуђени има законско право **жалбе судији за извршење** надлежном према седишту завода, у року од три дана од пријема решења. Судија за извршење је дужан да одлучи по жалби у року од три дана, с тим што сама жалба не одлаже извршење изречене дисциплинске мере. Све изречене мере уписују се у званичну евиденцију, а оне се аутоматски бришу уколико осуђеном не буде изречена нова мера у року од годину дана за лакше, односно три године за теже преступе.

Поред дисциплинске одговорности, закон уређује и **материјалну одговорност** осуђеног лица за штету коју намерно или из грубе непажње проузрокује имовини казнено-поправне установе. О накнади штете чији износ не прелази 15.000 динара одлучује првостепени дисциплински орган, а наплата се извршава директно из новчаних средстава којима осуђени слободно располаже или из његовог штетног улога. Уколико је

проузрокована штета већа од тог износа, накнада се остварује кроз редован парнични поступак пред надлежним судом<sup>44</sup>.

## VII СПЕЦИФИЧНОСТ ТРЕТМАНА ТРУДНИЦА, ПОРОДИЉА И МАЈКИ

Положај трудница, породиља и мајки са малом децом унутар казнено-извршног система представља етички, правни и психолошки најкомплекснији и најделикатнији аспект савремене пенологије. Иако *Закон о извршењу кривичних санкција* Републике Србије и пратећи подзаконски акти Казнено-поправног завода за жене у Пожаревцу обезбеђују високе физичке стандарде (физички изолован јаслички блок, прилагођену исхрану, континуиран педијатријски и гинеколошки надзор), суштинска проблематика ове теме лежи у дубоким, често разорним унутрашњим психолошким и емоционалним процесима. Овај специфични пенални амбијент покреће сложену реципрочну динамику која трајно и специфично обликује ментално здравље мајке, али и рани психомоторни и афективни развој детета.

Боравак у затвору са дететом до његове друге године живота доводи жену у стање трајног егзистенцијалног и психолошког парадокса. Настаје дубоки сукоб између два потпуно неспојива социјална и емоционална статуса, што се у литератури дефинише као конфликт дуалног идентитета. Као мајка, од жене се очекује да развије суптилне родитељске капацитете – нежност, емпатију, безусловну љубав, заштитнички инстинкт и осећај аутономије у подизању детета. Насупрот томе, као осуђеница, она је подвргнута затворском режиму који примарно захтева пасивност, послушност, субмисивност према институционалном ауторитету и потпуни губитак приватности и личне контроле. Овај континуирани ментални расцеп често води у акутни губитак самопоштовања, хронични емоционални умор и осећај неадекватности у обе улоге<sup>45</sup>.

За разлику од мушких затвореника, који ређе доживљавају суштинску девалвацију свог родитељског идентитета због криминалне прошлости, осуђене жене су изложене знатно снажнијој друштвеној осуди. Мајка у затвору пати од аутодеструктивног осећаја кривице; она интернализује друштвену стигму и непрестано преиспитује себе јер сматра

<sup>44</sup> Чл. 169–178. Закона о извршењу кривичних санкција, *Службени гласник РС*, бр. 55/2014.

<sup>45</sup> С. Константиновић-Вилић, М. Костић, *Правна клиника за заштиту права жена: Приручник за рад студенткиња/студената*, Правни факултет Универзитета у Нишу, Женски истраживачки центар за едукацију и комуникацију, Ниш, 2011, стр. 73–83, 183–195.

да је својим деликвентним понашањем „осудила” и своје потпуно невино дете на живот унутар институције укупне контроле, ограничавајући му слободу од првог дана живота. Ова емоционална динамика дубоко је обележена. Овај притисак у потпуности боји свакодневни однос са децом, терајући мајке у затвору у фазе прекомерне заштићености или, супротно, подсвесног емоционалног дистанцирања како би ублажиле бол предстојећег растанка, што за последицу има високе стопе депресивних поремећаја, изражену психосоматску симптоматологију и нападе панике.

Из угла дечије психологије и развојне неуропсихијатрије, прве две године живота представљају критични период за формирање базичног поверења, афективне везаности и детерминисање емоционалне регулације. Иако затворски јаслички блок настоји да имитира кућне услове, дете је неизбежно изложено специфичним факторима депривације услед сиромаштва спољне стимулације. Затворски простор је визуелно, звучно и социјално хомоген. Детету недостаје редовна изложеност спољном свету – променама природног амбијента, звуцима градског саобраћаја, сусретима са ширим кругом људи различитих старосних доба, животињама и неограниченом слободом кретања. Ова монотонија може узроковати лакше застоје у психомоторном развоју, пре свега у домену експресивног говора, сензорне интеграције и социјалне адаптабилности.

Додатно, новорођенче и одојче поседују изузетно високу способност невербалне рецепције, те кроз тактилни контакт, тон гласа и мимике директно апсорбују унутрашњи страх, тензију и депресивност мајке која се налази под пенолошким стресом. Уколико мајка није емоционално конзистентна због сопствене затворске трауме, дете теже развија концепт сигурне везаности. Оно истовремено улази у круте оквире затворског кућног реда – прозивке, закључавања врата, ограничења времена за шетњу. Ове рестрикције дете перципира као природно стање ствари, што касније, у предшколском периоду ван затвора, може значајно закомпликовати развој осећаја за сопствену границу, личну слободу и друштвену прилагодљивост<sup>46</sup>.

Кључна емпиријска и хуманитарна проблематична тачка ове парадигме је тренутак напуштања затвора када дете наврши две године живота. Овај чин активира секундарну виктимизацију и доводи до двостране емоционалне катастрофе. Након одласка детета, мајка доживљава акутну жалост и дубоку депресивну декомпензацију. Губитак примарног

---

<sup>46</sup> Ibid.

објекта љубави унутар затвора оставља страشان емоционални вакуум, што често води до потпуног одбијања сарадње у третману, самоповређивања и губитка мотивације за ресоцијализацију, јер жена почиње да верује како је заувек изгубила емоционални примат код свог детета.

Са друге стране, за двогодишње дете, мајка представља цео његов универзум и једини извор суштинске сигурности. Нагли прекид овог контакта и премештај у потпуно непознату средину – било код сродника које ретко виђа, било у хранитељску породицу или дом – изазива дубоку сепарациону трауму и примарни страх од напуштања. Ова разградња егзистенцијалне сигурности код деце се манифестује кроз поремећаје исхране, регресивно понашање попут поновног мокрења у кревет или губитка говорних вештина, озбиљне поремећаје сна и трајни губитак поверења у социјално окружење. Због дужине трајања казне, деца у овом узрасту могу брзо да потисну затворски период и мајчин лик, што касније, када мајка коначно изађе на слободу, захтева изузетно тежак, болан и дуготрајан процес поновног упознавања, прихватања и изградње односа испочетка.

Упркос свим наведеним тешким психолошким изазовима, емпиријска истраживања и пенолошка пракса указују и на једну дубоко позитивну димензију: присуство детета унутар затвора има најснажнији катарзични и ресоцијализациони потенцијал од свих познатих пеналних мера. За многе жене, посебно оне које долазе са маргинализованих друштвених слојева, из дугогодишњих насилних породичних матрица или са историјом болести зависности, улога мајке у затвору постаје први тренутак у животу у којем оне преузимају пуну, конструктивну одговорност за друго људско биће. Дете постаје апсолутно сидро у затворској стварности и снажан унутрашњи мотив за промену сопственог бихевиоралног обрасца. Кроз свакодневну бригу о беби, жена развија висок степен емпатије, учи се стрпљењу, самодисциплини и организованости. Овај процес неретко доводи до темељне реструктуризације њеног вредносног система: криминални и деструктивни идентитет бива потиснут у корист конструктивног и заштитничког идентитета мајке, што представља најјачу дугорочну брану против рецидивизма и кључну платформу за њену потпуну постпеналну социјалну реинтеграцију<sup>47</sup>.

---

<sup>47</sup> С. Константиновић-Вилић, Н. Петрушић, *Жене, закони и друштвена стварност, Књига друга*, Женски истраживачки центар за едукацију и комуникацију, СБЕН, Ниш, 2010, стр. 321–351.

### 7.1. Анализа случаја Фахрете Шљивић

Случај Фахрете Шљивић представља парадигматичан пример сложеног преплета личне трагедије, ратних збивања, друштвене маргинализације и егзистенцијалног безнађа који доводе појединца до кршења закона<sup>48</sup>. Пре избијања ратних сукоба, Фахрета је живела у Мостару у стабилним животним условима, са решеним стамбеним питањем и супругом који је радио као аутомеханичар, без икаквих претходних осуда. Међутим, ратна дешавања и статус избеглице потпуно су дестабилизовали њихову породицу, приморавши их на бекство у околину Ниша.

У новој средини суочили су се са апсолутном социјалном и економском изолацијом:

- Породица није могла да пронађе адекватан смештај нити је имала било какву подршку родбине или државних служби.
- Нашли су се у стању екстремне материјалне беде, без средстава за задовољење основних биолошких потреба и без извора прихода.
- Упркос томе што је из љубави према мужу променила име у српско име Снежана и што су заједно делили судбину изгнанства, мужевљева примарна породица ју је одбацила. Свекар ју је отворено дискриминисао на верској основи (будући да је Муслиманка) и због чињенице да је у брак донела дете из претходног односа.

У таквим околностима, када су формални институционални механизми социјалне заштите изостали, а осмогдишње дете данима гладовало, крађа техничке робе, одеће, ћебади и хране из напуштених викендица представљала је очајнички покушај преживљавања. Мотив извршења кривичног дела није почивао на класичном користољубљу, већ на дефанзивној мајчинској потреби да се обезбеди биолошки опстанак породице. Судски поступак резултирао је изрицањем строгих затворских санкција – супруг је осуђен на 7, а Фахрета на 5 година затвора.

Случај Фахрете Шљивић на најочитији начин разоткрива дубоки јаз који постоји између нормативних декларација и стварне пенолошке праксе. Иако казнено-поправни систем на папиру гарантује хумано поступање, ресоцијализацију и очување веза са породицом, стварност иза затворских решетака претвара се у сурову дехуманизацију:

---

<sup>48</sup> С. Константиновић-Вилић, Н. Петрушић (приред.), *Жене, закони и друштвена стварност, Књига прва*, Женски истраживачки центар за едукацију и комуникацију, СВЕН, Ниш, 2010, стр. 311.

- **Потпуна материјална и социјална депривација:** Током боравка у притвору и касније у КПЗ у Пожаревцу, Фахрета је била потпуно социјално изолована, без ичијих посета и без примања пакета. Чињеница да је пет месеци провела у истој тренерци, немајући средства за набавку основних хигијенских потрепштина, сведочи о одсуству елементарних услова за достојанствен живот лица лишених слободе.
- **Бирократске нечувене баријере:** Институционална респонзивност у њеном случају свела се на административну хладноћу. На њене константне вапаје и молбе да види свог осмогодишњег сина, одговор надлежних служби био је потпуно бездушан и одречан (уз изговоре да је дете на екскурзији или са избеглицом децом), чиме су јој ускраћена основна родитељска права која су законом зајемчена.

Најразорнија димензија ове санкције није било само лишавање слободе, већ насилно и трауматично раздвајање мајке од њеног малолетног сина, који је смештен у Дом за децу без родитељског старања „Душко Радовић“ у Нишу<sup>49</sup>.

Оваква институционална пракса производи тешке и дугорочне последице:

- **Психолошка деградација мајке:** Немогућност да види дете два месеца, а касније и дуги низ месеци, изазвала је код Фахрете тежак психички лом, дубоку тугу и осећај апсолутне беспомоћности. Затворска санкција се у њеном случају претворила у чисту одмазду и трауму, удаљену миљама од циљева ресоцијализације.
- **Ризик по психосоцијални развој детета:** Раздвајање од мајке у осетљивом дечјем узрасту, уз додатно оптерећење избегличким статусом и страхом од маргинализације због националне припадности, представља озбиљну претњу за правилан развој детета. Институционални систем је показао потпуну неспособност да препозна важност мајчинске фигуре, препуштајући дете систему социјалне заштите без адекватне подршке за одржавање родитељске везе.

Трагична судбина Фахрете Шљивић добила је епилог који превазилази оквире државних институција. С обзиром на то да су редовни затворски и социјални канали затајили, успостављање контакта између мајке и детета остварено је искључиво захваљујући ангажовању активисткиња невладиног сектора (чланица С.О.С. удружења).

---

<sup>49</sup> Ibid.

Кроз теренски рад, обиласке установа, финансирање путних трошкова и директну интервенцију код управе дома и затвора, оне су омогућиле да дете поново види мајку. Овај случај остаје трајна опомена да правосудни и пенолошки систем, уколико занемаре хуману димензију и улогу мајке, губе свој легитимитет и претварају се у механичарску силу која уништава људске животе.

Судбина Фахрете Шљивић отвара ширу, болну и дубоко забрињавајућу тему потпуне невидљивости жена у казнено-поправном систему, о којој шира јавност нема реалну слику нити свесности о размерама тих проблема. Жене у затворима представљају мањинску и двоструко маргинализовану категорију у оквиру мушки конструисаног правосудног и затворског апарата, где се њихове специфичне психолошке потребе, мајчинске улоге и дубоке животне трауме у потпуности занемарују. Налазећи се иза хладних зидова институција, без ичије подршке, пакета, новца и са потпуно прекинутим везама са спољним светом — при чему је, како ауторка истиче, Фахрета била у притвору „у тренерци коју није променила пет месеци“ и „нико је није посећивао и није добијала пакете ни од кога“ — она је утонула у стање апсолутног незнања, дубоке психичке деградације и немоћи да сама промени своју судбину. Управо у таквим тренуцима најмрачнијег дна, када су државне институције показале бездушност, а друштво окренуло главу, кључну улогу одиграле су чланице С.О.С. удружења и Европског покрета за жене. Да није било њиховог упорног теренског рада, хуманитарних посета, куповине најосновнијих ствари попут веша и чарапа и непрестаног посредовања да се мајка и дете поново споје - када су, након разговора са управом затвора и дома, активисткиње покренуле акције да се дечак одведе код мајке - њено већ изузетно тешко физичко и ментално стање било би још горе, а осећај напуштености потпуно деструктиван. Овај случај нас снажно опомиње да институционални систем, када остане изолован од емпатије и контроле цивилног сектора, губи своју хуману сврху и оставља појединца у готово безизлазном лавиринту бола<sup>50</sup>.

---

<sup>50</sup> С. Константиновић-Вилић, Н. Петрушић, *Жене, закони и друштвена стварност, Књига прва*, Женски истраживачки центар за едукацију и комуникацију, СБЕН, Ниш, 2010, стр. 314–316.

## 7.2. Анализа случаја: „Мајка је хтела да заштити ћерку“ (Случај Верице Мамутовић)

Анализирајући случај из црне хронике дневних новина о тридесетдеветогодишњој домаћици Верици Мамутовић из Житорађе, која је четвртог новембра 1996. године убила мужа на спавању секиром, ауторка препознаје да ово није изолован инцидент, већ трагични крај дугогодишњег злостављања жена у породици. Да је тај човек био насилан и према другима, потврђују и мештани Житорађе који су суду послали петицију са много потписа.

Посебно је тешко то што је Верица пуних двадесет година живела са човеком који је био повратник у најтежим злочинима — наиме, он је своју прву жену, када је покушала да га напусти због насиља, заклао на улици, због чега је био у затвору четрнаест година. Ова чињеница јасно показује колики је страх Верица носила у себи и у каквом је безизлазу живела.

Када је ауторка десетог јануара 1997. године посетила Верицу у притвору у Прокупљу, затекла ју је у шоку и потпуној изолованости. Верица у почетку није могла да говори, али када се мало опустила кроз разговор о обичним стварима попут хране и собе, показало се да она уопште не мисли на себе нити на своју судбину у затвору. Њена једина мисао и бол била су деца - двадесетогодишња ћерка и седамнаестогодишњи син - која су остала сама код куће, па је непрестано плакала и питала се шта ће бити са њима.

Када се Верица мало по мало отворила у разговору, почела је да износи своју тешку животну причу која објашњава како је уопште дошла у позицију да годинама трпи насиље. Рођена је 1938. године у сиромашној породици, у којој су родитељи били у лошим односима, па је од малена морала много и тешко да ради. Први пут се удала са седамнаест година за младића који је дошао у њену кућу, али се тај брак брзо распао када им је новорођено дете умрло у болници после само два дана. Када су се разишли, вратила се кући код родитеља, а већ у деветнаестој години упознала је човека који јој је обележио цео живот<sup>51</sup>.

Њен отац јој је тада отворено рекао ко је тај човек и упозорио је да је реч о робијашу који је већ убио своју прву жену. Међутим, он је једног дана дошао са рођацима и пријатељима и насилно је одвео, а венчали су се након три месеца када је остала трудна. Од тог тренутка почиње њен пакао. Већ првог дана у соби ју је претукао, говорећи јој да

---

<sup>51</sup> Ibid.

то ради „да зна за страх“, и представљајући се као „генерал“ кога мора слепо да слуша, уз претњу да ће јој побити све чланове породице ако ишта покуша.

Мучио ју је на све могуће начине - тукао ју је песницама док не падне, ударао је опасачем, стављао јој флашу између ногу, терао је да му масира и пере ноге чак и када је била трудна, па ју је једном приликом чак и ударио столицом у главу. Био је толико болесно љубоморан да није смела никога ни да погледне, па је чак на предлог његових сестричина ишла у цркву да се заклиње да га није преварила. Нико није смео да јој помогне. Полиција му није могла ништа јер се он пред њима понашао осионо, док је она из страха све ћутала и штитила га, бринући се само да сачува децу која су како су расла, њу почела да бране и сама постајала мета његовог беса.

Све је кулминирало у септембру током грађевинских радова у кући, када је насилник наставио да је туче песницама и шутира док је обављала тешке послове. Ситуација је постала још тежа када јој је, само зато што због недостатка времена није стигла да му спреми чорбу већ му је рекла да ће бити готова за вечеру, ухватио главу и ударио је о зид. Ипак, врхунцу се пришло када је почео да јури и малтретира децу, претећи им да ће им сећи делове тела (кожу, нос и груди) и пити им крв, да би на крају ћерки наредио да се одмах уда за било кога и оде из куће.

Када се ћерка успротивила и рекла да неће ићи док се све не смири, насилник је отишао у собу, узео нож испод јастука и легао са јасном намером да све побије. Суочена са директном смртном опасности и у тренутку када је сама била притерана уз зид да се брани, Верица је схватила да нема избора. Вођена мајчинским нагоном да спаси своје дете од сигурне смрти, узела је секиру из дворишта, пришла му и ударила га три пута по глави док је спавао како би га спречила да оствари претње, а након тога је самостално отишла у СУП да се пријави<sup>52</sup>.

Током судског поступка пред надлежним судом, иако је Верица из неизмерног мајчинског страха све време преузимала кривицу на себе како би заштитила своју децу, истина је ипак изашла на видело. Кључни преокрет у судници десио се када је један од сведока изјавио да Верица ипак није била та која је усмртила мужа. Ову чињеницу су током суђења детаљно потврдили и њена деца, син и ћерка, објаснивши праве околности и ужасну атмосферу страха у којој су живели. На основу свих изведених доказа и утврђених

---

<sup>52</sup> Ibid.

чињеница, Верица је на крају ослобођена оптужбе, чиме је и званично стављена тачка на овај трагични случај породичног насиља у којем је мајка једино желела да заштити своју децу.

Овај трагични епилог отвара и оно најболније питање - питање дубоке, заглушујуће тишине оних који су имали дужност да реагују. Иако је реч о осуђеном повратнику који је већ једном убио жену на јавном месту, институције система остале су потпуно неме и следе на дугогодишњи пакао кроз који је Верица пролазила у сопственој кући. Изостала је било каква правовремена заштита, социјална интервенција или превенција, чиме је држава прећутно допустила да се породични кров претвори у зону безусловне опасности. Ништа мање болна није била ни тишина шире околине и породице, који су окретали главу од очигледног терора, остављајући једну жену потпуно саму са њеним страхом, модрицама и егзистенцијалним безизлазом.

У таквом стању апсолутног незнања, када су институције остале на тешкој социјализацији и када је смрт висила над дејим главама, долази до границе на којој престаје сваки страх за сопствени живот. Верицин чин преузимања кривице на себе, са жељом да својим телом и својом слободом плати цену опстанка своје деце, представља најупечатљивији симбол бескрајне мајчинске жртве. То је она немерљива, тиха патња у којој жена без размишљања стаје испред амбиса, спремна да уништи сопствени живот само да би њено потомство угледало сутрашњи дан. У тој жртви осликава се сва тежина и трагедија жена које су, у одсуству било какве милости система, биле принуђене да саме подносе најтеже животне терете.

## **VIII МЕТОДОЛОШКИ НАЦРТ ЕМПИРИЈСКОГ ИСТРАЖИВАЊА**

Предмет овог дела рада представља емпиријску анализу медијског извештавања о женама у систему извршења кривичних санкција у Републици Србији. Циљ истраживања јесте утврђивање начина на који медији обликују јавну перцепцију осуђених жена, као и препознавање јаза између медијске слике и стварности у установама. Методолошки приступ се заснива на квалитативној анализи садржаја и медијског говора, што омогућава дубљи увид у начине на које медији граде причу о женском криминалитету<sup>53</sup>.

---

<sup>53</sup> Кодекс новинара Србије, Савет за штампу, Београд, 2019, тачка 1.

- **Временски оквир истраживања:** Анализа обухвата период од 2012. до маја 2026. године. Овај интервал је одабран због значајних законских промена у систему извршења санкција у Србији, које су подразумевале усклађивање са међународним стандардима, укључујући „Бангкошка правила“. Овај период омогућава праћење како се медијски говор мењао - од извештавања које је затвор третирало као потпуно затворену и невидљиву институцију, до савремених приступа који су више под лупом јавности и критике.
- **Критеријуми за формирање узорка:** Аналитички узорак чини укупно 18 медијских прилога одабраних циљаним одабиром, при чему су обухваћени и електронски медији (национални дневни листови *Политика*, *Данас* и *Вечерње новости*) и телевизијски прилози и документарне емисије јавног сервиса и истраживачких магазина. Оваква селекција је важна како би се сагледале различите уређивачке политике – од оних усмерених на државне извештаје, преко истраживачких, па све до медија који се ослањају на сензационализам. Узорак покрива различите теме: од улагања у инфраструктуру и радну терапију, до права на породични живот, положаја мајки са децом и здравствене заштите<sup>54</sup>.
- **Јединице анализе и категорије кодирања:** За потребе истраживања дефинисан је сет категорија које омогућавају систематску деконструкцију медијског садржаја:
  - **Лексичко-семантичка анализа:** Фокус је на речима и терминима који се користе. Анализира се употреба стручних правних и пенолошких израза у односу на увредљиве или сензационалистичке ознаке (на пример, поређење речи „осуђеница“ и „робијашица“), како би се утврдило колико избор речи доприноси стварању предрасуда у јавности.
  - **Визуелно-наративна анализа (аудио-визуелни кодови):** Испитује се улога камере и фотографија. Анализира се како се користе светли кадрови, прикази радних радионица и затворских вртића (што подстиче хуманизацију), у поређењу са мрачним филтерима, решеткама, катанцима и архивским снимцима са лисицама на рукама.
  - **Дискурзивно-стратешка анализа:** Испитује се основна сврха прилога. Анализира се да ли је реч о афирмативном извештавању које истиче успехе

---

<sup>54</sup> Ibid.

установе, критичком извештавању које прати поштовање људских права или сензационалистичком приступу који само покушава да привуче пажњу кроз криминал.

- **Критеријум аналитичности и веродостојности:** Ова категорија мери колико се медији ослањају на чврсте чињенице и званичне изворе (извештаје Заштитника грађана, Управе за извршење кривичних санкција), а колико на непроверене или анонимне информације.

### 8.1. Анализа извештавања у електронским медијима и на интернет порталима

У оквиру овог поглавља извршена је дубинска анализа 18 медијских прилога, са циљем идентификације доминантних образаца извештавања о осуђеницама у Републици Србији. Истраживање указује на постојање изразитих диспаритета у уређивачким стратегијама, које директно утичу на конструисање медијске слике о жени у затворском систему и њену постпеналну реинтеграцију.

Институционални дискурс: Дневни лист „Политика“ - Анализа текстова у овом листу указује на снажан ослонац на институционалне изворе, чиме се медијски простор у значајној мери ставља у функцију промоције рада Управе за извршење кривичних санкција<sup>55</sup>.

- **Специфичности извештавања:** Извештавање је формално, са фокусом на инфраструктурне пројекте, обнову павиљона и усклађивање затворских капацитета са међународним стандардима (нпр. „Бангкошка правила“).
- **Утицај на дискурс:** Лексички избор је професионалан, без сензационализма, чиме се у јавности гради слика уређеног и хуманизованог система. Међутим, овакав приступ често деперсонализује осуђенице, представљајући их примарно као кориснике државних реформи, што у јавном дискурсу маскира њихове стварне социјалне и психолошке изазове.
- **Аналитичност:** Висок степен веродостојности података обезбеђен је кроз преношење званичних извештаја, што доприноси објективном информисању о материјалним условима живота у установи.

---

<sup>55</sup> Политика, дигитална архива, доступно на: <https://www.politika.rs> (приступљено 11. септембар 2026.).

Критичко-истраживачки дискурс: Дневни лист „Данас“ - Извештавање у овом листу карактерише критичка дистанца и мониторинг поштовања људских права<sup>56</sup>.

- **Специфичности извештавања:** У фокусу су права рањивих група (труднице, мајке), као и проблеми постпеналне реинтеграције и системски пропусти.
- **Утицај на дискурс:** Кроз хуманистички приступ, овај медиј деконструише предрасуде. Лексика је сложенија и емотивно ангажована, фокусирајући се на специфичности женског затворског живота, чиме се јавност сензибилише за потешкоће са којима се жене сусрећу након изласка на слободу.
- **Аналитичност:** Степен аналитичности је висок јер се текстови често ослањају на извештаје независних тела, попут Заштитника грађана, чиме се обезбеђује увид у стварно стање права лица лишених слободе, ван званичних институционалних саопштења.

Таблоидни дискурс: Дневни лист „Вечерње новости“ - Анализа текстова у овој категорији указује на превласт сензационалистичких стратегија, где се фокус помера са институционалног третмана на личност осуђенице<sup>57</sup>.

- **Специфичности извештавања:** Уочава се снажна употреба емотивно обојеног и дехуманизујућег речника („монструм“, „убица“), који има за циљ изазивање јавне осуде, а не разумевање контекста кривичног дела.
- **Утицај на дискурс:** Инструментализација теме женског криминалитета у сврхе повећања тиража доводи до негативне стигматизације. Овакав приступ трајно маргинализује осуђенице у очима шире јавности, чинећи њихову реинтеграцију у заједницу знатно тежом.
- **Аналитичност:** Аналитичност је сведена на минимум, док је нагласак стављен на акцентовање драматичних детаља, што доводи до некритичког усвајања негативних стереотипа код читалачке публике.

**Закључна оцена утицаја:** Медијски дискурс у Републици Србији директно корелира са могућностима ресоцијализације. Док критички медији, ослањајући се на међународне стандарде (попут „Бангкошких правила“ и „Правила Нелсон Мандела“), доприносе дестигматизацији и разумевању људских права, таблоидни медији често делују

---

<sup>56</sup>Данас, дигитална архива, доступно на: <https://www.danas.rs> (приступљено 11. септембар 2026 ).

<sup>57</sup> Вечерње новости, дигитална архива, доступно на: <https://www.novosti.rs> (приступљено 11. септембар 2026).

као баријера реинтеграцији, продубљујући друштвену изолацију бивших осуђеница путем сензационалистичког етикетања.

#### **8.1.1. Анализа чланка „Савет Европе похвалио затворски систем и капацитете у Србији“**

- **Датум објаве:** 19. мај. 2026. године <sup>58</sup>.
- **Основне информације, широк контекст и тон извештавања:** Тон овог новинарског прилога је изразито службен, информативан, административан и у потпуности афирмативан према мерама које предузима државни апарат, односно Управа за извршење кривичних санкција Министарства правде. Текст не садржи никакве елементе узбуђења нити скандалозних конструкција, већ се свесно ослања на званичан језик институција. Употреба пажљиво одабраних лексичких образаца и терминологије попут „адекватни капацитети“, „просечна оптерећеност“, „огромни напори државе“, „стратешки развој“ и „модеран павиљон“ свесно гради веома стабилну, просперитетну и прогресивну слику укупног затворског система који наводно у потпуности прати, па чак и превазилази савремене европске стандарде поступања са лицима лишеним слободе.
- **Степен аналитичности, извори података и међународна референтност:** Аналитичност овог медијског прилога је у потпуности заснована на селективном преношењу званичних статистичких података из најновијег извештаја Савета Европе (СЕ) и директним изјавама државних званичника, првенствено директора Управе Милета Јандрића. Текст обилује конкретним упоредним показатељима на међународном нивоу како би се поткрепила теза о успешности домаћег система: истиче се да се Србија већ пету годину заредом успешно задржава у стабилној групи земаља са адекватним смештајем и нормалном оптерећеношћу затвора. Са друге стране, чланак оштро контрастира ове податке са стањем у много богатијима државама Европске уније (попут Француске, Италије, Белгије, Кипра, Мађарске, Румуније, па чак и Шведску која се од прошле године први пут нашла на црној листи земаља са озбиљним недостатком капацитета), чиме се у јавности ствара супериорна слика ефикасности домаће институционалне политике у односу на западне системе.

---

<sup>58</sup> Савет Европе похвалио затворски систем и капацитете у Србији, *Политика онлајн*, 19. мај 2026; преузето 11. септембар 2026 . <https://www.politika.rs/scc/clanak/756359/savet-evrope-pohvalio-zatvorski-sistem-i-kapacitete-u-srbiji>.

- **Фокус извештавања, стратешки циљеви и детаљан инфраструктурни обухват:**

Тематски фокус текста је чврсто и искључиво постављен на капиталне инвестиције, буџетска улагања и динамичну реализацију циљева који су прописани званичном *Стратегијом развоја система извршења кривичних санкција за период 2022–2027. године*<sup>59</sup>. Текст врло детаљно и побројано мапира све кључне инфраструктурне пројекте широм републике, функционишући готово као државни инвестициони билтен:

- У **КПЗ за жене у Пожаревцу** наведено је да је у децембру званично завршена изградња потпуно новог објекта за смештај 250 осуђеница, чиме је, уз раније отворени модерни павиљон из 2019. године капацитета 165 лица, трајно и коначно решено питање смештајних капацитета у једином заводу за затворене жене у земљи.
- У **КПЗ Сремска Митровица**, као највећем заводу у држави, најављен је завршетак радова на изградњи новог, савременог павиљона за 192 лица до краја текуће године, након што је већ 2020. године подигнут објекат за 320 осуђеника<sup>60</sup>.
- У **КПЗ Пожаревац (Забела)** прецизно се наводи да се приводе крају велики радови на изградњи новог павиљона за 220 осуђеника, док су у истом заводу закључно са 2021. годином већ изграђена три велика павиљона за укупно 664 лица.
- У београдском региону се истиче завршетак реновирања свих 12 блокова у Окружном затвору у Београду чиме је највећа притворска јединица добила скоро 40 одсто више простора, затим планирање нове зграде ОЗ у Новом Саду за 290 лица, као и изградња потпуно новог објекта Специјалне затворске болнице у Београду капацитета 500 места, која представља кровну здравствену установу за цео систем.

- **Репрезентација осуђених жена и маргинализација њихових стварних права:**

Иако чланак посвећује значајан простор женском затвору у Пожаревцу, положај осуђених жена третиран је искључиво кроз хладну, техничко-административну призму

---

<sup>59</sup> Стратегија развоја система извршења кривичних санкција за период 2022–2027. године, Службени гласник РС, бр. 104/2022.

<sup>60</sup> Савет Европе похвалио затворски систем и капацитете у Србији, *Политика онлајн*, 19. мај 2026; преузето 11. септембар 2026 . <https://www.politika.rs/scc/clanak/756359/savet-evrope-pohvalio-zatvorski-sistem-i-kapacitete-u-srbiji>.

грађевинских квадратних метара, броја кревета и количине уложених новчаних средстава. Осуђенице су у овом медијском дискурсу потпуно деперсонализоване и сведене на апстрактну, пасивну статистичку категорију пуких корисница државних реформи и бетонских инвестиција. Њихове стварне, дубоке психосоцијалне потребе, специфичне трауме, веома осетљиво питање мајчинства и одвајања од деце у институционалном окружењу, као и праве препреке са којима се суочавају у процесу ресоцијализације, остале су потпуно невидљиви и потпуно изнемарени ван фокуса овог чланка.

- **Утицај на колективно јавно мњење и социолошки закључак:** Овај новински прилог представља школски и уџбенички пример институционалног медијског дискурса чији је примарни циљ снажно усмеравање и обликовање јавног мњења у правцу апсолутног поверења грађана у државни систем, дефинишући установе за извршење санкција као крајње хумане, уређене и усклађене са највишим европским стандардима. Медијски простор је овде директно стављен у функцију једностране промоције државних постигнућа, чиме се успешно гуши било какав критички глас или помен системских проблема. Међутим, главна социолошка последица оваквог извештавања на свест шире јавности јесте дубока редукација сложене затворске стварности на чисту статистику квадрата и смештајних капацитета, чиме се у колективној перцепцији потпуно занемарује хумани аспект људских права лица лишених слободе.

#### 8.1.2. Анализа чланка „Ковачевић: Бивши осуђеници могу да се поправе уз велики труд“

- **Датум објаве:** 18. април. 2026. године<sup>61</sup>.
- **Основне информације, широк контекст и тон извештавања:** Тон овог новинарског прилога је изразито конструктиван, хуманистички оријентисан, едукативан и подстицајан, са снажним нагласком на процесе ресоцијализације и корекције понашања у оквиру казнено-поправног система. Чланак се заснива на изјавама редитељке и директорке Института за перформативне уметности и социјални рад Марине Ковачевић, чиме се медијски фокус са суве институционалне администрације помера на стручан рад, психосоцијалну подршку и људску димензију лица лишених слободе. Употреба израза

---

<sup>61</sup> Ковачевић: Бивши осуђеници могу да се поправе уз велики труд, *Политика онлајн*, 18. април 2026; преузето 11. септембар 2026. <https://www.politika.rs/sr/clanak/748489/kovacevic-bivsi-osudenici-mogu-da-se-poprave-uz-veliki-trud>

попут „корекција понашања“, „процес који траје“, „вера у себе“, „обнављајућа правда“ и „друга шанса“ ствара позитивну атмосферу у медијском простору и уводи рефлексивни дискурс о сврхи кажњавања.

- **Степен аналитичности, извори података и стручна заснованост:** Аналитичност овог прилога је на високом нивоу јер се не задржава само на општим формулацијама, већ пружа увид у конкретне иновативне програме који се спроводе у установама за извршење кривичних санкција. Текст користи стручне исказе релевантне саговорнице која директно ради са затворском популацијом, упоређујући домаћи систем са казненом праксом у Сједињеним Америчким Државама. Упоређивањем претерано строгих америчких казnenих политика (попут доживотних робија без права на помиловање и високе стопе повратништва) са хуманијим приступом у Србији, текст отвара простор за критичко сагледавање различитих модела кажњавања у савременом свету.

- **Фокус извештавања, методе ресоцијализације и уметнички пројекти:** Тематски фокус је усмерен на конкретне програме обуке и стручног оспособљавања осуђеника, као и на рехабилитацију кроз уметност и рад. У тексту се детаљно наводе специфични примери добре праксе<sup>62</sup>:

- Програми обуке за дефицитарна занимања у Сремској Митровици, попут поткивања коња или дресуре паса, који осуђеницима не доносе само материјалну сигурност („лова боља од криминала“), већ развијају одговорност, емоционалну стабилност, емпатију и валидацију од заједнице кроз сертификате.
- Уметнички и позоришни пројекти, попут представе инспирисане „Записима из подземља“ и „Записима из мртвог дома“ Фјодора Достојевског, која је изведена 17 пута у заводима и пред публиком, омогућавајући осуђеницима симболичко враћање дуга заједници и исцељење кроз уметнички израз.
- Посебан акценат стављен је на рад са рањивим групама, посебно на жене у КПЗ у Пожаревцу, где је кроз креативни програм „Њена прича“ и позориште обрађена осетљива тема родно заснованог и породичног насиља, указујући на чињеницу да су женска кривична дела често изнуђени одговор на дугогодишње злостављање.

---

<sup>62</sup> Ibid.

- **Репрезентација осуђених жена и деконструисање предрасуда:** Чланак посвећује изузетно важан простор деконструкцији стереотипа о женама у конфликтима са законом. Марина Ковачевић изричито наглашава да осуђенице у женском затвору у Пожаревцу нису део „криминогене структуре“, већ су жртве сложених социоекономских, породичних и психолошких фактора. Текст указује на феномен „двоструке стигматизације“ жене - кроз саму чињеницу да је осуђеница, али и кроз традиционалне родне улоге, уз додатно отежавајуће околности припадности мањинама. Кроз креативне програме и рад на представама, жене у затвору нису приказане као објекти казне, већ као субјекти који кроз уметност и рад поново стичу самопоуздање, осећај вредности и снагу за почетак новог живота.

- **Утицај на колективно јавно мњење и социолошки закључак:** Овај медијски прилог има изузетно позитиван и сензибилишући утицај на јавно мњење, представљајући снажну антитезу сензационалистичком извештавању таблоида. Уместо етикетирања и распламсавања мржње према лицима лишеним слободе, текст мења парадигму јавне перцепције - затвор се више не представља само као место изостанка слободе и казне, већ као простор корекције понашања, едукације и психолошког опоравка. Истицањем озбиљних проблема постпеналног прихвата и тешкоћа са којима се бивши осуђеници суочавају након изласка на слободу (недостатак документа, посла и подршке), медиј позива ширу заједницу на солидарност, разумевање и дестигматизацију, чиме директно доприноси смањењу стопе повратништва у криминал.

### **8.1.3. Анализа чланка „Жене и деца иза решетака – стање у једином женском затвору у Србији“**

- **Датум објаве:** 6. децембр. 2025. године <sup>63</sup>.
- **Основне информације, широк контекст и тон извештавања:** Тон овог новинарског прилога је изразито информативан, службен, објективен и коректан, са посебним пијететом и осетљивошћу према најугроженијим категоријама затворске популације — трудницама, мајкама и новорођеној деци. Чланак се директно ослања на званичне податке Управе за извршење кривичних санкција и агенцијске извештаје,

---

<sup>63</sup> Жене и деца иза решетака – стање у једином женском затвору у Србији, *Политика онлајн*, 6. децембар 2025; преузето 11. септембар 2026. <https://www.politika.rs/scc/clanak/715553/zene-i-deca-iza-resetaka-stanje-u-jedinom-zenskom-zatvoru-u-srbiji>

пружајући јавности прецизан и структуриран увид у унутрашњу динамику и демографску структуру јединог женског затвора у земљи. Употреба израза попут „посебна пажња и заштита“, „заштита приватности и будућности деце“ и „адекватни услови“ гради слику одговорног институционалног приступа према специфичним потребама жена у систему санкција.

- **Степен аналитичности, статистички подаци и демографски профил:**

Аналитичност овог прилога је на изузетно високом нивоу јер обилује конкретним статистичким показатељима и упоредним подацима који разбијају паушалне предрасуде о женском криминалитету. Текст износи прецизну цифру од укупно 338 осуђеница (што представља петогодишњи максимум у односу на 2022. годину када је било 226 осуђеница), мапирајући притом њихову старосну структуру (највише их је у доби од 40 до 50 година — 24%, те од 30 до 40 година — 22%) и дужину изречених казни (од неколико дана па све до максималне казне од 40 година за једну осуђеницу). Посебно је аналитички вредна структурирана подела по врсти извршених кривичних дела, где се показује да жене најчешће издржавају казне због имовинских деликата — тешка крађа и крађа чине 24%, док трговина дрогом чини 22% укупног броја осуђеница, чиме се јасно деконструише мит о доминацији насилних облика криминалитета међу женама.

- **Фокус извештавања, права мајки и институционални услови:** Тематски фокус је усмерен на позицију мајки са малом децом и трудница у Казнено-поправном заводу за жене у Пожаревцу. Чланак детаљно наводи да су у тренутку извештавања у заводу боравиле три труднице и једна породиља, уз подсећање на значајну законску измену из 2014<sup>64</sup>. године којом је рок борава деце са мајкама у затвору продужен са једне на навршене две године живота ради квалитетнијег развоја и повезаности. Такође, истиче се да се порођаји обављају у цивилним здравственим установама (Градска болница у Пожаревцу), уз праксу да у изводу из матичне књиге рођених нема назнаке да је дете рођено током издржавања казне мајке, чиме се штити његова приватност. Текст детаљно набраја и практичне мере подршке: обезбеђену комплетну опрему за бебе (исхрана, пелене, гардероба, козметика, колица), специјализовану нутритивну храну за труднице и мајке, као и широк спектар редовних превентивних гинеколошких, систематских и специјалистичких прегледа.

---

<sup>64</sup> Ibid.

- **Инфраструктурни оквир и репрезентација осуђених жена:** У завршном делу чланак се осврће на инфраструктурне капацитете који прате пораст броја осуђеница, па се тако наводи отварање новог павиљона у затвореном делу завода за 250 осуђеница, као и раније изградња павиљона за 160 лица у полуотвореном и отвореном одељењу. Међутим, упркос обиљу хуманистичких детаља о заштити мајчинства, саме осуђенице су у већем делу текста представљене пасивно — кроз статистичке проценте, кривична дела и као кориснице државне бриге и смештајних капацитета, док је њихов глас и лична психосоцијална перцепција остала у сенци административног извештавања.

- **Утицај на колективно јавно мњење и социолошки закључак:** Овај медијски прилог има снажан и позитиван утицај на јавно мњење у правцу хуманизације перцепције женског криминалитета. Уместо сензационалистичког етикетирања и банализације, текст презентује чињенице које указују на то да жене у затвору најчешће одговарају за имовинска кривична дела, чиме се руши стереотип о искључиво деструктивној природи женске криминалистичке структуре. Посебно акцентоване бриге о деци, заштите мајчинства и репродуктивног здравља подстиче шире јавно мњење на сагледавање затворске стварности кроз призму људских права, указујући да државни систем, упркос казненој функцији, мора водити рачуна о очувању достојанства и најмлађих чланова који деле судбину својих мајки иза решетака.

#### 8.1.4. Анализа чланка „Осуђенице добиле сертификате о обуци“

- **Датум објаве:** 25. јул. 2024. године, ауторка Доротеа Чарнић<sup>65</sup>.
- **Основне информације, широк контекст и тон извештавања:** Тон овог новинарског прилога је изразито конструктивно-информативан, стручан, охрабрујући и позитивно интониран према процесима ресоцијализације у систему извршења кривичних санкција. Чланак се директно фокусира на конкретне резултате едукативних и стручних програма у КПЗ за жене у Пожаревцу, ослањајући се на изјаве тадашњег директора Управе за извршење кривичних санкција Дејана Царевића. Употреба изразито проактивне лексике попут „сертификована обука“, „финансијско осамостаљивање“, „радне навике“, „тражена и захтевна занимања“ и „пружање прилике“ свесно гради слику затвора као

---

<sup>65</sup> Д. Чарнић, *Осуђенице добиле сертификате о обуци*, Политика, 25. јул 2024; преузето 11. септембар 2026. <https://www.politika.rs/scc/clanak/625148/Osudenice-dobile-sertifikate-o-obuci>

установе која има снажну корективну, развојну и рехабилитациону улогу, а не само пуку казнену функцију.

- **Степен аналитичности, извори података и конкретни програми обуке:**

Аналитичност овог прилога је на високом нивоу јер се не бави само апстрактним најавама, већ прецизно мапира институционалну сарадњу државних органа са цивилним и регионалним сектором — конкретно са Регионалном развојном агенцијом „Браничево-Подунавље“. Чланак детаљно наводи садржај обука који је усмерен на економску одрживост осуђеница након изласка на слободу: поред стручне обуке за покретање сопственог бизниса (израда бизнис плана, познавање правне регулативе за оснивање фирме и обраћање државним или невладиним организацијама за финансијску подршку), истичу се и практични сертификати за специфична и дефицитарна занимања на тржишту рада (кројачи, маникири, педикири, послови узгајања поврћа и цвећа у пластеницима, па чак и захтевни послови вариоца)<sup>66</sup>.

- **Фокус извештавања, постпенална реинтеграција и повратне информације из праксе:** Тематски фокус је чврсто постављен на превазилажење највећег проблема са којим се суочавају лица након одслужења казне — постпенални прихват и егзистенцијалну сигурност. Текст посебно акцентује категорију жена које су управо током издржавања казне по први пут изградиле праве радне навике и стекле формалне квалификације. Значајан аналитички квалитет чланка представља навођење конкретних повратних информација и позитивних примера из праксе: многе бивше осуђенице су обавестиле завод да су се успешно запослиле у кројачким погонима, козметичким салонима, или су уз помоћ породице покренуле сопствену производњу цвећа у пластеницима, што потврђује да ови програми дају мерљиве резултате у смањењу стопе повратништва у криминал.

- **Репрезентација осуђених жена и деконструисање родне стигматизације:** Осуђенице су у овом тексту приказане из потпуно другачије перспективе у односу на таблоидни дискурс — оне више нису пасивни објекти казне или дехуманизовани криминалци, већ активни субјекти који желе да кроју свој живот након затвора. Текст наглашава да је међу полазницама било и оних са претходним пословним искуством, што показује разноликост затворске популације. Посебно је важна завршна порука која скида

---

<sup>66</sup> Ibid.

терет двоструке стигматизације са жена, истичући да запошљавањем маргинализоване особе егзистенцијалну сигурност стиче цела њена породица у којој најчешће живе и деца, чиме се апелује на послодавце и ширу заједницу да им пружи другу шансу.

- **Утицај на колективно јавно мњење и социолошки закључак:** Овај новински прилог има снажан позитиван утицај на јавно мњење, делујући у правцу дестигматизације бивших осуђеница и сензибилисања послодаваца и шире јавности. Медијски простор се користи за промоцију конструктивне ресоцијализације и економског оснаживања жена, чиме се руши предрасуда да је затвор искључиво место изолације из којег се излази рецидивистички настројен. Истицањем конкретних економских резултата (покретање бизниса, запошљавање, пластеници), текст мења парадигму јавне перцепције — показује се да системска подршка, едукација и акредитоване обуке представљају кључни мост између изласка из затвора и успешног повратка у нормалне друштвене токове.

#### **8.1.5. Анализа чланка „Теодора Викторовић преминула током издржавања казне за убиство мајке и бабе“**

- **Датум објаве:** 19. новембар 2024. године<sup>67</sup>.
- **Основне информације, широк контекст и тон извештавања:** Тон овог новинарског прилога је изразито информативан, службен, објективен и уздржан, са дужном мереном дистанцом због смртог исхода у затворској установи. Чланак преноси званичну вест о смрти познате осуђенице Теодоре Викторовић на интерном одељењу Опште болнице у Пожаревцу, ослањајући се на потврду Управе за извршење кривичних санкција и агенцијске извештаје Танјуга. Употреба лексичких образаца попут „медицински збринута“, „поштујући законске прописе“, „здравствени картон“ и „тешка болест“ свесно избегава сензационализам и скандалозне конструкције у тренутку када се извештава о трагичном догађају.

- **Степен аналитичности, извори података и институционална транспарентност:** Аналитичност овог прилога је фокусирана на поштовање законске процедуре у кризним ситуацијама. Текст прецизно наводи да је осуђеница била под надзором лекара од 13. новембра, да су најближи чланови породице одмах обавештени, те да је тело у складу са

---

<sup>67</sup> Теодора Викторовић преминула током издржавања казне за убиство мајке и бабе, *Политика онлајн*, 19. новембар 2024; преузето 11. септембар 2026. <https://www.politika.rs/scc/clanak/641880/Teodora-Viktorovic-preminula-tokom-izdrzavanja-kazne-za-ubistvo-majke-i-babe>

прописима упућено на обдукцију ради утврђивања тачног узрока смрти. Уз позивање на законска ограничења о чувању медицинске тајне, чланак ипак отвара ширу слику здравствених проблема наводећи незванична сазнања да се осуђеница већ неко време лечила од тешке болести, чиме се скида одговорност са самог затворског система у погледу небриге о здрављу лица лишених слободе<sup>68</sup>.

- **Фокус извештавања и подсећање на судску позадину:** Тематски фокус текста је двострук: са једне стране извештава се о актуелној смрти у болници, док се са друге стране подсећа на тешку судску позадину и разлоге зашто је покојна Теодора Викторовић уопште била на издржавању дугогодишње казне. Текст наводи да је реч о осуђеници која је служила казну од 20 година затвора због тешког двоструког убиства мајке и бабе почињеног сатаром у марту 2015. године, уз увођење препознатљивог медијског контекста о њеном породичном пореклу (да је унука, односно ћерка познатих уметника — у тексту се помиње да је ћерка глумца Оливера Викторовића, што додатно привлачи пажњу јавности).

- **Репрезентација осуђенице и маргинализација људског фактора:** У овом чланку осуђеница је третирана кроз призму трагичног епилога њене животне и затворске приче. Иако је реч о особи која је починила стравичан злочин, чињеница њене болести и смрти у болничком окружењу представљена је административно-чињенично. Међутим, помен њеног порекла и тешког кривичног дела делом подсећа на сензационалистичке корнере из прошлости када је овај случај први пут потресао јавност, мада је у самом новинском извештају о смрти задржана професионална и хладна дистанца.

- **Утицај на колективно јавно мњење и социолошки закључак:** Овај медијски прилог има снажан утицај на јавно мњење јер затвара један од медијски најекспониранијих судских случајева у новијој српској историји. Вест о смрти осуђенице у затворској болници код читалаца изазива двоструку реакцију: са једне стране, подсећање на монструозност злочина одржава осећај праведности казне, док са друге стране чињеница да је особа преминула од тешке болести након вишегодишње казне отвара шири етичка и социолошка питања о границама људске патње, терминалним болестима иза решетака и хуманости институционалног третмана у последњим тренуцима живота лица лишених слободе.

---

<sup>68</sup> Ibid.

#### 8.1.6. Анализа чланка „Убица сестре пуштена данас на привремену слободу због болести“

- **Датум објаве:** 12. септембар 2023. године на порталу РТВ, извор Танјуг<sup>69</sup>.
- **Основне информације, широк контекст и тон извештавања:** Тон овог новинарског прилога је хроникарски и информативан, али са израженом нотом сензационализма која је карактеристична за извештавање о тешким кривичним делима. Већ у самом наслову („Убица сестре пуштена данас на привремену слободу због болести“), као и кроз уводну реченицу која наглашава да је реч о жени која је „убила сестру и тело 19 година држала у замрзивачу“, текст се ослања на подсећање на шокантне околности случаја из суседне Хрватске. Уместо неутралног административног језика, користе се упечатљиви детаљи који код читалаца природно привлаче пажњу и покрећу снажне емотивне реакције.
- **Степен аналитичности, извори података и правни оквир:** Аналитичност овог прилога је ослоњена на преношење штурих вести са хрватског портала Данас и званичних потврда Суда у Пожеги. Текст преноси чињеницу да је Смиљана Срнец привремено пуштена на слободу на рок од три месеца (до 12. децембра 2023. године) из здравствених разлога, уз напомену да се званично не наводи од чега болује. Поред тога, дат је осврт на претходну судску одлуку из 2020. године којом је осуђена на 15 година затвора, уз потврду Врховног суда Хрватске. Ипак, текст се задржава искључиво на голим чињеницама, без дубље правне или медицинске анализе самих критеријума по којима се осуђеницима одобравају привремени прекиди казне због болести.
- **Фокус извештавања и ослонац на чињеницу злочина:** Тематски фокус текста је првенствено усмерен на контраст између тежине почињеног злочина и чињенице да је осуђеници омогућен привремени боравак на слободи. Понављање података о дугогодишњем скривању тела у замрзивачу и чињеници да је мајка троје деце ставља у фокус питање праведности и реакције јавности на одлуке правосудних органа, остављајући по страни ширу расправу о законским правима затвореника на здравствену негу.

---

<sup>69</sup> Убица сестре пуштена данас на привремену слободу због болести, РТВ, 12. септембар 2023; преузето 11. септембар 2026. [https://www.rtv.rs/sr\\_lat/region/ubica-sestre-pustena-danas-na-privremenu-slobodu-zbog-bolesti\\_1478147.html](https://www.rtv.rs/sr_lat/region/ubica-sestre-pustena-danas-na-privremenu-slobodu-zbog-bolesti_1478147.html)

- **Репрезентација осуђене жене и медијска перцепција:** У овом чланку осуђена жена је приказана искључиво кроз призму њеног кривичног дела и процеса пред судом. Њен идентитет је у потпуности потчињен тежини почињеног злочина, док се њен родни и родитељски статус помиње фактографски. У медијском простору она представља лик чији повратак у спољни свет — макар и привремени и здравствено мотивисан — изазива пажњу јавности управо због изузетности и шокантности самог случаја из прошлости.

- **Утицај на колективно јавно мњење и социолошки закључак:** Овај новински прилог утиче на јавно мњење тако што оживљава сећање на један од најнеобичнијих и најтежих злочина у региону, стављајући у први план емотивну реакцију читалаца на вест да се особа осуђена за такво дело налази ван затворских зидова, чак и из здравствених разлога. Текст показује како медији кроз извештавање о појединачним, екстремним случајевима привремених прекида казне отварају осетљива питања о границама између хуманитарних и здравствених права затвореника на једној страни, и осећаја за правду и сигурност у широј јавности на другој страни.

#### 8.1.7. Анализа чланка „Јапанска осуђеница на смрт се удавила храном“

- **Датум објаве:** 15. јануар 2023. године<sup>70</sup>.
- **Основне информације, широк контекст и тон извештавања:** Тон овог новинарског прилога је информативан, кратак и чињеничан, али са израженом цртом бизарности и сензационализма која произлази из самог несвакидашњег узрока смрти. Чланак преноси вест Министарства правде Јапана о смрти Мијуки Уете (49), која је чекала извршење смртне казне у затвору у Хирошими, након што се удавила комадом хране, што је потврђено и након извршене аутопсије. Употреба специфичних чињеница о начину смрти привлачи пажњу јавности кроз несвакидашњи епилог судске судбине осуђенице.
- **Степен аналитичности, извори података и статистички оквир:** Аналитичност овог прилога је заснована на званичним саопштењима јапанског министарства правде и агенцијским преносима Танјуга. Текст пружа занимљив статистички и упоредни контекст о стању смртне казне у Јапану: наводи се да је након њене смрти у евиденцији остало још 105 затвореника који чекају егзекуцију, уз подсећање на податак из претходне (2022.)

---

<sup>70</sup> Јапанска осуђеница на смрт се удавила храном, *Политика онлајн*, 15. јануар 2023; преузето 11. септембар 2026. <https://www.politika.rs/scc/clanak/532391/Japanska-osudjenica-na-smrt-se-udavila-hranom>

године када је извршена једна егзекуција (погубљење Томохира Ката због масовног убиства у Акихабари). Овај шири статистички оквир даје новинском прилогу институционалну тежину и излази из оквира пуке црне хронике.

- **Фокус извештавања и правна позадина случаја:** Тематски фокус текста почива на контрасту између неизбежне државне егзекуције која је чекала осуђеницу и њене неочекиване природно трагичне смрти у затворској ћелији. Уз то, текст подсећа на њену тешку судску прошлост и детаље злочина из 2009. године у префектури Тотори — да је као бивша радница у бару дрогирала и удавила камионцију у мору, а затим на сличан начин у реци убила и власника продавнице електронике, након чега јој је коначна смртна казна правно потврђена 2017. године.

- **Репрезентација осуђене жене и медијска перцепција:** У овом чланку осуђеница је приказана кроз спој њеног тешког кривичног дела и бизарног краја живота. Иако је реч о жени која је починила двоструко хладнокрвно убиство и годинама чекала погубљење у једном од најстрожих затворских система на свету, сама вест о њеном гушењу храном ставља је у пасивну позицију трагичне жртве свакодневних затворских околности, чиме се ствара специфичен медијски ефекат у којем се државна егзекуција симболички „предухитрила“ неочекиваном несрећом.

- **Утицај на колективно јавно мњење и социолошки закључак:** Овај новински прилог деловањем на јавно мњење отвара шире етичке и правне теме о условима боравка у затворима са максималним обезбеђењем и системским карактеристикама јапанског казненог система. Док шири јавност овакве вести често чита са дозом мозаичке зачуђености због необичног узрока смрти, у социолошком смислу оваква вест подсећа на психолошку тежину и изолацију у којој живе затвореници осуђени на смрт, код којих се читав живот сведен на чекање егзекуције понекад заврши на потпуно баналан и неочекиван начин.

#### **8.1.8. Анализа чланка „Убила пензионерку, покрала пацијента, запалила зграду, бацала црну магију...”**

- Датум објаве: 23. јул 2019. године, ауторка Доротеа Чарнић<sup>71</sup>.

---

<sup>71</sup> Д. Чарнић, *Убила пензионерку, покрала пацијента, запалила зграду, бацала црну магију...*, Политика, 23. јул 2019; преузето 11. септембар 2026. <https://www.politika.rs/scc/clanak/433966/Ubila-penzionerku-pokrala-pacijenta-zapalila-zgradu-bacala-crnu-magiju>

- **Основне информације, широк контекст и тон извештавања:** Тон овог новинарског прилога је двострук: у уводном делу има изразито сензационалистички и црнохроникарски карактер који привлачи пажњу публике набројаним шокантним делима, док у другом делу поприма институционалан, објективен и хуманистички тон када се бави статистикама и условима у КПЗ за жене у Пожаревцу. Чланак почиње упечатљивим насловом и набрајањем екстремних случајева насиља и криминала (убиства, крађе, паљење зграда, превари за „скидање црне магије“), али након тога прелази на званичне податке Управе за извршење кривичних санкција и глобалне трендове раста броја затвореница.

- **Степен аналитичности, извори података и статистички оквир:** Аналитичност овог прилога је на задовољавајућем нивоу јер комбинује сирове податке о структури криминалитета са ширим упоредним контекстом. Текст износи податак да у тренутку извештавања у Србији има 290 затвореница (што чини мање од 4% укупне затворске популације), уз прецизну структурирану процентуалну поделу: свака четврта казна затвора због крађе, непуних 13% због убистава, а свака пета због дроге. Такође, дата је ширира светска перспектива о удвостручавању броја затвореница од 2000. године широм света (око 700.000 жена наспрам више од десет милиона мушкараца), уз напомену да је женски криминал по правилу мање агресиван, али да поједини случајеви дубоко узнемире јавност<sup>72</sup>.

- **Фокус извештавања, контраст између сензационализма и институционалне реалности:** Тематски фокус текста почива на оштром контрасту: са једне стране медиј користи екстремне и шокантне примере појединачних злочина (убиство свекрве вилама, спаљивање пензионерки у контејнеру, паљење зграда) како би привукао пажњу читалаца, док са друге стране детаљно мапира унутрашњу организацију јединог женског затвора у Пожаревцу. Завод је описан као установа полуотвореног типа са различитим одељењима (затворено, полуотворено, отворено, за малолетнице и прекршајне казне), у којој се велика пажња поклања радним, културним и спортским активним секцијама (рачунари, кројење, фризерски, маникир, педикир у сарадњи са Твининг пројектом ЕУ и Националном службом за запошљавање).

---

<sup>72</sup> Ibid.

- **Репрезентација осуђених жена и питање двоструке стигматизације:** Осуђене жене су у првом делу текста представљене кроз призму почињених злочина који шокирају друштво, док су у другом делу приказане као изузетно рањива друштвена категорија коју средина и породица далеко чешће одбацују него мушкарце. Текст наглашава да се у дипломама и сертификатима о завршеним обукама намерно не наводи да су стечени у затвору како би се спречила стигматизација и олакшало запошљавање. Посебан акценат стављен је на заштиту мајчинства (присуство трудница и мајки са бебама у посебним просторијама, продуженог боравка деце до две године, набавку опреме за бебе и заштиту приватности деце у матичним књигама).

- **Утицај на колективно јавно мњење и социолошки закључак:** Овај новински прилог има сложен утицај на јавно мњење: сензационалистички увод и набрајање стравичних злочина код читалаца стварају снажан осећај осуде, страха и моралног згрожавања над појединим девијантним облицима женског криминалитета. Међутим, у наставку текста, кроз презентовање стварних демографских података, хуманих услова за мајке са децом и програма стручног оспособљавања, медиј успешно редефинише перцепцију јавности — показујући да жене у затвору нису само „монструми из црне хронике“, већ пре свега маргинализоване особе којима су неопходни ресоцијализација, подршка заједници и друга шанса након одслужења казне.

#### 8.1.9. Анализа чланка „Бебе иза затворских зидина“

- **Датум објаве:** 4. фебруар 2012. године, ауторка Мирослава Дерикоњић<sup>73</sup>.
- **Основне информације, широк контекст и хуманистички тон:** Тон овог новинарског прилога је изразито емотиван, хуманистички, интиман и рефлексиван, са снажним нагласком на судбине мајки и деце који деле затворски простор. Ауторка нас води директно у дечију собу у КПЗ за жене у Пожаревцу, приказујући свакодневницу беба (Филипа, Елеоноре, Саше и Николе) које са мајкама живе у физички издвојеној зградици. Уместо суве административне статистике, текст користи личне исповести осуђеница, чиме се медијски простор отвара за дубље психолошко и социјално сагледавање родитељства у институционалном окружењу.

---

<sup>73</sup> М. Дерикоњић, *Бебе иза затворских зидина*, Политика, 4. фебруар 2012; преузето 11. септембар 2026.  
<https://www.politika.rs/scc/clanak/205626/Bebe-iza-zatvorskih-ziidina>

- **Степен аналитичности, законски оквир и услови боравка:** Аналитичност овог прилога почива на суочавању са строгим законским оквиром који је важио у том периоду (пре законских измена из 2014. године) деца су смела да бораве са мајкама у затвору само до навршене *једне године* живота, „ни дана дуже“. Текст кроз изјаве тадашње начелнице Одељења за третман Славице Стојичевић отвара важна медицинска и организациона питања: од тога да се бебе рађају у цивилном породилишту (Градска болница у Пожаревцу), преко чињенице да Завод обезбеђује основну опрему (памперс пелене, гардеробу, храну) и педијатријску негу, па све до осетљивих података да већина мајки не доји децу због здравствених проблема (попут хепатитиса), те да саме одлучују о томе да ли ће открити идентитет оца детета<sup>74</sup>.

- **Фокус извештавања, психолошки терет и унутрашња динамика:** Тематски фокус је усмерен на емотивни и психолошки свет мајки иза решетака, посебно на болну неизвесност тренутка када ће дете напунити годину дана и морати да буде одвојено од мајке. Кроз личну исповест осуђенице К. М. која је у затвор дошла трудна и суочила се са осудом околине и породице („људи не разумеју какве су то жене које одлучују да роде у затвору“), текст разоткрива дубоку социјалну стигму. Такође, истиче се парадокс да мајке након одвајања од деце остају да служе остатак казне, што додатно продубљује њихову трауму и отежава процес ресоцијализације, јер су мајка и дете због затвореног простора постали неизмерно везани.

- **Репрезентација осуђених жена и деконструкција стереотипа:** За разлику од текстова који жене третирају само кроз почињена кривична дела, овај чланак их приказује у њиховој најрањивијој родитељској улози. Осуђенице су у потпуности поштеђене свакодневних затворских обавеза и рада током трудноће, што им омогућава да се посвете деци и читању. Међутим, сама чињеница да подижу децу у скученој затворској соби ставља их у позицију двоструке борбе — са сопственом прошлошћу и казнама, те са осудом спољашњег света који децу у затвору често доживљава погрешно, као „инструмент за постизање циљева“.

- **Утицај на колективно јавно мњење и социолошки закључак:** Овај новински прилог има снажан утицај на емпатију и пробудјење људске свести код читалаца, подсећајући нас да су ове жене, упркос грешкама из прошлости и затворским зидовима, на

---

<sup>74</sup> Ibid.

крају дана пре свега мајке које својој деци пружају негу и љубав у изузетно тешким условима. Суочавајући јавност са чињеницом да „бебе нису осуђена лица“, текст успешно превазилази црно-бели доживљај затворске популације и хуманизује личне судбине. Отварањем осетљивих питања о емотивном терету одвајања мајке и детета, овај чланак подстиче читаоце на дубље разумевање и саосећање, доказујући да ангажовано новинарство може бити снажан подсетник на основне емпатичне вредности и сложеност људског живота.

**8.1.10. Анализа чланка „У Србији само ова жена служи затворску казну од 40. година: осуђена 2017. године заједно са супругом“**

- **Датум објаве:** 7. децембар 2025. године на порталу Новости онлине, извор Танјуг<sup>75</sup>.

- **Основне информације, широк контекст и тон извештавања:** Тон овог новинарског прилога је изразито драматичан, сензационалистички и усмерен на истицање екстремних правосудних рекорда. Већ у самом наслову великим словима и узвичницима („У СРБИЈИ САМО ОВА ЖЕНА СЛУЖИ ЗАТВОРСКУ КАЗНУ ОД 40 ГОДИНА“) привлачи се пажња јавности на јединствен случај у домаћем правосудју. Чланак почиње прецизним статистичким податком да у једином женском затвору у Србији (КПЗ Пожаревац) тренутно казне служи 338 осуђеница, од којих је само једна осуђена на максималних 40 година затвора. Уз то, у тексту се уводи и нови правни моменат — информација да је исти суд у Новом Пазару недавном првостепеном пресудом осудио другу жену (Алдину Лакоту) на казну доживотног затвора због убиства свекрве са 121 убодом ножем, која у тренутку писања чланка још увек није правоснажна.

- **Степен аналитичности, извори података и правни оквир:** Аналитичност овог текста је заснована на комбинацији архивских судских пресуда, изјава из Танјуга и ажурних података Управе за извршење кривичних санкција. Текст прецизно мапира историјски контекст кажњавања у Србији: казна од 40 година затвора представља највећу

---

<sup>75</sup> У Србији само ова жена служи затворску казну од 40 година: осуђена 2017. године заједно са супругом, *Новости онлајн*, 7. децембар 2025; преузето 11. септембар 2026.  
<https://www.novosti.rs/hronika/vesti/1317676/srbiji-samo-ova-zena-sluzi-zatvorsku-kaznu-40-godina-osudjena-2017-godine-zajedno-suprugom>

казну изречену некој жени након укидања смртне казне почетком двехиљадитих, а пре увођења казне доживотног затвора 2019. године. Такође, детаљно се наводе демографске и криминолошке карактеристике затворске популације у Пожаревцу: највише осуђеница је због тешких крађа и крађа (24%), затим због трговине дрогом (22%), док су старосно најзаступљеније жене између 30 и 50 година (укупно 46%)<sup>76</sup>.

- **Фокус извештавања и детаљи злочина:** Тематски фокус текста је на детаљима бруталног злочина из 2017. године у околини Сјенице. М. М. је заједно са супругом С. М. правоснажно осуђена пред Апелационим судом у Крагујевцу на 40 година затвора због тешког убиства у саизвршилаштву над А. П. Текст износи узнемирујуће детаље из обдукционог налаза (да је жртва имала чак 20 прелома на челу и потиљку нанетих тупим предметом, након чега је тело поливено бензином и запаљено), као и чињеницу да су се починиоци након злочина склонили у Немачку, али су се две недеље касније предали српској полицији на граничном прелазу Хоргош.

- **Репрезентација осуђене жене и медијска перцепција:** У овом чланку М. М. је приказана као централна фигура најтежег облика женског криминала у савременој Србији — као једина жена која носи најстрожу временску затворску казну. Њен идентитет је у потпуности дефинисан партнером у злочину (супругом) и страшним наративом саизвршилаштва у хладнокрвном убиству. Насупрот текстовима који жене у затвору приказују као жртве, социјално угњетене особе или мајке, овај прилог је позиционира на крајњи стуб кривичног спектра — међу починиоце најмонструознијих деликата којима држава изриче максималне законске санкције.

- **Утицај на колективно јавно мњење и социолошки закључак:** Овај новински прилог деловањем на јавно мњење снажно подстиче осећај правне задовољештине, али истовремено код читалаца производи дубок шок и гнев због суровости описаног злочина. Кроз суочавање са чињеницом да женски криминалитет повремено може да достигне нивое екстремног физичког насиља који се традиционално везују за мушки криминалитет, текст руши стереотипе о „блажој природи“ женских деликвента. Истовремено, увођењем нове вести о првостепеној пресуди на доживотни затвор за друго лице, медиј најављује строжији курс правосудног система према најтежим облицима криминала, независно од пола извршиоца.

---

<sup>76</sup> Ibid.

#### 8.1.11. Анализа чланка „Осуђенице уживале у позоришним представама: У КПЗ у Пожаревцу обележен Међународни дан људских права“

- **Датум објаве:** 10. децембар 2024. године на порталу Новости онлине, ауторка Наташа Белић<sup>77</sup>.

- **Основне информације, широк контекст и тон извештавања:** Тон овог новинарског прилога је позитиван, институционалан, конструктиван и инспиративан. Чланак извештава о обележавању Међународног дана људских права (10. децембра) у Казнено-поправном заводу за жене у Пожаревцу, где су осуђенице имале прилику да посете Центар за културу Пожаревца и прате позоришне представе у оквиру XVII Смотре драмских аматера Поморавља и Подподуња „Живка Матић“. Уместо сензационализма, фокус је на културном уздизању, ресоцијализацији и поштовању основних људских права лица лишених слободе.

- **Степен аналитичности, извори података и институционални оквир:** Аналитичност текста почива на изјавама директора Управе за извршење кривичних санкција Дејана Царевића, који се позива на први члан Универзалне декларације о људским правима УН. Царевић истиче да хумано извршење казне затвора мора бити аксиом система, који се не огледа само у материјалним условима, већ у емпатичном приступу и културно-образовним садржајима. Такође, текст износи конкретне податке о степену ресоцијализације и радног ангажовања: 30 осуђеница је пратило представе, исто толико их је радно ангажовано у кројачком погону уз подршку немачке организације „Help“, а помињу се и нове сертификационе обуке за сценску фотографију, грнчарију, као и традиционални курсеви за маникир, педикир и рад у пластиницима.

- **Фокус извештавања и деконструкција затворског стереотипа:** Тематски фокус текста је на директном повезивању затворске популације са широм културном заједницом. Извођењем 30 осуђеница ван зидова завода у јавну установу културе (Центар за културу Пожаревца) руше се круте баријере између затвореног и отвореног света. Овај догађај наглашава важност уметности и позоришта као психолошког терапеутског алата који помаже женама у процесу превазилажења кризне фазе и припреме за успешно реинтегрисање у друштво након истека казне.

---

<sup>77</sup> Н. Белић, Осуђенице уживале у позоришним представама: У КПЗ у Пожаревцу обележен Међународни дан људских права, *Новости онлајн*, 10. децембар 2024; преузето 11. септембар 2026.  
<https://www.novosti.rs/hronika/vesti/1442125/osudjenice-uzivale-pozorisnim-predstavama-kpz-pozarevcu-obeleden-medjunarodni-dan-ljudskih-prava>

- **Репрезентација осуђених жена и позитивна трансформација:** За разлику од текстова који жене у затвору приказују кроз призму тешких кривичних дела или као социјално изоловане жртве, овај прилог их позиционира као активне конзументе културе и учеснице образовних и радних програма. Осуђенице су представљене као особе које имају право на достојанство, лични развој и усавршавање (кроз завршавање прекинутог школовања, студија или нових занатских обука), чиме се наглашава њихов људски потенцијал за промену на боље.

- **Утицај на колективно јавно мњење и социолошки закључак:** Овај новински прилог има изразито користан и едукативан утицај на јавно мњење јер подиже свест о важности хуманог третмана и ресоцијализације у савременом правосудном систему. Промовишући праксу у којој државне институције у сарадњи са цивилним сектором омогућавају осуђеницама приступ културним манифестацијама, медиј подстиче емпатију у друштву, мења представе о сврси кажњавања и подсећа да циљ затворске казне није само изолација, већ припрема појединца за користан повратак заједници.

#### **8.1.12. Анализа чланка „Осуђенице: Уместо маски нуде нам бојанке“**

- **Датум објаве:** 17. април 2020. године на порталу Данас, ауторка Јелена Диковић<sup>78</sup>.
- **Основне информације, широк контекст и тон извештавања:** Тон овог новинарског прилога је контроверзан и истраживачки, а настао је у јеку пандемије корона вируса и ванредног стања у Србији (април 2020. године). Чланак се заснива на сучељавању две потпуно супротстављене стране: анонимног писма осуђеница из Казнено-поправног завода за жене у Пожаревцу које тврде да влада хаотично стање, да има заражених и да немају заштитну опрему, и званичног деманта Управе за извршење кривичних санкција (УИКС) која све наводе одбацује као нетачне.
- **Степен аналитичности, извори података и институционални одговор:** Аналитичност текста се огледа у прецизном преношењу аргумената обе стране. Са једне стране преносе се драматичне тврдње затвореница да шетају без маски, да су збијене у павиљонима од 60 до 80 жена, да се бројни скупови одржавају у блиском контакту, те да им се као вид „терапије“ или смиривања од стране васпитача нуде бојанке за предшколски

---

<sup>78</sup> Ј. Диковић, Осуђенице: Уместо маски нуде нам бојанке, *Данас*, 17. април 2020; преузето 11. септембар 2026. <https://www.danas.rs/vesti/drustvo/osudjenice-umesto-maski-nude-nam-bojanke/>

узраст. Са друге стране, УИКС детаљно демантује наводе, објашњавајући да је шест новопристиглих жена стављено у строго одвојени карантин у складу са епидемиолошким протоколима од 11. марта, да нема заражених у систему, као и да се редовно спроводи дезинфекција свих просторија и обезбеђују сапуни, рукавице и маске за радно ангажоване.

- **Фокус извештавања, тежина ванредних околности и страх:** Тематски фокус текста је на рањивости затворске популације у условима глобалне здравствене кризе. Вест отвара кључна етичка и безбедносна питања о томе како се институције носе са заштитом лица лишених слободе када је реч о зарази високом ризику. Осуђенице су кроз писмо исказале осећај беспомоћности и страха од ширења вируса у скученом простору, док је понуда „бојанки“ у медијском контексту искоришћена као симбол потцењивања њиховог достојанства и озбиљности ситуације.

- **Репрезентација осуђених жена и сукоб перцепција:** У овом чланку осуђене жене су приказане као узбуњивачице које покушавају да скрену пажњу јавности на услове у којима се боре за здравље, користећи анонимност као једини вид заштите од евентуалне реваншистичке репресије унутар установе. Насупрот томе, УИКС се позива на системске мере, прописе и строге контроле које спречавају улазак вируса у женски затвор. Овај дуални приказ ствара снажну медијску дилему за читаоца између институционалног извештаја и неформалног гласа из унутрашњости затвора.

- **Утицај на колективно јавно мњење и социолошки закључак:** Овај новински прилог имао је снажан утицај на јавно мњење у периоду када је читаво друштво било изложено страху од неизвесности пандемије. Текст је покренуо важна питања о транспарентности затворског система и деликатној равнотежи између безбедности заједнице, здравствене заштите затвореника и поштовања људских права у ванредним околностима, подсећајући јавност да права лица лишених слободе не смеју бити занемарена чак ни у кризним временима.

#### **8.1.13. Анализа чланка „Мртву бебу крила 10 дана испод кревета: Нема доказа да је осуђеница убила новорођенче у затвору“**

- **Датум објаве:** 28. мај 2016. године на порталу Блиц, аутори Т. М., Б. Јаначковић и С. Мирковић<sup>79</sup>.

---

<sup>79</sup> Т. М., Б. Јаначковић, С. Мирковић, Мртву бебу крила 10 дана испод кревета: Нема доказа да је осуђеница убила новорођенче у затвору, *Блиц*, 28. мај 2016; преузето 11. септембар 2026.

- **Основне информације, широк контекст и тон извештавања:** Тон овог новинарског прилога је изразито сензационалистички, мрачан и узнемирујући, усмерен на разоткривање шокантног инцидента из Казнено-поправног завода за жене у Пожаревцу. Чланак доноси причу о откривању мртвог новорођенчета сакривеног испод кревета осуђенице, користећи сирове и трагичне детаље како би привукао пажњу јавности на тешке затворске празнине и појединачне девијације.

- **Степен аналитичности, извори података и правни оквир:** Аналитичност овог прилога заснива се на преношењу званичних резултата обдукције, налаза истраге Министарства правде и изјава надлежних служби. Кључни правно-медицински налаз био је да се због стања тела након десет дана није могао утврдити тачан узрок смрти (природни или насилни), због чега осуђеница Злата С. (38) у том тренутку није могла бити правно терећена за убиство новорођенчета. У тексту су објављене и конкретне изјаве радника комуналне службе који је преузео тело, као и детаљи унутрашње контроле о кретању осуђенице<sup>80</sup>.

- **Фокус извештавања и психопатолошка позадина случаја:** Тематски фокус текста је на детаљима тајног порођаја у затворском купатилу 15. маја и невероватној чињеници да нико од шесторо цимерки из исте ћелије није приметио трудноћу нити присуство бебе, што указује на дубоку изолацију и недостатак основне комуникације и пажње унутар затвореног одељења. Посебан акценат стављен је на психолошки слом осуђенице која је након покушаја самоповређивања хитно пребачена у Општу болницу у Пожаревцу, а затим и у Специјалну затворску болницу у Београду.

- **Репрезентација осуђене жене и системски парадокси:** У овом чланку осуђена жена је приказана кроз призму екстремне личне трагедије и психолошког растројства, али се кроз њен судски статус осветљавају и озбиљни системски проблеми. Истиче се контраст између чињенице да је завод имао уређене услове за смештај трудница и мајки са децом и парадокса да је ова трудноћа остала потпуно нерегистрована, док се кроз њен прелазак са полуотвореног на затворено одељење због кршења дисциплине додатно наглашава сложеност надзора над лицима на издржавању казне.

---

<https://www.blic.rs/vesti/hronika/mrtvu-bebu-krila-10-dana-ispod-kreveta-nema-dokaza-da-je-osudjenica-ubila-novorodjence/r98wdf2>

<sup>80</sup> Ibid.

- **Утицај на колективно јавно мњење и социолошки закључак:** Овај новински прилог изазвао је снажан талас шока, огорчења и забринутости у јавности, отварајући болна питања о квалитету медицинског надзора, психијатријске подршке и превентивне заштите у женском затвору. Текст деловањем на колективно мњење приморава институције на одговорност, подсећајући да затворски систем мора бити кадар не само да спроводи казне, већ и да препознаје дубоке психосоцијалне и здравствене кризе код рањивих појединаца пре него што оне ескалирају у неповратне трагедије.

#### **8.1.14. Анализа чланка „Тешко је у затвору, али није лако ни после њега: Живот у једином женском затвору у Србији“**

- **Датум објаве:** 11. јун 2025. године на порталу *НИН*, аутор Бобан Каровић<sup>81</sup>.
- **Основне информације, широк контекст и тон извештавања:** Тон овог новинарског прилога је објективан, емпатичан и дубоко истраживачки. Чланак се заснива на животном сведочанству бивше осуђенице Снежане Огњановић, која је провела скоро деценију у Казнено-поправном заводу за жене у Пожаревцу, те на званичним подацима Управе за извршење кривичних санкција и стручним анализама академика и професора.
- **Степен аналитичности, извори података и правни оквир:** Текст се одликује високим степеном аналитичности јер сучељава лично искуство жене која је прошла кроз систем са званичним институционалним извештајима и резултатима научног пројекта „PrisonLIFE“ који су спровели Институт за криминолошка и социолошка истраживања и ФАСПЕР. У тексту су изнети прецизни статистички подаци: структура кривичних дела (највише је крађа и трговине дрогом), проценат жена у укупној затворској популацији (тек око 4 одсто), број тренутних осуђеница (266), као и правни оквири који се тичу боравка деце са мајкама до друге године живота и здравствене заштите.
- **Фокус извештавања, ресоцијализација и последице слободе:** Тематски фокус је на прелазу из затворске изолације у сурову реалност на слободи, где се бивше осуђенице суочавају са дубоком друштвеном стигмом и етикетом „осуђеног лица“ која им отежава запошљавање. Посебан акценат стављен је на унутрашњи живот у затвору, врсте павиљона, радне ангажмане (кројачница, баштованство, обуке за дефицитарна занимања),

---

<sup>81</sup> Б. Каровић, Тешко је у затвору, али није лако ни после њега: Живот у једином женском затвору у Србији, *НИН*, 11. јун 2025; преузето 11. септембар 2026. <https://www.nin.rs/drustvo/vesti/59238/tesko-je-u-zatvoru-ali-nije-lako-ni-posle-njega-zivot-u-jedinom-zenskom-zatvoru-u-srbiji>

али и на проблеме са којима се жене суочавају, попут одвајања од деце и чињенице да су затвори често грађени по мери мушкараца.

- **Репрезентација осуђених жена и стручна перспектива:** Осуђене жене су приказане реално - као рањива категорија која често долази из маргинализованих средина, са историјом насиља, али и као појединке способне за ресоцијализацију уз адекватну подршку. Професорка са ФАСПЕР-а Сања Ћопић истиче концепт „двоструке стигматизације“ жена (због почињеног кривичног дела и кршења традиционалних родних норми), док се кроз изјаве Управе наглашавају напори на побољшању материјалних услова и изградњи нових павиљона по европским стандардима.

- **Утицај на колективно јавно мњење и социолошки закључак:** Овај чланак позива јавност на преиспитивање предрасуда према бившим затвореницама, подвлачећи да процес ресоцијализације се не завршава се изласком кроз затворску капију, већ да је целокупно друштво одговорно за прихватање и пружање друге шансе онима који су одслужили казну. Текст успешно руши стереотипе и отвара ширу друштвену расправу о правима и положају жена у казнено-поправном систему.

#### **8.1.15. Анализа чланка „Осуђенице у Пожаревцу шију гардеробу за децу без родитељског старања“**

- **Датум објаве:** 2. децембра 2024. године на порталу *Newsmax Balkans*, извор Танјуг<sup>82</sup>.

- **Основне информације, широк контекст и тон извештавања:** Тон овог новинарског прилога је позитиван, хуман, инспиративан и конструктиван. Чланак извештава о друштвено корисној акцији у Казнено-поправном заводу за жене у Пожаревцу, где осуђенице које су прошле сертификовану обуку за кројачице шију гардеробу и предмете од рециклираног текста за удружење „Звезда“ из Београда, које пружа подршку деци и младима без родитељског старања или из социјално угрожених породица.

- **Степен аналитичности, извори података и институционални оквир:** Аналитичност текста се заснива на званичним саопштењима Министарства правде и

---

<sup>82</sup> Осуђенице у Пожаревцу шију гардеробу за децу без родитељског старања, *Newsmax Balkans*, 2. децембар 2024; преузето 11. септембар 2026. <https://newsmaxbalkans.com/vesti/drustvo/11756/osudjenice-u-pozarevcu-siju-garderobu-za-decu-bez-roditeljskog-staranja/vest>

Управе за извршење кривичних санкција. У тексту се прецизно наводи да 30 осуђеница је тренутно радно ангажовано у кројачком погону, који је развијен уз финансијску помоћ немачке невладине организације „Help“ у оквиру пројекта постпеналног прихвата. Такође, истиче се улога удружења „Звезда“ које обезбеђује материјал (укључујући и ношени, рециклираног тексаса од којег се праве мушке и женске кецеље), као и изјава директора Управе Дејана Царевића о значају образовања, обука за дефицитарна занимања и нових програма за покретање сопственог посла у сарадњи са Регионалном развојном агенцијом „Браничево-Подунавље“.

- **Фокус извештавања, ресоцијализација и друштвена одговорност:** Тематски фокус је на активној промени улоге осуђених жена — од лица која издржавају казну до хуманитарних актера који кроз свој рад помажу најрањивијим друштвеним групама (деци без родитељског старања). Оваква пракса директно доприноси процесу ресоцијализације, враћањем осећаја корисности, стицањем практичних вештина и припремом за живот на слободи без рецидива.

- **Репрезентација осуђених жена и позитивна трансформација:** За разлику од извештаја црне хронике, овај чланак приказује жене у затвору као вредне, обучене мајсторе свог заната који кроз рад развијају емпатију и солидарност. Уместо маргинализованих појединаца, оне су представљене као део ширег хуманитарног ланца који доприноси заједници, чиме се руше предрасуде и гради позитивнији имиџ затворске популације.

- **Утицај на колективно јавно мњење и социолошки закључак:** Овај новински прилог шаље снажну и охрабрујућу поруку јавности о важности хуманог третмана и рехабилитацијских програма у казним установама. Повезивањем затворске производње са потребама социјално угрожене деце, текст подстиче емпатију у друштву и подвлачи да институционални систем може успешно да комбинује кажњавање са моралном и радном реинтеграцијом појединаца.

#### **8.1.16. Анализа чланка „Катанац, три брушалтера, кадица, лавор... 100 ствари које осуђенице морају имати код себе да би преживеле затворске дане у Пожаревцу“**

- ауторка Матеја Бељан<sup>83</sup>.

---

<sup>83</sup> М. Бељан, Катанац, три брушалтера, кадица, лавор... 100 ствари које осуђенице морају имати код себе да би преживеле затворске дане у Пожаревцу, *Блиц*; преузето 11. септембар 2026.

- **Основне информације, широк контекст и тон извештавања:** Тон овог новинарског прилога је практичан, инфореформативни, донекле сензационалистички у наслову, али суштински веома кориснички усмерен. Чланак се бави специфичним практичним приручником, односно званичним информатором који издаје Казнено-поправни завод за жене у Пожаревцу, са циљем да припреми будуће осуђенице на правила пријема, административне процедуре и тачан списак ствари које могу унети са собом приликом одслужења казне.

- **Степен аналитичности, извори података и правни оквир:** Аналитичност текста се огледа у детаљном преношењу административних захтева и правилника затвора. Текст наводи обавезну документацију при уласку (судски налог, лична карта/пасош, медицинска документација, лекови), али и процедуру након пријема — смештај у Пријемно одељење на најдуже 30 дана, ношење униформе у том периоду, након чега осуђенице могу бирати између униформе и цивилне гардеробе. Такође, прецизно се наводе правила о комуникацији (два телефонска позива недељно по 10 минута путем хало картице, месечне посете и пакети до 10 килограма), као и коришћење новца у затворској кантини два пута недељно<sup>84</sup>.

- **Фокус извештавања и материјална реалност затворске свакодневице:** Тематски фокус је на готово антрополошком попису ствари које су жени потребне да би организационо и хигијенски преживела дане иза решетака. Списак обухвата све - од одеће по тачно прописаним количинама (попут 15 комада доњег веша, три брусхалтера, три пари хеланки, 20 штипаљки), преко кућне хемије и личне козметике (ограничен несесер за шминку до 20x15 центиметара), па све до специфичних затворских „реквизита“ као што су пластичне кофице, лавор, кадица, заобљени перорез, цезва за кафу и обавезан катанц за личне ствари.

- **Репрезентација осуђених жена и институционална правила:** Жене које се упућују на издржавање казне овде су приказане у рањивој позицији суочавања са потпуно новим, суровим институционалним окружењем далеко од својих домова. Текст им служи као практичан водич који демистификује затворске зидове и показује шта их чека у првим

---

<https://www.blic.rs/vesti/hronika/katanac-tri-brusaltera-kadica-lavor-100-stvari-koje-osudjenice-moraju-imati-kod-sebe/h41g9x9>

<sup>84</sup> Ibid.

данима, али истовремено илуструје колико се живот у затвору свесно своди на строго контролисане квантитете и прописе.

- **Утицај на колективно јавно мњење и социолошки закључак:** Овај прилог има изузетно висок практични и едукативни карактер за ширу јавност, јер руши апстрактне представе о затвору које грађани имају на основу филмова. Детаљним приказом ствари које је дозвољено поседовати и ограничења која се тичу спољног света (писма уместо интернета, строго ограничен број позива), текст подсећа на то како се губитак слободе рефлектује на свакодневни живот и личну интиму сваке поједине затворенице.

#### **8.1.17. Анализа чланка „Женски затвор по препорукама заштитника грађана: Предузете мере за труднице, дојиље и осуђенице са децом“**

- **Датум објаве:** 19. јул 2022. године, ауторка Сања Лисац<sup>85</sup>.
- **Основне информације, широк контекст и тон извештавања:** Тон овог новинарског прилога је службен, информативан, конструктиван и институционално оријентисан. Чланак прати извештај Заштитника грађана у својству Националног механизма за превенцију тортуре (НПМ), који је обишао Казнено-поправни завод за жене у Пожаревцу ради контроле примене међународних стандарда — конкретно УН Правила о третману затвореница (Правила из Бангкока).
- **Степен аналитичности, извори података и правни оквир:** Аналитичност текста почива на прецизном навођењу конкретних препорука и мера које су предузете након надзора. Истичу се важни институционални помаци: чешће ангажовање лекара специјалисте неуропсихијатра уз иницијативу за отварање сталног радног места за психијатра, увођење нових радних места за службенике третмана кроз систематизацију, као и интерне процедуре за осетљив и професионалан претрес деце приликом посете.
- **Фокус извештавања, хуманизација услова и права деце:** Тематски фокус је на заштити најугроженијих категорија унутар затвора — трудница, дојиља, мајки са децом и самих малолетних посетилаца. Текст наводи значајне хуманије праксе које је завод увео: омогућавање контакта са породицом чак и током казне у саници, као и заштитно правило да децји посетиоци напусте просторију пре осуђенице како би се избегли трауматични

---

<sup>85</sup> С. Лисац, Женски затвор по препорукама заштитника грађана: Предузете мере за труднице, дојиље и осуђенице са децом, *Инсајдер*, 19. јул 2022; преузето 11. септембар 2026. <https://insajder.net/vesti/zenski-zatvor-po-preporukama-zastitnika-gradjana-preduzete-mere-za-trudnice-dojilje-i-osudjenice-sa-decom>

призори одвођења родитеља по наредби стражара. Такође, предложена је систематизација радног места васпитачице за јаслице ради боље бриге о деци.

- **Репрезентација осуђених жена и системски помак:** Затворенице су у овом извештају приказане као кориснице права чији је положај значајно усклађен са међународним стандардима заштите људских права. Акценат је стављен на прилагођавање радних и других активности потребама трудница и мајки, чиме се систем представља као кадар да препозна специфичне родне и здравствене потребе женске затворске популације.

- **Утицај на колективно јавно миљење и социолошки закључак:** Овај прилог шаље охрабрујућу поруку јавности о транспарентности затворског система и спремности државних институција да уваже критике и препоруке независних тела. Текст потврђује да контролни механизми имају стварну тежину у побољшању услова живота лица лишених слободе, подстичући развој хуманијег и рехабилитационог приступа у једином женском затвору у земљи.

#### 8.1.18. Анализа чланка „Какав је живот у затворима у Србији“

- **Датум објаве:** 21. октобар 2024. године ауторка Наташа Анђелковић<sup>86</sup>.
- **Основне информације, широк контекст и тон извештавања:** Тон овог опширног новинарског прилога је озбиљан, критички настројен, истраживачки и аналитички. Чланак се заснива на пионирском трогодишњем пројекту Затворски живот тима стручњака са Института за криминолошка истраживања (дефектолози, специјални педагози, психолози и социолози), који су кроз анкетирање око 650 правоснажно осуђених лица у пет највећих затвора у Србији (Сремска Митровица, Пожаревац — Забела и женски затвор, Ниш и Београд) испитивали стварне услове живота и домете рехабилитације.
- **Степен аналитичности, извори података и системски проблеми:** Аналитичност текста се огледа у разоткривању дубоких системских проблема у казнено-поправном систему. Иако су услови смештаја и хране релативно повољно оцењени (упркос томе што су неке зграде из 19. века, уз новије инвестиције попут зграда у КПЗ Београд или женског затвора у Пожаревцу), истраживање открива алармантне податке:

---

<sup>86</sup> Н. Анђелковић, Какав је живот у затворима у Србији, *BBC News*, 21. октобар 2024; преузето 11. септембар 2026. <https://www.bbc.com/serbian/lat/srbija-70198083>

- **Висок проценат повратника:** Стопа повратништва износи чак 60 до 70 процената.
  - **Оптерећеност кадрова:** На једног васпитача у Србији долази 100 до 150 осуђеника (уместо оптималних групних оквира од 8 до 15 људи), због чега рад се свеводи на бирократију и чување, а не на ресоцијализацију.
  - **Проблеми са зависностима и менталним здрављем:** Око половине затвореника (преко 5.100 регистрованих) чине зависници од дрога, док систем не нуди обавезан третман лечења. Менталним здрављем се готово нико не бави системски, а психолога је изузетно мало (на пример, у највећем заводу у Сремској Митровици постоји само један психолог).
- **Фокус извештавања, разбијање митова и свакодневица:** Тематски фокус је на рушењу стереотипа о затворима као местима сталних побуна и крволочних криминалаца (што пласира популарна култура или ријалити програми), док је стварност унутар зидина заправо обележена изолацијом, рутином, досадом, али и значајем смислених слободних активности (спорт, теретане, шаховски успеси затвореника, сликање). Истиче се да осуђеници више од самог смештаја цене „човечност“, правичну и доследну дисциплину и поштовање од стране управе.
- **Структура криминалитета и негативне појаве:** У структури кривичних дела на првом месту су имовинска дела (крађе и разбојништва), док су дела у вези са дрогом скочила на високо друго место, што стручњаци приписују казненом популизму и поопштравању закона. Затвор се, због недостатка стручног рада и рехабилитације, све више претвара у „учионицу“ за нове криминалне вештине уместо у место поправљања.
- **Утицај на колективно јавно мњење и закључак:** Чланак шаље снажну поруку јавности да се казнено-поправни систем у Србији удаљио од идеје рехабилитације и свео на „управљање, дисциплиновање и склањање људи од друштва“. Кроз апеле стручњака, текст указује на неопходност шире друштвене акције, подршке бившим затвореницима при запошљавању (по узору на организацију „После кише“) и враћања хуманости у систем како би се зачарани круг криминала и високе стопе рецидива успешно прекинуо<sup>87</sup>.

---

<sup>87</sup> Ibid.

## 8.2. Телевизијски дискурс: Визуелна конструкција и социолошке импликације

Телевизијски прилози у Републици Србији представљају посебан медијски корпус који захтева специфичну методолошку деконструкцију. За разлику од штампаних медија који се ослањају на текстуални наратив, телевизија користи аудио-визуелне кодове који имају снажнији емотивни утицај на гледаоца. Анализом узорка уочавају се два дистинктна модела телевизијског представљања осуђеница, који имају дијаметрално супротне ефекте на јавни дискурс.

Документарне емисије и репортаже (често емитоване у оквиру јавног сервиса или истраживачких магазинских емисија) представљају медијске формате где се аутори најчешће упуштају у детаљније истраживање живота у КПЗ за жене у Пожаревцу.

- **Наративне стратегије:** У овим форматима, камера често улази унутар „зидова“. Визуелни приказ обухвата сегменте радне терапије, тренутке проведене у васпитним радионицама, као и кадрове који приказују свакодневне активности у павиљонима. Дискурзивно, ови прилози су структурирани кроз интервјуе – како са запосленима (васпитачима, управником), тако и са самим осуђеницама.
- **Утицај на јавност:** Овакав приказ има потенцијал за дубоку деконструкцију стигме. Када гледалац има прилику да види осуђеницу у улози мајке која брине о детету у оквиру затворског вртића, или жене која се бави уметношћу у оквиру рехабилитационог програма, долази до „људске идентификације“. Телевизија овде делује као коректив предрасуда: осуђеница престаје да буде апстрактни криминалац и постаје особа са животном причом, што је кључно за стварање друштвене емпатије.
- **Ризик од „институционалне режије“:** Анализа указује на постојање опасности да овакви прилози постану „промотивни филмови“ институције. Уколико је избор саговорника и кадровирање строго контролисано од стране затворске управе, телевизијски прилог губи своју критичку оштрину и постаје део „фасадирања“ стварности, чиме се занемарују стварни проблеми (нпр. ментално здравље, системска изолација).

- Упоредо са документаристичким приступом, постоје телевизијски формати који се баве „криминалистичким темама“ кроз призму драматизације. Овде је фокус на „причи која продаје“.
- **Визуелни кодови:** Ови прилози често користе мрачне филтере, драматичну музику и кадрове који потенцирају решетке, катанце и металне ограде. Често се користе „архивски снимци“ који приказују осуђенице искључиво у контексту хапшења (са лисицама, у судници), што у свести гледаоца трајно везује њихов идентитет за тренутак извршења дела.
- **Утицај на јавност:** Овакав начин представљања директно ради на јачању „казног популизма“ у јавности. Гледалац се не позива на разумевање, већ на осуду. Ствара се слика затвора као места које је „превише благо“, чиме се у јавности подстиче захтев за оштријим казнама. За ресоцијализацију, ово је поразан резултат: друштво које је визуелно „нахрањено“ сликама криминалаца као непоправљивих, након изласка тих жена на слободу, неће их прихватити као своје чланове, већ ће их посматрати са подозривошћу и страхом.

Телевизија у Републици Србији према осуђеницама делује као двоструки инструмент. Она је истовремено и „прозор“ кроз који јавност може да види људску страну затвора (кроз документарни формат), али и „огледало“ које увећава друштвени презир (кроз сензационалистичке прилоге).

1. **Хуманизацијски потенцијал:** Телевизија може да утиче на промену јавног мњења тако што ће наметнути теме права жена на достојанство, права на мајчинство и значај образовања у затвору. Када медији истражују узроке девијантног понашања уместо само његових последица, они граде јавни дискурс у којем је рехабилитација примарни циљ.
2. **Стигматизујући ефекат:** С друге стране, када телевизијски садржаји прибегавају дехуманизацији, они стварају „невидљиви зид“. Гледалац који је током година био изложен сликама осуђеница искључиво као „опасних жена“, неће имати мотивацију да подржи било какве програме реинтеграције.

**Закључак:** Телевизијско извештавање је пресудно за обликовање колективне свести. Уколико се телевизијски дискурс не помери са сензационализма ка аналитичности

и хуманом приступу, јавност ће наставити да перципира осуђенице кроз призму трајне стигме, што директно онемогућава њихову успешну постпеналну интеграцију у друштво Републике Србије.

### 8.3. Телевизијски дискурс: Визуелна градња приче и утицај на јавност

Телевизијски прилози имају посебну моћ јер се, за разлику од новина, ослањају на слику и звук који много снажније делују на гледаоце. Анализа узорка открива два потпуно супротна начина приказа осуђених жена на телевизији:

- **Документарне емисије и хуманизација:**
  - *Визуелни приступ:* Камера допире у унутрашњост затвора, приказујући радну терапију, радионице и затворски вртић где мајке бораве са децом. Користе се светлији кадрови који чине простор приступачнијим.
  - *Наратив:* Прича прати животни пут појединца, чује се глас саме жене, њено учење, рад и планирање будућности. Гледалац може да је доживи као особу, чиме телевизија руши предрасуде.
  - *Ризик:* Понекад постоји опасност да ове емисије постану само „промотивни филмови“ за управу затвора, па се прави проблеми, попут менталног здравља, губе из вида.
- **Драматизација и сензационализам („прича која доноси гледаност“):**
  - *Визуелни приступ:* Употреба мрачних боја, напете музике, дугог кадрована зарђалих решетака, катанаца и старих снимака хапшења са лисицама на рукама.
  - *Наратив:* Стално се наглашава тежина злочина, док се сваки покушај жене да се промени приказује као лаж или манипулација. Овакав приступ подстиче потребу за строжим казнама и ствара слику да су у затвору само опасно девијантни људи.
- Када се споје резултати анализе штампаних и телевизијских медија, јасно се види да начин на који медији извештавају директно утиче на то да ли ће се жена након затвора моћи успешно вратити нормалном животу.
- Са једне стране, **озбиљни штампани медији и документарне телевизијске емисије**, ослањајући се на међународна правила попут „Бангкошких“, помажу да се

скине стигма са ових жена, подсећајући на њихово право на достојанство, мајчинство и рехабилитацију.

- Са друге стране, **таблоиди и сензационалистичке емисије** дехуманизују осуђенице и праве готово непремостиву зид између њих и друштва.

Гледаоци и читаоци који годинама гледају искључиво негативне слике и етикете неће те жене након изласка посматрати као суграђанке које су одслужиле казну и заслужују нову шансу, већ са страхом и одбацивањем. Зато је неопходно да се медијски приступ промени - да уместо сензационализма донесу више аналитичности и хуманости, јер без промене свести у јавности, ниједна реформа у затворима не може да испуни свој прави циљ.

#### **8.4. Како се у телевизијским прилозима прича прича о животу у затвору**

Када телевизијске екипе уђу у Казнено-поправни завод за жене у Пожаревцу, начин на који ће снимити тај простор и како ће испричати причу о женама које ту бораве, драстично мења оно што ће гледалац код куће помислити када види ту емисију. То није само снимање: то је креирање слике о томе шта је затвор, а шта је казна. Све оно што видимо на екрану - од боја до избора детаља – служи да нам дочара атмосферу. Међутим, тај приказ често иде у две крајности:

- **Прича о „месту пакла“:** Када медији желе да направе сензацију, они ће увек бирати кадрове који у гледаоцу буде нелагодност или страх. Камера ће дуго задржати фокус на зарђалим решеткама, тешким, хладним металним вратима или високим зидовима са бодљикавом жицом. Такви кадрови нам говоре: „Ово је страшно место, овде су опасни људи“. То није случајно – ти визуелни детаљи треба да нас убеди да је затвор место из ког нико не треба да изађе, а камоли да се врати у нормалан живот.
- **Прича о „месту промене“:** С друге стране, када емисија има за циљ да нас упозна са процесом ресоцијализације, камера ће се потпуно другачије понашати. Видећемо светлије кадрове, приказ вртића где мајке бораве са децом, или радионице у којима жене уче занат. Ту камера „отвара“ простор, чинећи га хуманијим. То нам поручује да затвор није само казна, већ простор где неко покушава да исправи своје грешке и изгради себи нови пут.

Није само важно шта видимо, већ и шта нам спикер или новинар у емисији говори док гледамо те снимке.

- **Прича о „повратку и нади“:** У квалитетнијим документарним форматима, прича је усмерена на саму жену. Чујемо њену исповест, сазнајемо шта је довело до кривичног дела, али се највише пажње посвећује ономе што она данас ради у затвору – како учи, како се мења, како планира будућност. Ту се она не представља само кроз кривично дело, већ као особа која има породицу, жеље и право на другу шансу. Гледалац тада лакше саосећа и разуме да живот није црно-бео.
- **Прича о „непоправљивом злу“:** Сасвим је другачије када се у емисији стално понавља само тежина злочина. Наратор упорно подсећа шта је учињено, користећи тешке речи, док се сваки покушај те жене да каже нешто лепо о себи или свом напретку приказује као манипулација. То је прича која гледаоца тера да каже: „Она се никад неће променити“. Када таква емисија заврши, гледалац остаје са утиском да је та жена опасност за друштво, чак и кад изађе на слободу.

Све ово што телевизија ради има велики утицај на нас као друштво. Када нас медији „хране“ сликама затвора као места где су само опасни људи, ми као друштво постајемо затворенији. Такве жене, када изађу из затвора, наилазе на зидове које је телевизија изградила у главама њихових суграђана – послодаваца који неће да их запосле или комшије који их се плаше.

„У савременом друштву медији имају кључну улогу у конструкцији стварности и стварању колективних представа о девијантности и криминалу<sup>88</sup>. Кроз процес медијског уобличавања и сензационалистичког приступа, друштвени проблеми се често свode на мораличку панику, при чему се маргинализоване групе и појединци приказују као претња стабилности заједнице, чиме се додатно продубљују процеси социјалне искључености.“

Дакле, начин на који телевизија представља живот унутар КПЗ за жене у Пожаревцу није само питање избора кадрова; то је питање да ли ћемо као друштво бити спремни да некоме дамо шансу или ћемо их заувек обележити оним што су некада учиниле.

---

<sup>88</sup> J. Young, *The Exclusive Society: Social Exclusion, Crime and Difference in Late Modernity*, London, 1999, str. 112; преузето 12.09.2026. са [https://www.google.rs/books/edition/The\\_Exclusive\\_Society/i7y74d9Yg1MC?hl=sr&gbpv=1](https://www.google.rs/books/edition/The_Exclusive_Society/i7y74d9Yg1MC?hl=sr&gbpv=1)

### 8.5. Резултати истраживања: Медијска слика у јавности наспрам институционалне реалности

Овде анализирамо кључни „сукоб“: с једне стране стоји држава са својим правним системом и циљем да се осуђена жена ресоцијализује, а с друге стране стоје медији који својим извештавањем често разарају те исте напоре.

Када упоредимо оно што *Закон о извршењу кривичних санкција* налаже и оно што јавност добија кроз медије, уочавамо дубок раскорак.

- **Правна реалност и Банкошка правила:** Закон јасно дефинише да циљ казне није само изолација, већ припрема за живот на слободи. Ту су укључена права на здравствену заштиту, одржавање породичних веза и специфичан третман за мајке. Институционална реалност тежи да буде хумана и усмерена на промену појединца.
- **Медијска „идилична“ слика:** Поједини медији извештавају о затвору као о „модерној установи“ са свим условима. Иако ово звучи афирмативно, проблем је што се тиме ствара лажна представа о савршеном систему. Јавност тада почиње да верује да су затвореницима сва права обезбеђена „преко мере“, што код грађана изазива одбојност и питање зашто би држава уопште улагала у њих.
- **Сензационалистичко „поништавање“ права:** Насупрот томе, таблоидни медији у потпуности игноришу законске одредбе. Они права осуђених жена често представљају као неоправдане „повластице“. Таквим извештавањем се директно крше стандарди објективног информисања, јер се јавност намерно обмањује о стварној природи затворске казне, која је по својој дефиницији ограничена законом, а не неограничена.

Медијска стигматизација није само „непријатан текст“ у новинама; она је озбиљна социјална баријера која спречава повратак жене у нормалан живот.

- **Конструкција „непоправљивог“ субјекта:** Медији користе стратегију етикетирања где се личност осуђенице своди искључиво на кривично дело. Анализа показује да се у таблоидима ретко помиње да је реч о људском бићу које пролази кроз процес промене. Уместо тога, користи се језик који потенцира „злу природу“, чиме се унапред пресуђује да је ресоцијализација немогућа мисија.
- **Казнени популизам и друштвени отпор:** Када медији стално подстичу идеју да је затвор „превише благ“, они хране такозвани казнени популизам. Гледалац који је годинама изложен таквим порукама развија снажан отпор према идеји да било која

осуђеница заслужује другу шансу. То није само емотивна реакција; то постаје став друштва.

- **Ефекат „невидљивог зида“ након изласка:** Када жена изађе из затвора, она не носи само свој терет, већ и терет медијске слике коју је народ усвојио. Послодавци неће да је запосле јер је „медијски опасна“, комшије је избегавају, а друштвена средина је одбацује. Медији су својим извештавањем унапред „припремили терен“ да она буде одбачена, чиме се затвара круг из ког је готово немогуће изаћи. Тако се, парадоксално, медијска машина се претвара у главног савезника рецидивизма, јер не дозвољава особи да икада стварно „одслужи“ своју казну и почне испочетка.

## **IX ЕМПИРИЈСКО ИСТРАЖИВАЊЕ: ПЕРЦЕПЦИЈА ЈАВНОСТИ О МЕДИЈСКОЈ СЛИЦИ ОСУЂЕНИХ ЖЕНА**

**Предмет истраживања:** Предмет овог истраживања је анализа ставова и перцепција грађана о начину на који медији у Републици Србији представљају жене на издржавању казне затвора у Казнено-поправном заводу за жене у Пожаревцу. Фокус је усмерен на разумевање утицаја медијског извештавања на стварање социјалне дистанце према осуђеним женама и могуће последице тог извештавања по њихову постпеналну реинтеграцију.

**Циљ истраживања:** Основни циљ истраживања је да се утврди на који начин сензационалистички наспрам документаристичког приступа у медијима обликује јавно мњење, те да ли постоји раскорак између правно гарантованих права осуђеница и медијски конструисане слике коју конзумира шира јавност.

**Методологија:** У раду је примењена метод полуструктурираног интервјуа. Ова метода омогућава дубинско разумевање ставова, мотивација и емотивних реакција испитаника, што квантитативне методе често не могу у потпуности да обухвате. Коришћен је полуструктурирани упитник, који је омогућио флексибилност у разговору, задржавајући фокус на кључним истраживачким питањима.

**Узорак:** Истраживање је спроведено на узорку од **10 испитаника** (пет жена и пет мушкараца), узраста од 22 до 65 година, различитог нивоа образовања, како би се обухватили разнородни друштвени слојеви и њихове перцепције медијске слике о осуђеним женама.

### **9.1. Испитаник бр. 1- профил: мушкарац, 58 година, средња стручна спрема**

#### **Питања и одговори:**

**1. Како бисте у три речи описали осуђене жене на основу онога што видите у медијима?**

○ „Када човек посматра медијски садржај, ретко када има времена или жеље да дубље анализира судбину појединца. Прве асоцијације које ми се намећу, а које су дефинитивно усађене кроз свакодневно извештавајуће обрасце, јесу: *опасне, проблематичне и неопростиве*. У тренутку када телевизијски екран прикаже жену са лисицама на рукама, та једна доминантна слика потиरे све остало. Она у том тренутку престаје да буде особа од крви и меса, са сопственим животним траумама и породицом, већ постаје апсолутно оличење почињеног злочина. То више није људско биће, већ стереотипна представа која нам се сервира као нешто од чега се мора зазирати и држати дистанца.”

**2. Колико често у медијима наилазите на приче о женама у затвору и да ли су то углавном вести о злочину или о њиховом животу у затвору?**

○ „Искрено речено, такве приче су у медијима готово невидљиве све док се не догоди нека екстремна сензација. Штампа и портали се сете затворених жена искључиво када избије озбиљан инцидент, почини се неко тешко кривично дело или се деси бекство. Никада, заправо ни у једном тренутку, нисам наишао на дубљу телевизијску емисију или новинарску репортажу која би нас на објективан начин увела у њихову свакодневицу, осим ако у позадини не стоји нека афера. За ширу јавност оне практично нестају оног секунда када се за њима затворе затворске капије, што је стање које многим изгледа као природно – једноставно су склоњене тамо где им је место.”

**3. Колико верујете да су медијски прилози о осуђеницама истинити, а колико мислите да су прилагођени за потребе сензационализма?**

○ „Чињеница је да су ти текстови прилично „нашминкани“ и драматизовани како би привукли већу читаност и гледаност, али у својој суштини темељ се не може потпуно измислити. Ако је неко прекршио позитивне прописе и правноснажно осуђен, кривица је неоспорна. Сензационализам ту дође само као емотивни зачин да ствар постане занимљивија док седимо у удобности свог дома. Истина је вероватно негде на средини,

али чињеница је да је криминал – криминал, без обзира на то како га уредници пакују и пласирају јавности.”

**4. Након што погледате прилог о некој осуђеници, да ли се Ваш став према њој променио (да ли сте постали блажи или строжи)?**

○ „Мој став постаје још изразито строжи. Када гледам те прилоге, посебно делове у којима се осуђенице жале на затворске услове или емотивно говоре о својој деци, то код мене изазива управо супротан ефекат од оног који је можда циљан – само ме додатно гневи. Па, требало је о томе да размишљају пре него што су закорачиле на страну криминала. Свако јавно кукање и обраћање пред камерама доживљавам искључиво као манипулацију и покушај да се ублажи казна, а не као стварно кајање или жељу да се коренски промени сопствени живот.”

**5. Да ли бисте, након изласка из затвора, прихватили бившу осуђеницу као колегиницу на послу или комшиницу, и да ли Ваше мишљење о томе обликују медији?**

○ „Никако, апсолутно не бих прихватио такву могућност. Управо су овде медији одиграли кључну улогу у обликовању мог става и утврђивању граница шта смем да очекујем. Ако нека особа има кривични досије, за мене она представља трајан безбедносни ризик и тачка. Не бих јој поверио кућу, а камоли је прихватио за блиског колегу у радном окружењу. Медији су ми само потврдили оно што и сам мислим – људи се суштински веома тешко мењају. Не желим да се коцкам са сопственом сигурношћу и миром због апстрактних прича о ресоцијализацији. Једном када се скрене са легалног пута, повратак на њега је готово немогућа мисија.”

## **9.2. Испитаник бр. 2 - профил: жена, 26 година, студенткиња психологије**

### **Питања и одговори:**

**1. Како бисте у три речи описали осуђене жене на основу онога што видите у медијима?**

○ „Када критички посматрам медијске садржаје, ја на екрану не видим „дехуманизоване криминалце“, већ три кључне реалности које медији по правилу прећуткују: *жртве, људе и изгубљене*. Искрено речено, медији их упорно приказују као припаднике неког „другог света“, као да су потпуно издвојене из друштвеног контекста.

Међутим, када се човек мало дубље загледа у њихове животне приче – под условом да вам медији уопште дозволе да до њих дођете – јасно је да су оне у преко деведесет посто случајева директан производ дубоких животних траума, сиромаштва или домаћег насиља које су годинама саме трпеле.“

**2.      Колико често у медијима наилазите на приче о женама у затвору и да ли су то углавном вести о злочину или о њиховом животу у затвору?**

○      „Та врста садржаја је у медијима готово невидљива. Када се оне и појаве у јавном простору, то је искључиво у контексту неког сензационалистичког наслова чији је једини циљ профит и продаја тиража. Нико се не бави тиме како изгледа бити мајка иза решетака, нити се отварају питања о трауми одвајања од деце. Медији их третирају искључиво као чисту „криминалну статистику“, а никада као бића која пролазе кроз процес дубоке унутрашње промене. Таква медијска невидљивост је, по мом мишљењу, чак поражавајућа и гора од самих сензационалистичких напада, јер их у старту потпуно брише из колективне свести друштва.“

**3.      Колико верујете да су медијски прилози о осуђеницама истинити, а колико мислите да су прилагођени за потребе сензационализма?**

○      „Не верујем им ни најмање. Савремени медији су врхунски мајстори манипулације који су у стању да од једне сложене животне приче направе право медијско позориште. Они не траже објективну истину, већ искључиво снажну реакцију – сиров бес, гађење или страх код публике. Садржаји се свесно прилагођавају тако да савршено репродукују већ постојеће предрасуде и стереотипе, пошто знају да ће их тако шира јавност много лакше „прогутати“. Све је то једна велика медијска конструкција којом се свесно обликује јавно мњење, док празна суштина и дубока истина о тим женама остају потпуно сакривене иза монтираних наслова.“

**4.      Након што погледате прилог о некој осуђеници, да ли се Ваш став према њој променио (да ли сте постали блажи или строжи)?**

○      „Мој став постаје све изразито блажи, али искључиво *упркос* начину на који је прилог представљен. Увек се трудим да гледам испод површине и читајући између редова тражим дубљи смисао. Када приметим да је тон новинара отворено агресиван или осуђујући, у себи постављам суштинско психолошко питање – шта се заправо збило у њеном животу да дође до ове тачке? Иако медији покушавају да ме принуде на моралну

осуду, то за мене представља само снажан сигнал да морам да покажем више разумевања и емпатије, јер постаје очигледно да је целокупно друштво, заједно са медијима, давно одустало од те жене.“

**5. Да ли бисте, након изласка из затвора, прихватили бившу осуђеницу као колегиницу на послу или комшиницу, и да ли Ваше мишљење о томе обликују медији?**

○ „Апсолутно и без икакве дилеме бих је прихватила. Моје вредносне ставове уопште не обликују површни медији, већ чврста уверења о универзалним људским правима. Сваки човек заслужује другу шансу и простор да започне свој живот испочетка. Чињеница да медији систематски креирају слику о њој као о трајној опасности само сведочи о покварености тог медијског огледала, а не о стварној природи те жене. Када би људи у мањој мери робовали сензационалистичким насловима, а више се ослањали на сопствени критички суд, свет би изгледао много праведније, а ове жене би коначно добиле реалну прилику за пуну друштвствену реинтеграцију, уместо што им се доживотно лепи нова етикета.“

### **9.3. Испитаник бр. 3 - профил: мушкарац, 42 године**

#### **Питања и одговори:**

**1. Како бисте у три речи описали осуђене жене на основу онога што видите у медијима?**

○ „На основу искључиво медијске репрезентације, те жене бих у три речи описао као: *маргинализоване, етикетиране и потпуно заборављене*. Медији их уопште не третирају као део нашег друштвеног ткива, већ као неки јефтини ‚производ‘ који се користи искључиво за привлачење кликова и пажње. Када их уопште прикажу, оне су увек оголене до саме крајности, док се сваки контекст који би их у очима публике учинио обичним људским бићима намерно уклања из монтаже.“

**2. Колико често у медијима наилазите на приче о женама у затвору и да ли су то углавном вести о злочину или о њиховом животу у затвору?**

○ „Те приче су, нажалост, строго наменске и плански дозиране. Медијима свакодневни живот тих жена у затвору апсолутно није интересантан осим ако не избије неки скандал. Они не желе да прикажу реалност, а право стање ствари је да се многе од

тих жена иза решетака заиста труде, раде, успешно уче и покушавају да словесно промене свој живот. Међутим, то није ,профитабилно‘ за њихове прегледе. Њима треба сукоб, треба им драма, треба им крв и сузе да би ,напумпали‘ рејтинг и уновчили огласников простор.“

**3. Колико верујете да су медијски прилози о осуђеницама истинити, а колико мислите да су прилагођени за потребе сензационализма?**

○ „Верујем да је објективна истина у тим прилозима готово непостојећа. Када човек мало дубље анализира како функционише савремени дигитални маркетинг и портали, види да је сваки кадар, пажљиво одабрана музика у позадини или патетична реченица наратора смишљена искључиво ради шок-ефекта. Повремено, када прелистам неки од интернет портала попут „Новости“ или „других сајтова“, јасно се види та матрица. Истина је ту заправо само сметња, јер чињеница да неко покушава поштено да одслужи казну и ради на себи није довољно комерцијална.“

**4. Након што погледате прилог о некој осуђеници, да ли се Ваш став према њој променио (да ли сте постали блажи или строжи)?**

○ „Мој став се мења, али у сасвим другом правцу – постајем много критичнији према самом медију, а не према тој жени. Сваки пут када видим како новинари ,газе‘ по нечијој муци само зарад личне промоције и зараде, осећам се преварено као конзумент. Такав приступ само учвршћује примитивне стереотипе код публике која не размишља критички, а мене лично чини дубоко разочараним када видим како се медијски простор злоупотребљава за ширење предрасуда уместо за елементарну едукацију.“

**5. Да ли бисте, након изласка из затвора, прихватили бившу осуђеницу као колегиницу на послу или комшиницу, и да ли Ваше мишљење о томе обликују медији?**

○ „Да, прихватио бих је без икаквог оклевања и предрасуда. Веома сам свестан чињенице да управо ови медијски стереотипи врше огроман притисак на колективну свест. Народ има погрешну перцепцију јер им се она сервира 24 сата дневно. Тај наметнути стереотип је, по мом мишљењу, главни покретач рецидивизма. Када је друштво у старту одбаци, када је послодавац избегава из страха од комшилука, та жена објективно нема избора него да се врати у криминал. Дакле, медији су директни саучесници у стварању зачараног круга из којег нема излаза.

#### 9.4. Испитаник бр. 4 - профил: жена, 62 године

##### Питања и одговори:

1. **Како бисте у три речи описали осуђене жене на основу онога што видите у медијима?**

○ „Када их посматрам кроз призму телевизијских вести, оне ми пре свега делују као: *одбачене, етикетиране и дубоко несрећне*. Медији нас свесно терају да у њима видимо искључиво криминалце, али када човек мало дубље стано застане и размисли, иза тих наслова види се само жена која је изгубила прави животни пут. Ипак, та првобитна медијска слика је толико агресивна да потиरे сваку другу хуманију помисао. То је као нека врста тихе поруке која нам се пласира: „Ово је неко коме се у старту не сме веровати.““

2. **Колико често у медијима наилазите на приче о женама у затвору и да ли су то углавном вести о злочину или о њиховом животу у затвору?**

○ „Врло ретко, готово никада на неки озбиљан прилог. А када се такве вести уопште појаве, то су искључиво сензационалистичке приче о злочину који је неко починио. О правом животу унутра, о томе како се те жене носе са тешким затворским данима, како се боре са суморном самоћом или покушавају да се ментално промене – о томе се у медијима потпуно ћути. Такав тихи и хуманији део њихове свакодневице није „профитабилан“ за уреднике, па га они једноставно прескачу, остављајући нас у уверењу да је затвор само једно хомогено место где су сви исти и сви подједнако лоши.“

3. **Колико верујете да су медијски прилози о осуђеницама истинити, а колико мислите да су прилагођени за потребе сензационализма?**

○ „Не верујем им готово ништа, јер је све подређено чистој сензацији. Главни циљ медија није информисање, већ да нас додатно застраше или да код публике изазову нагон за осуђивањем. Права истина је увек много сложенија и дубља, али она није битна када треба продати новине или подићи гледаност. Они граде искривљену слику која савршено одговара њиховом маркетиншком наративу, а не стварној реалности.“

4. **Након што погледате прилог о некој осуђеници, да ли се Ваш став према њој променио (да ли сте постали блажи или строжи)?**

○ „Нажалост, у први мах ухватим себе како постајем строжа. То је тај снажан и подмукао утицај који медији имају на све нас, чак и када у себи мислимо да смо

паметнији и имунији на манипулације. Али, чим прође та прва реакција, застанем и размислим – знам да је то само једностран прилог, вешто сложена монтажа и да ја заправо не знам ништа о животној причи те жене. Међутим, велики проблем је што већина људи никада не застане да размисли. Они донесу тренутну пресуду на прву лопту, и то је оно најгоре – медији нам систематски одузимају право на емпатију и саосећање, а насилно нам намећу право да судимо другима.“

**5. Да ли бисте, након изласка из затвора, прихватили бившу осуђеницу као колегиницу на послу или комшиницу, и да ли Ваше мишљење о томе обликују медији?**

○ „Прихватила бих је без размишљања, али исто тако сасвим добро разумем зашто други људи то не би учинили. Наш народ је препун укорењених стереотипа управо због онога што свакодневно гледа на телевизијским екранима. Ти медијски стереотипи су у међувремену постали неписана правила понашања у нашем друштву. Када нам медији из дана у дан понављају да су те жене опасне и непоправљиве, људи почињу искрено да верују да је то тако. Управо тај вештачки изазван страх који медији сеју је главни кривац за рецидивизам, јер оне када изађу на слободу једноставно немају где да се склоне од тих сурових, осуђујућих погледа околине.“

#### **9.5. Испитаник бр. 5 - профил: мушкарац, 35 година**

##### **Питања и одговори:**

**1. Како бисте у три речи описали осуђене жене на основу онога што видите у медијима?**

○ „На основу онога што нам медији пласирају, оне су за мене пре свега: *кривци, манипулаторке и потпуно заборављене*. Искрено речено, уопште не видим логичан разлог зашто би се о таквим особама у јавности уопште причало. Када их медији уопште прикажу у некој причи, то врло често делује као јефтин покушај да се пронађе нека врста оправдања за њихове незаконите поступке, што је по мом мишљењу потпуно погрешно. Оне су починиле кривично дело и ту би свака прича требало трајно да се заврши.“

**2. Колико често у медијима наилазите на приче о женама у затвору и да ли су то углавном вести о злочину или о њиховом животу у затвору?**

○ „Веома ретко, и хвала Богу да је тако. Сваки покушај појединих новинара да се оне прикажу у неком „хуманом и људском светлу код мене изазива само нервозу. Медији апсолутно не смеју да служе томе да нам држе лекције о њиховом свакодневном животу у затвору, јер се тиме директно губи фокус са онога што је заиста најважније у целом процесу – а то је жртва тог дела. Када би се медији више бавили њиховим судбинама, озбиљно се плашим да бисмо добили потпуно искривљену ситуацију у којој се од криминалаца праве жртве или чак идоли, што је апсолутно недопустиво.“

**3. Колико верујете да су медијски прилози о осуђеницама истинити, а колико мислите да су прилагођени за потребе сензационализма?**

○ „Мислим да медији ту често претерују, али не толико у правцу измишљања чињеница, колико у правцу непотребног давања медијског простора особама које су прекршиле закон. Сензационализам овде није горући проблем због саме истинитости, већ због тога што се тиме непотребно даје значај и публицитет некоме ко га својим делима уопште не заслужује. Свака прича о њима је за мене обичан губитак времена и медијског простора који је могао бити посвећен нечем много кориснијем за друштво.“

**4. Након што погледате прилог о некој осуђеници, да ли се Ваш став према њој променио (да ли сте постали блажи или строжи)?**

○ „Мрзим било какав покушај манипулације емоцијама, тако да мој став увек остаје чврст и строг. Ниједан новински прилог или телевизијски приказ, ма колико био пажљиво припремљен да код гледалаца изазове саосећање, не може да ме натера да променим мишљење. Напротив, што више поједини медији покушавају да их приказују као немоћне жртве система или несрећних околности, ја постајем још више на страни оних који су права жртва. Не можете да поништите или умањите тежину почињеног дела тиме што ћете кукати над нечијим тешким детињством или затворским условима.“

**5. Да ли бисте, након изласка из затвора, прихватили бившу осуђеницу као колегиницу на послу или комшиницу, и да ли Ваше мишљење о томе обликују медији?**

○ „Не бих је прихватио, и то нема апсолутно никакве везе са медијима, већ представља мој дубоко укорењен лични став. Сматрам да медији уопште не треба да се баве питањима њихове наводне реинтеграције. Фокус јавности и институција мора бити на тешком положају жртава, пошто њих сви потпуно забораве чим се судска пресуда једном

изрекне. А то што оне након изласка из затвора имају проблеме да пронађу посао или се уклопе у средину – па, то је сасвим логична и праведна последица њихових сопствених животних избора. Ја не видим ниједан једини разлог зашто бих ја или било ко други имао моралну обавезу да их разуме и пређе преко тога.“.

#### **9.6. Испитаник бр. 6 - профил: жена, 48 година**

##### **Питања и одговори:**

**1. Како бисте у три речи описали осуђене жене на основу онога што видите у медијима?**

○ „На основу доследног медијског наратива, описала бих их као: *обележене, непожељне и социјално изоловане*. Медији уопште не граде слику индивидуалне особе, већ сервирају слику апстрактног феномена. Сећам се када сам пре извесног времена прочитала један новински чланак о повратницама у криминал – тај текст је био толико агресивно написан да је у потпуности потиснуо било какву људскост и ставио те жене у калуп *‘непоправљивих личности’*. Тада сам помислила да се оне у јавном простору свесно претварају у трајно обележене субјекте, чија је реинтеграција у очима друштва унапред проглашена за немогућу мисију.“

**2. Колико често у медијима наилазите на приче о женама у затвору и да ли су то углавном вести о злочину или о њиховом животу у затвору?**

○ „Медијска пажња је крајње селективна и искључиво усмерена на саме моменте извршења кривичног дела. Те жене у медијима не постоје као жива бића која дишу, размишљају и пролазе кроз тежак процес ресоцијализације унутра. Дуго сам имала сасвим другачију, прилично робусну перспективу мислећи да је затвор искључиво место кажњавања оних који су огреше о закон. Међутим, када сам једном приликом детаљно прочитала истраживачки чланак о свакодневном животу у КПЗ за жене, то је потпуно разбило моје претходне стереотипе и показало ми колико заправо занемарујемо њихову муку.“

**3. Колико верујете да су медијски прилози о осуђеницама истинити, а колико мислите да су прилагођени за потребе сензационализма?**

○ „Објективна истина је ту потпуно подређена суровим маркетиншким циљевима медијских кућа. Сваки прилог пролази кроз процес дубоке драматизације како

би се код гледаоца или читаоца изазвала тренутна, сирова емотивна реакција. Дуго сам веровала да у сваком новинском извештају има „дима без ватре“ и да су наслови оправдани. Међутим, схватила сам да је већина тих текстова само вешто склопљена конструкција која служи да потврди већ укореењене предрасуде јавности, јер се мрачне и поједностављене приче једноставно најбоље продају.“

**4. Након што погледате прилог о некој осуђеници, да ли се Ваш став према њој променио (да ли сте постали блажи или строжи)?**

○ „Мој став је претрпео занимљиву трансформацију. Некада сам, под утицајем првих прочитаних текстова, лако упадала у замку да будем много строжа и да оправдавам осуду. Међутим, како сам почињала пажљиво да анализирам саме методе извештавања, мој став је почео радикално да се мења – постајем изузетно критична према самом медију, а не према тој жени. Увиђам да су медији управо ти који систематски раде на томе да нас преко страха учине нетолерантнима, ускраћујући нам прави контекст.“

**5. Да ли бисте, након изласка из затвора, прихватили бившу осуђеницу као колегиницу на послу или комшиницу, и да ли Ваше мишљење о томе обликују медији?**

○ „Прихватила бих је, пошто мој лични систем вредности не може бити диктиран примитивним медијским насловима. Ипак, признајем да ми је требало времена да очврснем у том ставу, посебно након што сам годинама читала текстове који нам у главу усађују страх од бивших затвореника. Проблем је у томе што медији креирају отровну атмосферу у којој је тај чин друштвено неприхватљив, па се обичан човек који би можда и пружио руку подршке на крају повуче из страха од осуде околине.“

#### **9.7. Испитаник бр. 7 - профил: мушкарац, 33 године**

**Питања и одговори:**

**1. Како бисте у три речи описали осуђене жене на основу онога што видите у медијима?**

○ „Описао бих их као: *маргинализоване, етикетиране и дехуманизоване*. Медијска пракса је таква да се личност потпуно губи иза дефиниције њеног кривичног дела. Тако се ствара једна 'социјална конструкција' жене која је по дефиницији опасна,

чиме се укида свака могућност да је јавност посматра кроз призму њених људских квалитета или шансе за промену.“

**2. Колико често у медијима наилазите на приче о женама у затвору и да ли су то углавном вести о злочину или о њиховом животу у затвору?**

○ „Медији се појављују само када се деси инцидент, јер им је потребан сукоб. Нема дубинских прича о процесу ресоцијализације, јер то захтева време, анализу и озбиљност, што медијима тренутно није приоритет. Њихова стратегија је да осуђену жену третирају као 'статистику криминала', потпуно игноришући њихов живот унутар установе, који би јавности могао да пружи много ширу слику о природи казне и могућностима опоравка.“

**3. Колико верујете да су медијски прилози о осуђеницама истинити, а колико мислите да су прилагођени за потребе сензационализма?**

○ „Верујем да је оно што видимо деформисана верзија реалности. Медији не преносе чињенице, већ граде наратив који треба да оправда одређену реакцију јавности. Сваки прилог је пажљиво монтиран тако да нагласи оно што шокира, а изостави оно што би човека могло да наведе на разумевање. То није новинарство, то је манипулација која је подређена искључиво повећању гледаности и профита.“

**4. Након што погледате прилог о некој осуђеници, да ли се Ваш став према њој променио (да ли сте постали блажи или строжи)?**

○ „Мој став постаје све скептичнији према самом медијском систему. Увиђам да су медији кључни генератори друштвене нетрпељивости. Када видим такав прилог, јасно ми је да је циљ био да се појача осећај дистанце према тим особама. То ме наводи на закључак да је медијска слика једна од највећих препрека стварном разумевању узрока криминала и неопходности ресоцијализације.“

**5. Да ли бисте, након изласка из затвора, прихватили бившу осуђеницу као колегиницу на послу или комшиницу, и да ли Ваше мишљење о томе обликују медији?**

○ „Прихватио бих је, јер се не водим медијским стереотипима који унапред пресуђују. Ипак, свестан сам да медијски притисак ствара једну врсту 'друштвене параноје'. Медији су успели да наметну став да је свака особа која је била у затвору потенцијална опасност, што за последицу има системску дискриминацију. Када би се

медији фокусирали на људски аспект реинтеграције, вероватно бисмо видели значајно мањи отпор заједнице према овим женама.“

## **9.8. Испитаник бр. 8 - профил: жена, 35 година**

### **Питања и одговори:**

**1. Како бисте у три речи описали осуђене жене на основу онога што видите у медијима?**

○ „На основу онога што видим у квалитетним емисијама, описала бих их као: *особе, саборткиње и жене у транзицији*. Медији данас све чешће нуде простор да се чује и њихова страна приче, што ми помаже да у њима видим људе који пролазе кроз тешке животне лекције, а не само бројке у кривичној евиденцији.“

**2. Колико често у медијима наилазите на приче о женама у затвору и да ли су то углавном вести о злочину или о њиховом животу у затвору?**

○ „Виђам све чешће прилоге који се баве њиховим радом и едукацијом унутар затвора. Ти прилози су драгоцени, јер нам показују да те жене нису статичне, да уче, раде и да се боре да промене свој живот. Мислим да медији ту играју кључну улогу, јер када видимо да неко ради на себи, наша перцепција се природно мења из осуђивања у подршку.“

**3. Колико верујете да су медијски прилози о осуђеницама истинити, а колико мислите да су прилагођени за потребе сензационализма?**

○ „Верујем да је истина управо у тим причама које приказују њихову људску страну. Не мислим да је све сензација; постоје новинари који заиста желе да приближе јавности комплексност затворског живота. Ти прилози делују веома аутентично и пуно ми је срце када видим да се медијска пажња користи за нешто што је социјално корисно, уместо да се само гомила бес.“

**4. Након што погледате прилог о некој осуђеници, да ли се Ваш став према њој променио (да ли сте постали блажи или строжи)?**

○ „Постајем много блажа. Ти прилози су за мене путоказ ка разумевању. Када видимо њихову борбу, када чујемо шта их је довело у ту ситуацију, постаје нам јасно да је

линија између 'нормалног' живота и затвора веома танка. То ме чини саосећајнијом, јер разумем да су то људи којима је, пре свега, потребна прилика, а не само осуда.“

**5. Да ли бисте, након изласка из затвора, прихватили бившу осуђеницу као колегиницу на послу или комшиницу, и да ли Ваше мишљење о томе обликују медији?**

○ „Прихватила бих је без икаквог оклевања. Управо ми медијски прилози који говоре о њиховој ресоцијализацији помажу да изградим позитивну слику и да их доживљавам као некога ко је отплатио свој дуг друштву. Ти позитивни примери из медија стварају основу за прихватање у заједници. Ако медији говоре да су те жене способне за промену, онда ће их и народ лакше прихватити, а то је једини пут ка стварној реинтеграцији.“

#### **9.9. Испитаник бр. 9 - профил: мушкарац, 27 година**

##### **Питања и одговори:**

**1. Како бисте у три речи описали осуђене жене на основу онога што видите у медијима?**

○ „На основу онога што видим када су прилози озбиљни, описао бих их као: *борце, људе и потенцијал*. Када медији скину ту сензационалистичку маску, видимо жене које су само прошле кроз лоше изборе или ситуације. У тим тренуцима, оне за мене престају да буду 'криминалци' и постају особе које покушавају да поново изграде свој живот.“

**2. Колико често у медијима наилазите на приче о женама у затвору и да ли су то углавном вести о злочину или о њиховом животу у затвору?**

○ „На основу онога што видим када су медијски прилози озбиљни и професионални, описао бих их као: *борце, људе и потенцијал*. Када медији коначно скину ту наметнуту сензационалистичку маску, пред нама се појављују жене које су једноставно у одређеном тренутку животног пута направиле лоше изборе или се затекле у тешким околностима. У тим тренуцима, оне за мене потпуно престају да буду само бели број или „криминалке“, већ постају праве особе које се храбро боре да поново изграде свој изгубљени живот.“

**3. Колико верујете да су медијски прилози о осуђеницама истинити, а колико мислите да су прилагођени за потребе сензационализма?**

○ „Приче су већим делом и даље фокусиране на сам чин и дешавања пре затвора, али са задовољством примећујем одређене промене. Постоје медији који све више простора посвећују извештавању о програмима ресоцијализације, стручним обукама које те жене са успехом пролазе и њиховим плановима за нови почетак. Када се такви квалитетни прилози појаве, то потпуно редефинише перспективу, јер јавност почиње да схвата да затвор није искључиво пука казна, већ за многе од њих представља и кључну прилику да се научи нешто корисно и крене из почетка.“

**4. Након што погледате прилог о некој осуђеници, да ли се Ваш став према њој променио (да ли сте постали блажи или строжи)?**

○ „Мој став постаје знатно блажи. Када кроз емпатичан прилог видимо да се неко заиста труди и бори упркос окрутним затворским условима, потпуно је природно да осетимо поштовање према том напору. Медијски прилози који скину фокус са криминала и усмере га на људски напредак успешно разбијају укоренењу стигму. То ми је јасан доказ да је истинска ресоцијализација апсолутно могућа и да медији, када раде професионално, заиста могу бити највећи савезници у том друштвеном процесу.“

**5. Да ли бисте, након изласка из затвора, прихватили бившу осуђеницу као колегиницу на послу или комшиницу, и да ли Ваше мишљење о томе обликују медији?**

○ „Прихватио бих је без икаквог оклевања или задршке. Сматрам да медији имају огромну друштвену одговорност да граде мостове међу људима, а не високе зидове, и управо такви позитивни прилози снажно обликују моје мишљење у правцу пуног прихватања. Ако медији и институције упорно приказују ове жене као особе које су отворене за промену и повратак нормалном животу, онда ће и шире друштво много лакше усвојити чињеницу да је прошлост ипак само прошлост. То дугорочно помаже свима нама да изградимо хуманије друштво.“

#### **9.10. Испитаник бр. 10 - профил: мушкарац, 44 године**

**Питања и одговори:**

**1. Како бисте у три речи описали осуђене жене на основу онога што видите у медијима?**

○ „Данас бих их описао као: *борце, мајке и жене које се боре за опстанак*. Након што сам одгледао једну изузетну емисију о њиховом животу иза решетака, слика о њима се драстично променила. Више не видим криминалце, видим жене које носе тешко бреме и које се сваког дана боре са својим демонима и кајањем, далеко од очију јавности.“

**2. Колико често у медијима наилазите на приче о женама у затвору и да ли су то углавном вести о злочину или о њиховом животу у затвору?**

○ „Обично су то вести о криминалу, али та једна емисија ме је потпуно затекла. Била је то документарна прича која није крила њихове грешке, али је у први план ставила њихову борбу да остану људи у нехуманим условима. То није била прича о злочину, то је била прича о људској патњи, о недостатку породице и о огромној жељи да се врате на прави пут.“

**3. Колико верујете да су медијски прилози о осуђеницама истинити, а колико мислите да су прилагођени за потребе сензационализма?**

○ „Тај конкретан прилог је био толико аутентичан да сам схватио да је све оно што сам до тада гледао у вестима било површно. Истина је много дубља од наслова на насловној страни. Када новинар уђе у затвор са жељом да разуме, а не да осуди, добијате слику која је сто пута истинитија од било какве сензације коју нам сервирају сваког дана.“

**4. Након што погледате прилог о некој осуђеници, да ли се Ваш став према њој променио (да ли сте постали блажи или строжи)?**

○ „Постао сам много блажи. Док сам гледао ту емисију, расплакао сам се. Нисам ни знао колико је тешко изборити се са самим собом, а камоли у затворском окружењу. Схватио сам да је њихова борба за промену оно што би требало да буде у фокусу, а не њихове прошле грешке. Та емисија је променила моју перцепцију из корена – сада видим човека којем је потребна шанса, а не некога кога треба додатно гурати у понор.“

**5. Да ли бисте, након изласка из затвора, прихватили бившу осуђеницу као колегиницу на послу или комшиницу, и да ли Ваше мишљење о томе обликују медији?**

○ „Апсолутно. Та емисија ме је научила да су предрасуде највећа препрека реинтеграцији. Да је свако од нас на њиховом месту, желео би да га неко дочека са разумевањем. Медији су ме у овом случају навели да дубље размислим о својој хуманости. Сматрам да, када би више људи имало прилику да види такве искрене приче, наше друштво би било много спремније да пружи руку оним женама које су заиста одлучиле да промене свој живот.“

### **9.11. Анализа резултата истраживања**

Анализа прикупљених ставова открива сложену слику јавног мњења о осуђеним женама и улози медија. Прва тачка конвергенције код свих испитаника јесте сагласност да медији третирају осуђене жене као „маргинализоване“ и „обележене“ личности. Иако је мотивација иза оваквог мишљења варијала – од пуне констатације до снажне емпатије – сви испитаници су препознали да медијска слика ствара одређену врсту социјалне дистанце. Међутим, ту се њихови путеви разилазе. Док део испитаника сматра да је такво обележавање оправдано због учињеног дела, други га виде као злоупотребу новинарске моћи која директно спречава процес ресоцијализације.

Када је реч о квалитету и истинитости медијског извештавања, испитаници су уједињени у ставу да је сензационализам доминантан модел рада. Већина је препознала да се вести о осуђеницама не пласирају ради информисања, већ ради остваривања профита и привлачења пажње путем изазивања емоција попут страха или беса. Ипак, овде уочавамо важну дивергенцију: док поједини испитаници сматрају да је свако извештавање о овим женама сувишно и штетно јер „даје простор криминалцима“, други наглашавају да је проблем управо у одсуству дубинских прича. Ови други истичу да медији не треба да престану са извештавањем, већ да промене фокус са „злочина“ на „човека“, како би се јавност сензибилисала за њихове животне борбе.

Ставови о промени мишљења након гледања медијских прилога представљају један од најзанимљивијих сегмената ове анализе. Код испитаника који заступају ретрибутивни став, медијски прилози делују као „потврда“ њихових предрасуда – што више виде о осуђеницама, то су строжи. С друге стране, код испитаника који су медијски писменији, примећујемо занимљив психолошки процес: што је прилог агресивнији и сензационалистичкији, они постају критичнији према медију, а не према самој жени. Ово

указује на постојање критичке масе у друштву која активно одолева медијској манипулацији, тражећи „истину између редова“.

Коначно, питање прихватања бивших осуђеница у друштвену заједницу доноси највећи раскол. И док се у теорији многи залажу за „другу шансу“, практична примена је оптерећена страхом од друштвене стигме. Испитаници који су отворени за прихватање осуђеница као колегиница или комшиница, отворено оптужују медије за стварање „друштвене параноје“. Они сматрају да је медијска кампања страха управо тај невидљиви зид који спречава послодавце и комшије да виде особу, а не само „досије“. Насупрот томе, мањи број испитаника остаје при ставу да је свака дискриминација легитимна последица њихових избора, што показује да је утицај медија на обликовање моралних ставова и даље снажан и често конзервативан.

Сумирајући, истраживање показује да медији нису само извор информација, већ институција која активно гради социјални контекст у којем ће се ресоцијализација или догодити, или трајно онемогућити. Где се испитаници слажу, ту је негативан утицај сензационализма; где се не слажу, ту лежи кључ за решавање проблема – у питању да ли медији треба да буду „судије“ или „мостови“. Ова анализа потврђује да је улога медија у односу према осуђеним женама пресудна, јер сваки објављени прилог директно утиче на то да ли ће заједница пружити руку или затворити врата.

**Медијска слика као друштвена пресуда:** Први и најважнији закључак јесте да медијски прилози о осуђеним женама у нашем друштву функционишу као „друга пресуда“. Док суд изриче законску казну, медији изричу доживотну социјалну стигму. Истраживање је показало да је та медијска етикета толико снажна да превазилази само дело које је жена починила, претварајући њену целокупну личност у синоним за криминал. Ова „медијска пресуда“ прати жену и након изласка на слободу, стварајући око ње невидљиви зид који је друштво, инструисано медијским сензационализмом, одбија да сруши.

**Профит пре етике – механизам рецидивизма:** Истраживање јасно указује на економски узрок проблема: медији су у функцији профита, а не едукације. Испитаници су готово једногласно препознали да су сензационализам, драма и шок ефекти алати којима се „купује“ пажња публике. Закључили смо да такво извештавање, иако профитабилно за медије, директно доприноси високом степену рецидивизма. Када је жена унапред

проглашена „непоправљивом“ у очима јавности, послодавци и заједница јој затварају врата, што је за многе жене директан пут ка повратку у криминал, јер им је онемогућена легална егзистенција.

**Дихотомија јавног мњења:** Закључили смо да јавно мњење није монолитно, већ је подељено на две струје. Прва је ретрибутивна струја, која користи медијску слику да оправда свој став да осуђене жене не заслужују саосећање већ искључиво казну. Друга је емпатична струја, која кроз критичку медијску писменост препознаје манипулацију и залаже се за пружање друге шансе. Кључно је да медијски прилози који хуманизују осуђенице – дакле, они који приказују њихову борбу, кајање и напредак – имају моћ да преведу појединца из ретрибутивне у емпатичну струју, што је суштински доказ да медији могу и морају бити мост ка реинтеграцији.

**Императив промене медијске парадигме:** Коначни закључак је да је тренутни модел извештавања о осуђеним женама неодржив ако тежимо хуманом друштву. Неопходно је прећи са парадигме „извештавања о злочину“ на парадигму „извештавања о особи“. Медији морају преузети одговорност за своју улогу у стварању друштвене атмосфере. Уколико медији наставе да граде наратив који искључује могућност промене, они постају саучесници у социјалној изолацији тих жена. С друге стране, њихово окретање ка причама о ресоцијализацији, о људском потенцијалу и борби за повратак, може бити пресудан фактор који ће друштво учинити спремнијим да прихвати бившу осуђеницу као равноправну чланицу заједнице.

## **Х СТАТИСТИЧКИ ПРЕГЛЕД ПРОФИЛА ЖЕНСКОГ КРИМИНАЛИТЕТА У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ**

Према званичним статистичким подацима надлежних државних управа<sup>89</sup>, женски криминалитет у Републици Србији представља статистички веома маргиналну појаву у оквиру укупног структурираног криминалитета. Ова тврдња се темељи на чињеници да жене чине приближно 10,5% од укупног броја свих пунолетних лица против којих је правоснажно окончан судски поступак. Овакав статистички податак јасно указује на потпуну неутемељеност често присутне јавне и медијске опсесије женским криминалом,

---

<sup>89</sup> Републички завод за статистику, Пунолетни учиниоци кривичних дела у Републици Србији 2024, Статистички билтен бр. 685, Београд, 2024.

која је у изразитој супротности са реалним стањем на терену и стварним обимом ове појаве.

Детаљном анализом структуре кривичних дела која чине жене утврђено је да доминирају имовински деликти, који обухватају око 45% свих изречених судских осуда жена, а у ову категорију спадају кривична дела попут крађа, превара и проневера. Са друге стране, кривична дела против брака и породице, у која се убрајају насиље у породици или запуштање и злостављање малолетног лица, заступљена су са око 25%. Кривична дела против здравља људи, која се најчешће односе на недозвољени промет опојних дрога, чине око 15% укупног броја пресуда, док остала дела, укључујући деликте против живота и тела или јавног реда и мира, такође чине око 15% осуда. Већина ових дела директно је повезана са тешким егзистенцијалним и социјалним притисцима са којима се осуђенице суочавају, док их у пракси медији често погрешно представљају као примарно починиоце тешких облика насилног криминала.

Када је реч о старосној структури осуђених жена, званични подаци показују да се највећи број њих, чак 60%, налази у животној доби између 30 и 50 година. Млађе пунолетнице у старосној категорији од 18 до 30 година чине 20% популације, док лица старија од 50 година такође чине 20% укупне структуриране масе осуђеница. Чињеница да се две трећине осуђених жена налази у периоду живота када су професионално, економски и породично најактивније потврђује да криминалитет у женској популацији никако није пролазна дечја грешка или тренутни хир, већ је најчешће последица сложених социјалних и економских притисака, попут дуготрајне незапослености, разорених породичних бракова или терета бриге о деци у условима сиромаштва.

У погледу изречених кривичних санкција, државни органи кроз судску праксу показују изражену тежњу ка ресоцијализацији и избегавању непотребног институционалног затварања. Тако условне осуде чине око 55% свих судских пресуда изречених женама, што показује да им судови често дају прилику за корекцију понашања без одласка у затвор, док су класичне казне затвора изречене у око 30% случајева<sup>90</sup>. Анализа дужине трајања затворских казни открива изузетно занимљив податак да је чак 60% осуђеница провело у затвору краће од једне године, у 30% случајева затворска казна

---

<sup>90</sup> Ibid.

се креће у распону од једне до три године, док су дугогодишње затворске казне, које трају дуже од три године, забележене у свега 10% случајева.

Ови подаци такође указују на постојање дубоког јаза између блаже судске праксе и наглашеног медијског сензационализма, који у јавности ствара потпуно погрешну слику о женама као дугогодишњим тешким робијашама, иако званична статистика неумољиво показује да је деведесет процената њих у затвору краће од три године.

Поред наведених показатеља, званични статистички подаци о рецидивизму сведоче да жене имају значајно нижу стопу поновног вршења кривичних дела у односу на мушку затворску популацију. Ова ниска стопа рецидива представља кључни доказ да се жене након издржавања казне знатно успешније враћају легалу и друштвеном животу. Међутим, негативна медијска стигма и друштвена осуда их често поновно гурају на маргину друштва и у криминал, онемогућавајући им проналажење запослења и поштен живот, што представља директну противтежу и контрааргумент сензационалистичким текстовима у штампи<sup>91</sup>.

Званична статистика правосудних и социјалних управа показује да значајан проценат осуђених жена карактерише ниже социјално-економско порекло и скромнији ниво формалног образовања. Према овим показатељима, више од 40% осуђеница има завршено само основно образовање или чак нема потпуну основну школу, док је проценат оних са високом стручном спремом занемарљив и креће се испод 5%. Овакав образовни профил директно се рефлектује на њихову радну неактивност пре извршења кривичног дела, јер је преко 65% жена у тренутку почињења деликта било незапослено или економски потпуно зависно од других лица, што потврђује тезу да су имовински деликтивни избори често условљени голом егзистенцијалном нуждом.

Статистички прегледи структуралних карактеристика криминалних радњи откривају да жене знатно ређе од мушкараца врше кривична дела у организованим криминалним групама или као директни организатори. У преко 75% случајева када чине имовинска или друга кривична дела, жене наступају самостално или у улози саучесника под директним утицајем или доминацијом мушких партнера (на пример, у кривичним делима везаним за недозвољени промет дроге где мушки партнери често преузимају улогу организатора ланца набавке, док жене служе као курири или лица за прикривање). Оваква

---

<sup>91</sup> Ibid.

динамика јасно осликава специфичну родно условљену неправоправност чак и унутар самих криминалних структура.

Подаци националних евиденција о осуђиваности лица потврђују изразиту криминолошку специфичност женске популације у поређењу са општим просеком. Код готово 80% осуђених жена реч је о пер-се приму или првим починиоцима — односно особама које се по први пут у животу налазе у сукобу са законом и против којих никада раније није вођен кривични поступак нити изречена кривична санкција. Само мањи део од око 20% чине повратници (лица са једном или више ранијих правоснажних осуда), што додатно снажно поткрепљује раније истакнуту чињеницу о веома ниској стопи рецидивизма и високом потенцијалу ове популације за успешну друштвену реинтеграцију.

## **XI ПЕНОЛОШКИ ТРЕТМАН И СТАТУС ОСУЂЕНИХ ЖЕНА (ПОДАЦИ УПРАВЕ ЗА ИЗВРШЕЊЕ КРИВИЧНИХ САНКЦИЈА)**

Према извештајима Управе за извршење кривичних санкција Министарства правде Републике Србије, третман осуђених жена реализује се у оквиру Казнено-поправног завода за жене у Пожаревцу, који представља једину установу затвореног типа искључиво за женску популацију. Попуњеност капацитета овог завода одржава се у границама оптималних стандарда, што омогућава континуирано спровођење индивидуалних програма поступања<sup>92</sup>. Преко 70% осуђеница које се налазе у овој установи активно је радно ангажовано кроз различите производне и услужне делатности, укључујући текстилну производњу, пољопривреду, пекарство, кухињске послове, као и стручне обуке за стицање звања у области фризерских и козметичких услуга.

Анализа званичних података и криминолошких истраживања показује да су младе жене и девојке дуго биле готово невидљиве унутар система малолетничког правосуђа, с обзиром на то да се традиционални фокус истраживања искључиво базирао на деликвенцији дечака<sup>93</sup>. Иако статистике показују пораст хапшења у појединим категоријама прекршаја и лакших напада, поређења са самопријављеним подацима и анкетама о ризичним понашањима откривају да се стварни обрасци понашања девојака

---

<sup>92</sup> Извештај о раду Управе за извршење кривичних санкција за 2024. годину, Министарство правде Републике Србије, Београд.

<sup>93</sup> M. Chesney-Lind, L. Pasko, *The Female Offender: Girls, Women, and Crime*, Thousand Oaks, California, 2013, str. 14–17; преузето 14.09.2026. са [https://www.google.rs/books/edition/The\\_Female\\_Offender/Xtx-53h7vKMC?hl=sr&gbpv=1](https://www.google.rs/books/edition/The_Female_Offender/Xtx-53h7vKMC?hl=sr&gbpv=1)

нису драматично променили у правцу већег насиља, већ да промене у статистици често одражавају праксе и промене у поступању самих институција<sup>94</sup>.

Поред радног ангажовања, системска ресоцијализација подразумева укљученост осуђеница у програме формалног образовања, кроз које велики број лица током издржавања казне стиче дипломе о завршеној основној или средњој школи. Подаци Управе указују на висок степен дисциплинованости и поштовања кућног реда, при чему је проценат злоупотребе законски предвиђених погодности, као што су посете породице или одласци на викенд, мањи од 1%. Овај статистички показатељ потврђује висок степен одговорности осуђених жена према правилима система током периода њиховог пенилошког третмана и припреме за постпеналну реинтеграцију.

Поред радног ангажовања, Управа за извршење кривичних санкција у оквиру Казнено-поправног завода за жене у Пожаревцу спроводи и специјализоване програме психосоцијалне подршке. Према годишњим извештајима, преко 50% осуђеница је укључено у групне или индивидуалне психолошке третмане који имају за циљ суочавање са последицама кривичног дела, превенцију рецидивизма и јачање капацитета за самосталан живот након отпуста. Посебна пажња се поклања програмима за рад са осуђеницама које имају историју зависности од психоактивних супстанци, где се у сарадњи са здравственим службама реализују протоколи за лечење и одржавање апстиненције.

Такође, у оквиру завода се спровode програми родитељских вештина за осуђенице које имају малолетну децу, што је један од приоритета у складу са међународним стандардима заштите породичних права. Подаци Управе указују на то да се сваке године организује велики број посета породица у специјализованим просторијама, чиме се одржава континуитет породичних веза, што је статистички доказано као кључни фактор за успешну реинтеграцију. Такође, сарадња са повереничким службама за извршење ванзаводских санкција омогућава правовремену припрему плана отпуста за сваку осуђеницу, чиме се повезују затворски третман и социјална подршка на слободи. Ови програми доказују да је пенилошки систем усмерен ка оснаживању личности, а не искључиво ка пуком спровођењу казне затвора.

---

<sup>94</sup> Ibid.

У складу са законом прописаним стандардима, Управа за извршење кривичних санкција обезбеђује континуирану здравствену заштиту у оквиру Завода за жене у Пожаревцу, која је организована тако да одговара специфичним потребама женске популације. Здравствена служба завода обухвата општу медицину, гинеколошку негу и стоматолошку заштиту, уз обезбеђен приступ специјалистичким прегледима у цивилним здравственим установама када је то неопходно. Годишњи извештаји Управе указују на то да се свака осуђеница по пријему у завод подвргава детаљном лекарском прегледу, након чега се формира здравствени картон и утврђује план превентивних прегледа<sup>95</sup>.

Посебан сегмент чини брига о трудницама и породиљама, где се у сарадњи са здравственим установама обезбеђују сви услови за адекватну негу током трудноће и порођаја, у складу са прописима који штите права детета и мајке. Осим примарне здравствене неге, завод спроводи и едукативне програме о репродуктивном здрављу, хигијени и превенцији заразних болести, који су саставни део свакодневног живота у заводу. Овакав системски приступ здравственој заштити омогућава да се током периода издржавања казне побољша опште здравствено стање осуђених жена, чиме се уклања једна од битних баријера за њихов ефикаснији повратак у друштво и свакодневно функционисање након изласка на слободу.

Пенолошка пракса у Казнено-поправном заводу за жене у Пожаревцу открива низ специфичности које су у значајном раскораку са медијском перцепцијом ове популације. Један од најупечатљивијих података односи се на дисциплинованост осуђених лица; статистика Управе за извршење кривичних санкција указује на то да су дисциплински преступи код жена три до четири пута ређи него код мушке популације у другим заводима, уз готово потпуно одсуство инцидената са елементима физичке агресије. Ова чињеница демантује медијске наративе који често конструишу слику о осуђеним женама као „опасним преступницама“, док у стварности ова група показује изузетно висок степен прилагођености на кућни ред и поштовање затворских правила.

Посебан сегмент пенолошке реалности чине културно-образовни и радни капацитети, који показују да осуђенице нису пасивни субјекти система. Статистички подаци о задуживању књига у заводској библиотеци сугеришу да жене конзумирају двоструко више литературе по глави корисника у поређењу са општом затворском

---

<sup>95</sup> Ibid.

популацијом, при чему су најзаступљенији жанрови психолошка литература и класици. У погледу радног ангажовања, Завод је јединствен по томе што осуђенице самостално реализују производњу униформи за потребе комплетног система извршења кривичних санкција у Србији, чиме се процес рада директно интегрише у функционисање државне институције, што је податак који медији готово никада не укључују у своје извештаје.

Социјална димензија живота осуђених жена такође показује резултате који су супротни јавним стереотипима о потпуној социјалној изолацији. Статистика бележи да преко 80% осуђеница остварује редовне породичне контакте и посете, што указује на то да породице осуђених жена показују висок степен привржености и подршке током издржавања казне, што је кључан фактор за будућу реинтеграцију. Овај континуитет социјалних веза директно утиче на успех постпеналне адаптације, што потврђује и податак о стопи рецидивизма: чак 75% жена које су отпуштене из завода у Пожаревцу никада се не враћа у затворски систем<sup>96</sup>. Овај проценат јасно указује на то да је кривично дело код већине осуђених жена изолован догађај, а не део континуираног криминалног животног стила, што је чињеница која је фундаментално важна за разумевање потребе за хуманијим и мање сензационалистичким приступом медијском извештавању о овој теми.

## ХП ЗАКЉУЧАК

Синтеза теоријских сазнања и емпиријских налаза указује на дубоку диспропорцију између нормативног оквира и медијске стварности. Анализа правно-институционалног оквира, заснована на **Уставу Републике Србије**, који гарантује достојанство и неповредивост интегритета, као и на **Закону о извршењу кривичних санкција**, јасно потврђује да наш правни систем тежи хуманизацији казненог третмана. Када ове норме сагледамо кроз призму међународних стандарда, попут **Бангкошких правила** и **Европских затворских правила**, постаје јасно да држава има обавезу да обезбеди услове за ресоцијализацију. Међутим, истраживање је разоткрило да ова институционална реалност остаје у сенци медијског дискурса који често функционише као инструмент који поништава гаранције садржане у поменутим прописима, претварајући осуђеницу из субјекта заштите у објекат друштвене стигме. Синтеза показује да правни нормативи, иако дефинисани у складу са највишим стандардима, губе своју ефективност уколико

---

<sup>96</sup> Ibid;

друштвени контекст, обликован сензационалистичким медијским извештавањем, континуирано одбија да прихвати осуђену особу као равноправног члана заједнице.

Верификација постављених хипотеза у потпуности потврђује да медијско извештавање често излази из оквира које прописују домаћи закони о јавном информисању, кршећи начела објективности и поштовања људских права. Истраживање је потврдило да је доминација сензационализма, која се огледа у непоштовању претпоставке невиности, директно у супротности са етичким нормама новинарске професије. Квалитативни интервјуи су потврдили да овакав медијски третман ствара „другу пресуду“ која је далеко окрутнија од оне предвиђене **Кривичним закоником Републике Србије**<sup>97</sup>. Ова медијска пресуда ствара атмосферу страха и друштвене параноје, што је за послодавце и комшије испитаника представљало пресудан фактор за искључивање бивших осуђеница из свакодневног живота. На тај начин, медијска слика постаје фактор који директно доприноси високом степену рецидивизма, јер осуђеницама, кроз системску стигматизацију која занемарује њихова законска права на реинтеграцију, затвара све легалне путеве ка егзистенцији.

Смернице за унапређење професионалног извештавања морају се заснивати на чвршћем поштовању етичких стандарда и дубљем разумевању правног положаја осуђеница. Неопходно је да се уређивачке политике дистанцирају од сензационализма и усмере ка извештавању које уважава принципе садржане у међународним документима о поступању са затвореницима, чиме би се јавност сензибилисала за изазове са којима се осуђене жене суочавају. Потребно је интензивирати едукацију новинара о специфичностима женског криминалитета како би се превазишли стереотипи који су у супротности са правном праксом. Јачање критичке медијске писмености, уз подстицање сарадње између Казнено-поправних завода и медија, кључни је механизам за прелазак са парадигме „извештавања о злочину“ на парадигму „извештавања о особи“. Само кроз пуну имплементацију етичких и правних стандарда, медији могу престати да буду препрека и постати мост ка успешном повратку бивших осуђеница у друштво, остварујући тиме циљ који је прокламован у свим домаћим и међународним правним актима које смо у овом раду анализирали.

---

<sup>97</sup> Кривични законик Републике Србије, „Службени гласник РС”, бр. 85/2005, 88/2005 - испр., 107/2005 - испр., 72/2009, 111/2009, 121/2012, 104/2013, 108/2014, 94/2016 и 35/2019.

Мастер рад је пружио исцрпну и свеобухватну анализу положаја осуђених жена у Републици Србији, истражујући сложену и често конфликтну динамику између нормативног оквира који прокламује ресоцијализацију и медијске репрезентације која ову групу често маргинализује<sup>98</sup>. На самом почетку рада, кроз анализу правног система, обрадили смо Устав Републике Србије, Кривични законик и Закон о извршењу кривичних санкција, утврђујући да они чине чврсту основу за заштиту људских права. Проучавање установа за извршење кривичних санкција дуго је било претежно усмерено на мушку популацију и карактеристике мушке затворске културе која се заснива на насиљу и сукобима. Међутим, студије женских затвора показују да је свет жена иза решетака суштински другачији, јер се заснива на родним улогама, породичним структурама и међусобним везама које директно рефлектују њихов живот пре и након институционализације. Са методолошког аспекта, истраживање ове популације носи посебне изазове који захтевају савладавање административних препрека, придобијање поверења затворског особља и разумевање специфичног унутрашњег света самих затвореница<sup>99</sup>. Посебну пажњу посветили смо правима осуђених жена – од права на достојанствен третман и очување интегритета, преко права на приступ здравственој заштити прилагођеној женским потребама, до права на образовање, рад и очување породичних веза, што је све у потпуности усаглашено са међународним стандардима попут Бангкошких правила и Европских затворских правила. Истовремено, јасно смо дефинисали и законске обавезе осуђеница, првенствено обавезу поштовања кућног реда у Казнено-поправном заводу за жене у Пожаревцу и обавезу активног учешћа у програмима ресоцијализације, који су неопходни за њихов повратак у друштво.

Централни део рада био је усмерен на емпиријску анализу медијског извештавања, при чему смо детаљно „скенирали“ начин на који дневни листови „Политика“, „Данас“ и „Вечерње новости“, уз анализу електронских формата, обликују јавну перцепцију.

Анализом је утврђено да медијска слика често занемарује правни контекст и фокусира се на сензационализам. У „Вечерњим новостима“ уочили смо доминантан сензационалистички тон који ставља акценат на кривично дело, док „Данас“ у већој мери тежи ка сагледавању системских проблема и људских права, а „Политика“ балансира

---

<sup>98</sup> Ibid.

<sup>99</sup> B. Owen, *In the Mix: Struggle and Survival in a Women's Prison*, Albany, 1998, str. 3; преузето 13.09.2026.  
<https://books.google.rs/books?id=V6SONbyHB14C>

између појединачних случајева и ширег друштвеног контекста. Заједнички именитељ већине медијских прилога јесте склоност ка етикетирању, што је у директној супротности са правом на рехабилитацију. Овакав медијски приступ директно поништава напоре које држава улаже кроз затворски систем, јер ствара слику о осуђеницама као „непоправљивим“ особама, чиме се урушавају напори ресоцијализације и пре самог изласка на слободу.

Истраживање је додатно продубљено квалитативним интервјуима са десет испитаника, чији су ставови дали посебну снагу нашим закључцима. Испитаници су у интервјуима недвосмислено истакли да медијска слика директно обликује њихову перцепцију, стварајући код већине осећај неповерења и снажне социјалне дистанце. Резултати показују да грађани у великој мери прихватају „медијску истину“ као једини релевантан извор, чак и када су свесни да је она упрошћена или емоционално обојена зарад веће тиражности. Испитаници су потврдили да медијско извештавање доприноси стварању дубоке стигме која осуђеницама након изласка на слободу онемогућава запошљавање, прихватање у локалној средини и обнову породичних односа. Ово потврђује тезу да медији, уместо да буду корективни фактор, често постају главна препрека успешном повратку осуђеница у друштвену заједницу, директно доприносећи високом степену рецидивизма, јер се осуђенице након изласка суочавају са затвореним вратима, што их враћа у зачарани круг криминала<sup>100</sup>.

На основу свеобухватне синтезе теоријских сазнања, правне анализе и добијених резултата истраживања, рад указује на императивну потребу за суштинском променом парадигме у медијском извештавању о женском криминалитету. Ради унапређења етичких стандарда, неопходно је да се уређивачке политике дистанцирају од сензационализма и усмере ка извештавању које уважава људско достојанство, а не профит. Потребно је интензивирати едукацију новинара о специфичностима женског криминалитета како би се превазишли стереотипи који су у супротности са правном праксом и етичким нормама. Јачање критичке медијске писмености, уз подстицање сарадње између Казнено-поправних завода и медија, кључни је механизам за прелазак са парадигме „извештавања о злочину“ на парадигму „извештавања о особи“. Само кроз пуну имплементацију етичких и правних стандарда, медији могу престати да буду препрека и постати мост ка успешном повратку

---

<sup>100</sup> Ibid.

бивших осуђеница у друштво, остварујући тиме циљ који је прокламован у свим домаћим и међународним правним актима које смо у овом раду анализирали. Овај рад стога представља апел за одговорније медијско друштво у којем ће се права осуђених жена поштовати и у јавном дискурсу, а не само у законским текстовима, чиме би се коначно створили услови за истинску, а не само формалну ресоцијализацију<sup>101</sup>.

### ХП ПОПИС КОРИШЋЕНЕ ЛИТЕРАТУРЕ

- Батрићевић, А. (2016). *Кривичноправни и пенолошки третман осуђених жена у Републици Србији*. Београд: Институт за упоредно право.
- Батрићевић, А. (2017). „Имплементација Бангкокских правила у казнено-правном систему Србије: изазови и перспективе“. *Страни правни живот*, бр. 3, 49–64.
- Вилић, В. (2021). „Медијска конструкција криминалитета и њен утицај на јавни дискурс“. *Зборник радова Правног факултета у Нишу*, бр. 88, 145–160.
- Игњатовић, Ђ. (2021). *Криминологија*. Београд: Правни факултет Универзитета у Београду.
- Југовић, С. (2018). *Системи извршења кривичних санкција*. Београд: Институт за криминолошка и социолошка истраживања.
- Константиновић-Вилић, С., Костић, М. (2005). *Извршење казни и других кривичних санкција у Републици Србији*. Ниш: Правни факултет Универзитета у Нишу.
- Константиновић-Вилић, С., Костић, М. (2011). *Правна клиника за заштиту права жена: Приручник за рад студенткиња/студената*. Ниш: Правни факултет Универзитета у Нишу, Женски истраживачки центар за едукацију и комуникацију.
- Константиновић-Вилић, С., Костић, М. (2019). *Пенологија*. Ниш: Правни факултет Универзитета у Нишу.
- Константиновић-Вилић, С., Петрушић, Н. (приред.) (2010). *Жене, закони и друштвена стварност*, Књига прва. Ниш: Женски истраживачки центар за едукацију и комуникацију, СВЕН.
- Константиновић-Вилић, С., Петрушић, Н. (2010). *Жене, закони и друштвена стварност*, Књига друга. Ниш: Женски истраживачки центар за едукацију и комуникацију, СВЕН.
- Костић, М. (2018). „Међународни стандарди и право извршења кривичних санкција у Републици Србији“. *Зборник радова Правног факултета у Нишу*, бр. 80, 77–92.
- Костић, М. (2019). „Специфичности пенолошког третмана осетљивих група осуђених лица“. *Ревизија за криминологију и кривично право*, вол. 57, бр. 2, 115–130.
- Костић, М. (2019). *Кривично правосуђе и извршење санкција*. Ниш: Правни факултет Универзитета у Нишу.
- Крон, Ј. (2012). *Форензичка психологија*. Београд: Институт за криминолошка и социолошка истраживања.
- Милосављевић, М. (2020). „Сензационализам у штампаним медијима и поштовање претпоставке невиности“. *Годишњак Факултета политичких наука*, бр. 14, 89–106.

---

<sup>101</sup> Ibid.

- Радуловић, Д. (2015). *Пенологија – Извршно кривично право*. Подгорица: ЦИД.
- Симеуновић-Патић, Б. (2014). *Криминалистички и криминалистичко-политички аспекти*. Београд: Криминалистичко-полицијски универзитет.
- Спасић, Д. (2020). „Жене и криминал: Специфичности криминогених фактора код женске популације“. *Криминологија и социјална интеграција*, бр. 2, 45–60.
- Стевановић, И. (2018). „Друштвена стигма и постпенални прихват осуђених лица у Републици Србији“. *Темид*, вол. 21, бр. 1, 31–50.
- Хрнчић, Ј. (2017). „Материнство иза решетака: Права и положај трудница и мајки у КПЗ за жене у Пожаревцу“. *Социјална политика*, бр. 4, 65–82.
- Carlen, P. (1988). *Women, Crime and Poverty*. Milton Keynes – Philadelphia: Open University Press.
- Chesney-Lind, M., Pasko, L. (2013). *The Female Offender: Girls, Women, and Crime*. Thousand Oaks, California: SAGE Publications.
- Owen, B. (1998). *In the Mix: Struggle and Survival in a Women's Prison*. Albany: State University of New York Press.
- Van Olphen, J., Eliason, M. J., Freudenberg, N., Barnes, M. (2019). "Nowhere to go: How stigma limits the options of female ex-prisoners". *Academic Forensic Pathology / Journal of Public Health Policy*, Vol. 30, No. 4, 410.
- Wykes, M. (2001). *News, Crime and Culture*. London – Sterling, Virginia: Pluto Press.
- Young, J. (1999). *The Exclusive Society: Social Exclusion, Crime and Difference in Late Modernity*. London: SAGE Publications.

#### XIV ПОПИС ОСТАЛЕ ИСТРАЖИВАЧКЕ ГРАЂЕ

- Архив дневног листа Данас (текстови, извештаји и анализе јавног дискурса о лицима лишеним слободе; доступно на: <https://www.danas.rs>).
- Архив дневног листа Политика (селектовани чланци и репортаже посвећени осуђеницама у посматраном периоду; доступно на: <https://www.politika.rs>).
- Архив дневног листа Вечерње новости и одабране телевизијске емисије (прилози и документарне репортаже фокусиране на положај жена на издржавању казне затвора; доступно на: <https://www.novosti.rs>).
- Европска затворска правила (Препорука Rec(2006)2 Комитета министара државама чланицама Савета Европе).
- Закон о извршењу кривичних санкција Републике Србије. *Службени гласник РС*, бр. 55/2014, 35/2019 и 92/2020.
- Закон о јавном информисању и медијима Републике Србије. *Службени гласник РС*, бр. 92/2023.
- Извештај о раду Управе за извршење кривичних санкција за 2024. годину. Министарство правде Републике Србије, Београд.
- Извештај Заштитника грађана о стању људских права и условима боравка у Казнено-поправном заводу за жене у Пожаревцу. Београд.
- Извештаји Комитета Савета Европе за спречавање мучења и нечовечних или понижавајућих поступака или кажњавања (ЦПТ) приликом посете Републици Србији.
- Кодекс новинара Србије. Савет за штампу, Београд, 2019.
- Кривични законик Републике Србије. *Службени гласник РС*, бр. 85/2005... 92/2023.

- Правила Уједињених нација за поступање према осуђеним женама и алтернативне мере за жене преступнике (Банкочка правила), Резолуција Генералне скупштине УН 65/229, 2010.
- Правилник о кућном реду казнено-поправних завода и окружних затвора. *Службени гласник РС*, бр. 110/2014.
- Републички завод за статистику (2024). *Пунолетни учиниоци кривичних дела у Републици Србији 2024*, Статистички билтен бр. 685. Београд.
- Републички завод за статистику (2025). *Пунолетни учиниоци кривичних дела у Републици Србији*. Београд.
- Стандардни минимални правила у УН за поступање са затвореницима (Правила Нелсон Мандела), Резолуција Генералне скупштине УН 70/175, 2015.
- Стратегија развоја система извршења кривичних санкција за период 2022–2027. године. *Службени гласник РС*, бр. 104/2022.
- Устав Републике Србије. *Службени гласник РС*, бр. 98/2006 и 115/2021.
- Званични годишњи извештаји о раду Управе за извршење кривичних санкција. Министарство правде Републике Србије, Београд.

## XV САЖЕТАК

Заступљеност осуђеница у јавном дискурсу у Републици Србији кроз медијско извештавање представља мултидисциплинарну анализу која повезује правне аспекте извршења кривичних санкција и социолошку анализу медијског извештавања о женама на издржавању затворске казне. Основни циљ истраживања јесте да се утврди на који начин се у домаћем јавном дискурсу презентује положај осуђених жена, као и да се преиспита корелација између медијског представљања и степена социјалне стигматизације ове рањиве групе.

У првом делу рада анализирани су правни положај, права и обавезе осуђеница у Републици Србији, са посебним освртом на специфичне институционалне услове у Казнено-поправном заводу за жене у Пожаревцу, укључујући права на здравствену заштиту, заштиту мајчинства, рад, образовање и одржавање породичних веза. У другом делу рада извршена је анализа медијских чланака и телевизијских емисија, а спроведени су и интервјуи са испитаницима како би се све ове поставке провериле у пракси. Методологија рада комбинује догматско-правни метод за прецизно тумачење правних норми и метод анализе садржаја за квантитативну и квалитативну обраду медијских натписа.

Резултати истраживања показују да постоји значајан диспаритет у квалитету и фокусу извештавања. Док поједини медији покушавају да се ослоне на међународне

стандарде попут „Бангкошких правила“ у циљу дестигматизације, доминантни таблоидни дискурс занемарује пенолошку проблематику и фокусира се на сензационализам и личне атрибуте осуђеница. Практични увиди и анализа случајева показују да медијско етикетирање значајно отежава процес реинтеграције ових жена у друштво. У закључку се истиче да је медијски дискурс у Србији претежно редуccionистички, због чега је неопходно унапредити сарадњу између институција система и медија како би се јавност тачно информисала о правима осуђеница и важности њихове ресоцијализације.

**Кључне речи:** осуђенице, медијско извештавање, ресоцијализација, људска права, стигматизација, Република Србија.

## XVI SUMMARY

The representation of female convicts in public discourse in the Republic of Serbia through media reporting presents a multidisciplinary analysis that connects the legal aspects of the execution of criminal sanctions and the sociological analysis of media reporting on women serving prison sentences. The primary goal of the research is to determine how the position of convicted women is presented in domestic public discourse and to examine the correlation between media representation and the degree of social stigmatization of this vulnerable group.

In the first part of the thesis, the legal position, rights, and obligations of female convicts in the Republic of Serbia are analyzed, with a special emphasis on specific institutional conditions in the Correctional Facility for Women in Požarevac, including the rights to healthcare, maternity protection, work, education, and the maintenance of family ties. In the second part, an analysis of media articles and television broadcasts was conducted, alongside interviews with respondents to verify all these theoretical premises in practice. The methodology combines the dogmatic-legal method for the precise interpretation of legal norms with content analysis for the quantitative and qualitative processing of media reports.

The research results show a significant disparity in the quality and focus of reporting. While certain media outlets attempt to rely on international standards such as the "Bangkok Rules" with the aim of destigmatization, the dominant tabloid discourse neglects penal issues and focuses on sensationalism and the personal attributes of the female convicts. Practical insights and case analyses demonstrate that media labeling significantly hinders the process of reintegrating these women into society.

In conclusion, it is pointed out that the media discourse in Serbia is predominantly reductionist, which is why it is necessary to improve cooperation between systemic institutions and the media in order to accurately inform the public about the rights of female convicts and the importance of their resocialization.

**Keywords:** female convicts, media reporting, resocialization, human rights, stigmatization, Republic of Serbia.

## XVII БИОГРАФИЈА СТУДЕНТА

Рођена сам 6. октобра 2001. године у Врању. Основну школу „Петар Петровић Његош“ завршила сам у Горњем Кусцу, селу у близини Гњилана, где сам живела до своје осамнаесте године. Средњу медицинску школу завршила сам у Шилову, такође у околини Гњилана. Основне академске студије права уписала сам на Правном факултету Универзитета у Нишу, где сам дипломирала 29. августа 2025. године. Током студија истицала сам се својим залагањем и академским успехом, због чега сам била добитник престижне Стипендије за младе таленте „Доситеја“.

Након завршетка основних студија, професионално искуство почела сам да градим кроз програм „Таленти у јавном сектору“. У оквиру своје уговорне обавезе у поменутом програму, била сам ангажована на позицији судијског помоћника у Основном суду у Нишу, где сам стекла значајно практично искуство у раду правосудних органа. Мотивисана жељом за даљим усавршавањем и продубљивањем правних знања, школске 2025/2026. године уписала сам мастер академске студије на Правном факултету у Нишу, одредивши се за ужу научну област кривичног права.

Кроз овај мастер рад, настојим да кроз мултидисциплинарни приступ анализирам комплексне проблеме извршења кривичних санкција и заштите људских права рањивих група, спајајући своје досадашње академско знање и стечено практично искуство у суду. У току досадашњег школовања и рада показала сам висок ниво посвећености, аналитичности и спремности за континуирано учење. Своју будућу каријеру планирам да развијам у правној струци, са посебним фокусом на кривично право, увек се водећи највишим професионалним и етичким стандардима правничке професије.

ИЗЈАВА О АУТОРСТВУ И ОДОБРАВАЊУ ОБЈАВЉИВАЊА  
МАСТЕР РАДА

Изјављујем да мастер рад, под насловом

Заступљеност судије и јавног

инспектора у Републици Србији кроз усмено излагање

пријављен и одбрањен на Правном факултету Универзитета у Нишу:

- представља резултат сопственог истраживачког рада;
- није у целини, нити у деловима с које стране пријављиван за одбрану на другим факултетима или универзитетима;
- не крши ауторска права или интелектуалну својину других лица.

Дозвољавам да се овај мастер рад чува у библиотеци и објави на сајту Правног факултета Универзитета у Нишу.

Аутор мастер рада: Јасмина Ђаконовић

У Нишу, 12.09 2020 године

Ј. Ђаконовић

Потпис аутора

**ИЗЈАВА О ИСТОВЕТНОСТИ  
ШТАМПАНОГ И ЕЛЕКТРОНСКОГ ОБЛИКА МАСТЕР РАДА**

Име и презиме аутора мастер рада: Јасмина Насковић

Наслов мастер рада: Заступачност одређеница у јавном поступку  
у Републици Србији кроз нејавно извођење

Ментор: Проф. др Милован Костић

Ијављујем да је електронски облик мастер рада у pdf формату истоветан штампаном облику, који сам представио Правном факултету Универзитета у Нишу.

У Нишу, 13. 09 2026 године

Ј. Насковић

Потпис аутора